

د کتاب نوم: رایه اچونه او د راتلونکې لپاره مبارزه- د افغاني انتخاباتو لارښود

لیکوالان: دوکتور بابک خلعتبري او کارنیلوس ادیبیار

ژباړونکي: امان الله اېمان

چاپ کال:

چاپ وار: دوهم

Ketabton.com

د پوهاند ودير سريزه

لارښود کتاب ((انتخابات په افغانستان کې)) چې په اصل کې په انگرېزي ژبه د دوکتور بابک خلعتبري او کارنيلوس اديبار په لاس ليکل شوی، د KONRAD-ADENAUER-Stiftung موسسې لخوا د ژباړې په موخه ماته راکړل شو. ياده دې وي، چې ژباړه يو پېچلی کار دی، ځکه له يوې ژبې څخه د يو متن بلې ژبې ته اړول، دا ايجابوي چې بايد هغه اصلي مفهوم پکې وساتل شي او امانت او صداقت پکې په نظر کې ونیول شي، په دې مانا، چې ژباړن په متن کې نه يوه کليمه يا جمله زياتولی شي او نه يې ترې کمولی شي. دې ته په کتو، ددغه کتاب په ژباړه کې زه درنو لوستونکو ته خپل نظر داسې څرگندوم:

د ليکوالانو په سريزه سربيره، دغه کتاب، داسې څيزونه له ځانه سره لري چې د افغانستان د اوسني نظام په اړه او د هغو کسانو لپاره يو لارښود دی چې د افغانستان ملي شورا ته د کانديدیدو هيله او هوډ لري. دوی ته د کانديدیدو شرايط، د انتخاباتي مبارزې د مخته وړلو لارې چارې او د برياليتوب رازونه او د خلکو د خدمت لپاره ددوی په اقدام کې موفقيت ته د پاملرنې لارې چارې ورښيي.

له بله اړخه، دغه لارښود کتاب، د افغانستان د خلکو ((رايه ورکونکو)) لپاره يو لوی خدمت هم دی. ځکه دوی ته خپل په شرايطو برابر کانديدان ورپېژني او د رايه ورکولو تر ورځې پورې دوی ته په دې اړه لازمي لارښوونې ورکوي څو د خپل استازي د ټاکلو په اړه په ښه توگه قضاوت وکړی شي.

په دغه کتاب کې چې ځينې معلومات وړاندې شوي، ښايي په اوس وخت کې موثق او بشپړ نه وي ځکه له کومو منابعو څخه چې ليکوالانو استفاده کړې ده، هغه په پخوا کلونو (۲۰۰۵م) کې چاپ شوي دي.

په عمدي توگه دغه لارښود کتاب، رسمي راپورونه او له کارپوهانو سره مرکې، د ((افغانستان د ارزونې او تحقیق بنیاد)) له خوا د ولسي جرگې او ولایتي شوراگانو د انتخاباتو بالمشاهده رپورټ، د ۲۰۰۵م کال د افغانستان د انتخاباتو لپاره د اروپايي کمیسیون د مشاهداتي پلاوي وروستی رپورټ، د انتخاباتي چارو د تنظیم د گډ ارگان رپورټ، په ۲۰۰۵ کال کې د افغانستان د ازادو او عادلانه ټاکنو د عمومي بنسټ رپورټ او د ایلدر او اندرو ایلدرو له خوا په ۲۰۰۵م کال کې د افغاني انتخاباتو تحلیل او څیړنه په بر کې رانیسي.

په لومړۍ برخه کې د عمومي تحلیل او لارښونې اساس د ((څنگه کولی شو چې ټاکنې وگټو؟ د کارپوهانو تجربې)) تر عنوان لاندې د خپرونې چې مانیلا((فلیپین)) د اجتماعي حکومتي پالیسی د مرکز او د konrad- Adenauer- Stiftung له خوا په فلیپین کې چاپ او تهیه شوي، تشکیل شوی دی.

په پای کې، په افغانستان کې انتخابات د کتاب د ژباړن په توگه، درنو لوستونکو ته دا وړاندیز وکړم چې ددغه لارښود کتاب مطالعه په ځانگړې توگه په افغانستان کې ټاکنو ته د کاندیدیدو په اړه او د رایه ورکوونکو د پوهاوي لپاره یو گټور اثر دی. ځینې خال خال تیروتنې چې په کې شته، هغه په خپله د افغانانو دنده بولم چې په خپله ددغه شان کتابونو په تالیف، طبع او تکثیر باندې لاس پورې کړي او له تیروتنو پرته یې د عامه افغان ولس مخې کیږدي.

په درنښت

پوهاند دوکتور ودیر صافی

د کابل پوهنتون

د حقوقو او سیاسي علومو پوهنځي

د نړیوالو اړیکو د ډیپارټمنټ رییس

سريزه

گرانه لوستونکيه!

تر محضې ټاکنو ولسواکي ډيره پراخه ده. د اساسي حقوقو د ژوند ټول عناصر، د قانون واکمنۍ، د لږه کيو حقوق، او ښه حکومتدارۍ په بر کې رانغاړي، خو ديموکراسي تل په انتخاباتو باندې پيليږي. د ۲۰۰۹ کال ټاکنې لکه څنگه چې ريچارډهولبروگ دا خبره کړې ده ((يو ستونزمن کار دی چې تر هر ډول شرايطو لاندې ترسره کيږي، په ځانگړې توگه کله چې د جگړې په حالاتو کې تر عادي حالاتو په ډير لوړه کچه ترسره شي. هيڅ ټاکنې بشپړې نه وي او دغه ټاکنې له ډول ډول ستونزو سره مخ وي. هيله داده چې په څلورو سياسي چوکاټونو کې د ۲۰۱۰ کال ټاکنې په ښو شرايطو کې ترسره شي.)) د سياسي هرج مرج له يوې اوږدې مودې وروسته، افغانان په دې وتوانيدل چې د دوهم ځل لپاره له ۲۰۰۱ کال وروسته د يوه وگړي په توگه د خپلو مورد نظر نوماندانو د انتخاب لپاره استفاده وکړي. انتخابات د افغانستان د خلکو تر قوي فرد پورې منحصر د يو فرصت په توگه د ملي هويت او ولسي هويت د ساتنې لپاره دي، چې په هغه کې نه يوازې د رايې کارل مهم دي، بلکې ضرور ده چې سياسي ډگر ته نوي گوندونه او نوې څيرې راووزي. دې خبرې ته په پام چې ډيری افغانان تر دېرشو کم عمر لري، بايد يو متقابلة پوهاوی رامنځته شي څو ټول وپوهيږي چې حاکمه پوهې طبقې، نه يوازې افغانستان پې له خپلو نيکونو څخه په ميراث نيولې، بلکې افغانستان د خپلو ماشومانو مديون او پورورۍ هم بولي دا په دې مانا ده چې بايد راتلونکي نسل ته موکه ورکړل شي څو له سياسي اړخه په دوهم پړاو پارلماني ټاکنو کې، تر ډيره دخيل وي، انشاالله.

ددغه لارښود کتاب موخه د انتخاباتو د بهير په اړه د عمومي پوهې لوړول دي چې ددغه کتاب په مطالعې سره يو شخص کولی شي د اساسي حقوقو، نقشونو، او ښاري مسووليتونو په اړه د يوې ولسواکۍ د الگو په محدوده کې څه زده کړي. دغه کتاب نه يوازې عامه خلکو او فعاله او واقعي نوماندانو ته ځانگړي او خاص معلومات ورکوي، بلکې د خبريالانو او د رسمي حکومتي چارواکو لپاره هم گټور لارښود دی.

ددغه لارښود عمده مخاطبان هغه کسان دي چې د خپلې نوماندۍ په اړه سوچ کوي. موږ غواړو له هغې پروسې څخه ملاتړ وکړو چې په هغه کې هغه کسان چې غواړي يو لړ عمده موضوعات او پوښتنې مطرح کړي او دغه ته وردننه شي او بريالي نوماندان بايد ددې په اړه فکر وکړي، مخکې تر دې چې د نوماندۍ پاڼې وسپاري او رسماً ځان مطرح کړي. دوهم، دغه کتاب د يوې انتخاباتي سيالۍ د پرمختگونو په اړه يوه ستراتيژي ده، نو له همدې امله، دغه لارښود کتاب، درې برخې په بر کې لري:

لومړۍ برخه يې د هر فرد لپاره اساسي سياسي معلومات وړاندې کوي.

دوهمه برخه يې، له هغو کسانو سره مرسته کوي چې د خپلو چانسونو په اړه سوچ کوي. دغه برخه د يو ټيم يا ډلې د جوړولو په اړه اوليه معلومات او د نوماندانو لپاره د انتخاباتو د ستراتيژۍ د پراختيا موکه په لاس ورکوي.

درېيمه برخه يې، د يوې ريښتوني مبارزې د مخته وړلو په منظور د لوړې روحې په درلودلو سره له تاسو سره مرسته کوي.

د کتاب ضميمې هم مهم حقوقي معلومات او دغه شان د سياسي گوندونو ليست وړاندې کوي.

د پورتنیو اهدافو په مطالعه، په پوره يقين سره ویلی شو چې دغه لارښود کتاب د افغاني ټولنې د اوس او راتلونکي لپاره له زيات ارزښت څخه برخمن دی. حاضر کتاب د افغان ولس د هیلو لپاره علمي لارښوونې په برکې رانغاړي، چې نه يوازې د لسيزو جگړو غمونه يې گاللي، بلکې لوړه سلنه افغانان د بیسوادۍ، غربت، قومي اختلافاتو او دیته ورته نورو څخه اغیزمن دي او دغه شان د قدرت غوښتونکو جگړو له افاتو څخه هم متاثر شوي دي. افغان ولس، د نورو ولسونو په شان، د يو مرفه او سوکاله ژوند په موخه د خپلې ټولنې د پېژندلو او پرمختگ حق لري څو ددې متمدنې او پرمختللې نړۍ د يو سوله خوښوونکي کورنۍ په توگه يوه برخه شي.

په ځانگړې توگه هغه کسانو ته بېله پاملرنه شوې ده چې د ټولنې د راتلونکې پراختيا لپاره په ټاکنو او ميکانيزم کې يې له حقوقي، سياسي، او ټولنيز نظره دخپل وو او له بله اړخه هم د خپلې ټولنې ورځني ژوند ته د پرمختگ لپاره د افغانستان د خلکو د استازيتوب او د پارلماني او قانون جوړونې له لارې دي.

هيله من يم چې د افغانانو لپاره دغه له ارزښته ډک خدمت او مرسته، ددوی په ملي ژبو وژباړل شي او نشر ته وسپارل شي څو مطالعه کړل شي او د هيواد په پوهنتونونو کې په ځانگړې توگه د حقوقو او سياسي علومو په پوهنځي او نوور حقوقي او سياسي اړونده موسسو کې د درسي مرستندوي په توگه ځای ونيسي. پرته له شکه، دغه کتاب د افغانانو د حقوقي او سياسي څيره کې په برخه کې غټه مرسته کوي او له هغو سره چې د خپل هيواد لپاره د خدمت په موخه د استازي کيدو هيله لري. غواړم له کارنيلیوس ادیبار Adebahr Cornelius څخه ددغه لارښود کتاب د مسودې د تکميل په برخه کې د مرستې، او له توماس روتيگ Rttig Thomas څخه د مسودې د نهايي کولو په موخه د گڼ شمير ورکشافونو د په لاره اچولو او دغه شان له هغو کسانو څخه چې ددغه مهمې پروژې په بشپړيدو کې يې له ما سره ملگريتوب کړی، مننه او کورودانی وکړم.

رایه اچونه او د راتلونکې لپاره مبارزه

د افغاني ټاکنو لارښود

د کتاب نوم: رایه اچونه او د راتلونکې لپاره مبارزه- د افغاني انتخاباتو لارښود

لیکوالان: دوکتور بابک خلعتبري او کارنیلوس ادیبار

ژباړونکي: امان الله اېمان

چاپ کال:

چاپ وار: دوهم

مندرجات

سریزه

۱- په افغانستان کې ولسواکي

۱- ولسواکي په افغانستان کې

دا کتاب د افغانستان د ټاکنو په اړه یو لارښود دی. که څه هم ټاکنې د یو ولسواک نظام لپاره یو مهم عنصر دی، خو ټاکنې که ((ازاده او عادلانه)) هم وي، په خپله ولسواکي نه شي راوستلې، د افغاني نظام ډیر مهم او د قدر وړ عناصر لکه تاریخي اساسات او نوي عناصر، لاندې تاسو ته وړاندې کوو.

۱.۱ اوسنی نظام

د ۲۰۰۴ کال د افغانستان اساسي قانون دا خبره په ډاگه کړې، چې افغانستان یو اسلامي او ولسواک دولت دی، چې یو ولسمشر، ملي شورا او نور گڼ سیمه ییز حکومتونه لري.

۱.۱.۱ اجرایه ځواک

د افغانستان د مرکزي حکومت اجرایه څانگه، د ولسمشر دفتر، د ولسمشر دوو مرستیالانو، لوی څارنوال، اوسني ۲۵ وزیرانو، دغه شان ځینو خپلواکو ارگانونو او نورو د مرکزي حکومت ادارو ته شامله ده.

د افغانستان د اسلامي دولت ولسمشر د مستقیمو ټاکنو او پټو رایو له لارې د یوې پنځه کلنې دورې لپاره ټاکل کیږي، چې حد اکثر دوه دورې ولسمشر کولی شي خدمت وکړي. ولسمشرۍ څوکۍ ته نوماندان له خپلې نوماندۍ سره جوخت، خپل دوه مرستیالان هم کاندیدوي. ولسمشر په اکثریت مطلق سره ټاکل کیږي، که چېرې یو نوماند هم تر ۵۰ سلنه زیاتې رایې خپلې نه کړې، د دوو هغه نوماندانو ترمنځ، چې تر نورو بې زیاتې رایې گټلې، ټاکنې دوهم پړاو ته درومي.

ولسمشر د وسله والو ځواکونو د اعلیٰ سرقوماندان او د دولت او کابینې په راس کې وي. معمولا ولسمشر به وزیران، لوی څارنوال، د افغانستان بانک رییس، د سترې محکمې غړي، د خپلواکو کمیسیونونو مشران او د ځینې نور پوستونه د ولسي جرگې په تایید مقرروي.

د ۲۰۰۴ کال د اکتوبر په میاشت کې حامد کرزی د ۵۵.۴ سلنه رایو په ترلاسه کولو، په لومړۍ پړاو ټاکنو کې د افغانستان ولسمشر وټاکل شو. دده دوه مرستیالان هر یو احمدضیا مسعود او محمدکریم خلیلي دي. د دوی د لوړې (تحلیف) مراسم،

د همدغه کال د ډسمبر په ۷مه نيټه ترسره شول. ۲۵تنه وزيران وټاکل شول او د ملي شورا له تاييد وروسته يې په خپلو دندو پيل وکړ.

۱.۱، ۲ مقننه ځواک:

دوه مقننه مجلسونه (ولسي جرگه او مشرانو جرگه) د قانون جوړونې تر ټولو لوړ ارگانونه دي، چې د ولس د ارادو څرگندوونکي او دغه شان د ټول ملت استازي وي (د اساسي قانون ۸۱مه ماده). د ۲۰۰۴ کال د اساسي قانون پر بنسټ، ملي شورا يا پارلمان له دوو مجلسونو څخه جوړ دی، يانې مشرانو جرگه (د مخورو يا مشرانو مجلس) او ولسي جرگه (د ولس مجلس) دي. ملي شورا د لومړي ځل لپاره د ۲۰۰۵ کال په ډسمبر کې د انتخاباتو په پايله کې خپله لومړنۍ غونډه ترسره کړه. د ولسي جرگې غړي د پنځو کلونو لپاره د ازادو، نيوغو، او پټو رایو اچونې له لارې د ولايتونو په ټاکنيزو حوزو کې وټاکل شول. اوسمهال په ولسي جرگه کې، ۲۴۹ څوکۍ شته. اساسي قانون په دې اړه ۲۵۰ حداکثر څوکیو باندې تصريح کړې ده. څوکۍ د ولايتونو ترمنځ د نفوس په اساس ويشل شوې دي (ضميمه وگوري) ټولې اته شپيته څوکۍ او له هره ولايته دوه څوکۍ د ښځو لپاره ځانگړې شوې دي. لس څوکۍ کوچيانو ته ځانگړې شوې، چې له هغه څخه درې دانې د ښځو لپاره دي. ولسي جرگې ته نوماند کس بايد د کانديدوالي پر مهال ۲۵ کلن وي.

مشرانو جرگه ۱۰۲ غړي لري، چې يو لړ يې د ولسمشر له خوا انتصاب شوي او بل د غيرمستقيمو انتخاباتو له لارې او د ولسي جرگې او ولايتي شوراگانو د انتخاباتو په ترڅ کې له ولسواليو يا ناحيو څخه دي، چې يو په درېيمه برخه غړي يې د څلورو کلونو لپاره له ولايتي شوراگانو څخه ټاکل کېږي. او د ناحیوي شوراگانو له لارې يو په درېيمه يې د دريو کلونو لپاره ټاکل کېږي او يو په درېيمه برخه يې د ولسمشر له لوري د نظر خاوندانو او باتجربه کسانو له ډلې، د پنځو کلونو لپاره ټاکل کېږي، چې پنځوس سلنه به پکې ښځې وي. له دې امله چې تر يوې نامعلومې مودې پورې د ولسواليو يا ناحيو ټاکنې وځنډېدې، يوه لنډمهاله حل لاره ورته ولټول شوه چې ولايتي شوراگانې دوه کسه خپل غړي مشرانو جرگې ته (يو د څلورو کلونو لپاره او بل د ناحیوي ټاکنو تر ترسره کيدو پورې د دريو کلونو لپاره) وټاکل شول. په دې ترتيب، ۱۱۲ برخه (غيرمستقيم) د ټاکلو سيټونو لپاره وټاکل شول او تر هغې دوام به لري چې ناحیوي شوراگانې جوړې شي. د مشرانو جرگې غړي بايد د انتخاب يا انتصاب پر مهال د ۳۵ کلنۍ عمر بشپړ کړی وي.

د ملي شورا غړي بايد افغاني تابعيت ولري او يا تر نوماند كيدو، ټاكل كيدو يا مقررېدو لس كاله وړاندې يې د افغانستان تابعيت ترلاسه كړى وي. په يو وخت كې د دواړو مجلسونو ولسي جرگې او مشرانو جرگې غړيتوب ناشونی دی. د ملي شورا غړي د جرمونو له قانوني تعقيب څخه خوندي نه دي.

ملي شورا په كال كې په دوو غونډو كې سره راټولېږي او ددغه غونډې وخت په كال كې نهه مياشتې دی. غونډې به ښكاره جوړېږي، پرته له هغه چې رييس يا لږ تر لږه د ملي شورا ۱۰ تنه غړي يې د پټوالي وړاندیز وكړي او شورا هم ورسره هوکړه وكړي.

د قوانينو او پاليسيو مسوده د ولسمشر د دفتر، انفرادي وزارتونو او يا ملي شورا له لارې ترتيبېږي او د دواړو مجلسونو له تصويب او د ولسمشر له توشيح وروسته، د قانون په توگه منل كيږي او مرعي الاجرا به وي. مشخص قانوني اسناد(قواعد، لارښوونې، ارشادات او نور ديته ورته) په انفرادي توگه د وزيرانو له خوا هم تصويب كيدی شي. ملي شورا بايد يو تقنيني فرمان يا يو وړاندیز شوی سند تر تقديمېدو يوه مياشت وروسته موده كې تصويب كړي. د اساسي قانون ۹۴مې مادې دا خبره په ډاگه كړې ده چې:

د اساسي قانون له ۹۰مې مادې سره سم، ملي شورا لاندې دندې په غاړه لري:

- ۱- د تقنيني فرمانونو او قوانينو لغو، تصويب يا تعديل.
- ۲- د اقتصادي، كلتوري، ټولنيزو، تكنالوژيكي او پراختيايي پلانونو تاييدول.
- ۳- د دولتي بوديجې تاييد او د پورونو د ښلولو يا ورکولو اجازه.
- ۴- د اداري واحدونو رامنځته کول، لغوه کول او يا تعديلول.
- ۵- د نړيوالو معاهداتو منل او له نړيوالو معاهدو سره د افغانستان پيوسته کيدل يا د پيوسته کيدو له فسخ کيدو سره موافقه.
- ۶- نور په اساسي قانون كې مندرج واکونه او صلاحيتونه.

- قانون د ملي شورا د دواړو مجلسينو هغه مصوبې ته ويل كيږي، چې د ولسمشر له لوري توشيح شوی وي، پرته له هغه چې په اساسي قانون كې يې په اړه بل ډول يادونه شوې وي.
- كه ولسمشر د ملي شورا له مصوبې سره موافق نه وي، كولی شي دغه مصوبه د تقديم له نيتې وروسته د پنځلسو ورځو په ترڅ كې د موجه دلايلو له يادولو سره ولسي جرگې ته بيرته رد كړي.
- ددغه مودې په سرته رسيدو سره او يا هغه وخت چې ولسي جرگه دغه مصوبه دوهم ځل د ټولو غړو د دوو ثلثو اړاو باندې تصويب كړي، مصوبه توشيح شوې بلل كيږي او نافذه ده.

- (په دري او پښتو په اصلي متنونو کې د ژبني توپير له امله ځينې کسان دا خبره کوي چې ولسمشر کولی شي، له پنځلسو ورځو وروسته قانون رد يا مخالفت ورسره ونيسي.)
- د ټاکل شويو استازو په توگه، د ولسي جرگې غړي د هيواد د ټول ولس استازيتوب کوي او يوازې د هغه کسانو استازی نه دي چې ده ته يې رایه ورکړې ده. د ملي شورا د ټولو غړو دنده ده چې د خپل ولايت يا ناحيې يا ولسوالي (په طبعي توگه د خپل هيواد) د موکلينو د گټو او غوښتنو په نظر کې نيولو سره د قوانينو په اړه تصميم ونيسي. په داسې حال کې چې ټولو ته روښانه ده چې ځينې وخت خلک ددغه علاقه په ترسره کولو کې پوره يو له بله سره موافق نه وي، خو دا هم تر لمر روښانه ده چې قانون هم د يوې ځانگړې ډلې په خدمت يا پښو کې نه شي پريوتی.

۱.۱، ۳ ولايتي شوراگانې:

له ۹۰۰۰۰ تر ۲۹۰۰۰ پورې د مناسبو غړو په درلودلو سره د هر ولايت د نفوس په کچه ۳۴ ولايتي شوراگانې لري او په يوه انتخاباتي حوزه کې ټاکل کېږي. نوماندان بايد په هغه ولايت کې هستوگن وي په کوم کې چې انتخاباتي لري او نه شي کولی يو وخت هم د ولسي جرگې لپاره او هم د ولايتي شورا لپاره کانديد شي. د ټاکنو اوسنی قانون دا خبره روښانوي چې په ولايتي شورا کې يو په څلور څوکۍ د ښځو لپاره ساتل شوې دي (۲۹مه مه، لومړی ټ پراگراف)

ولايتي شوراگانې اوس هم په دې لټه کې دي چې د افغانستان د حکومت د فرعي پوړيو په توگه خپل اغيز روښانه او مشخص کړي. تر اوسه په لاندې برخو کې ولايتي شوراگانې اغيز او نقش لري:

- د خپلو منتخبو غړو له ډلې د اکثريت په ټاکلو سره، مشرانو جرگې ته د خپلو ولايتي استازو ټاکل.
- د ولايتونو په پراختيا کې گډون (لکه اقتصادي، روغتيايي، ښوونه او روزنه، د بيارغونې موضوعات) او د اداري چارو پرمختگ.
- د ولايت له ادارې سره په گډو موضوعاتو کې د پراختيايي پلانونو په گډون مرسته، همکاري سلا مشوره او څارنه.

۱، ۴، ۱۸ ټاکنیز نظام:

په افغانستان کې په ټاکنو کې د گډون لپاره د رایه ورکولو حق ښځو او نارانو ته تر ۱۸ کلنۍ پورته ورکړل شوی دی. ولسمشر د دوه پړاويزه سیستم پر بنسټ ټاکل کېږي، او په لومړي پړاو کې یو کانديد تر ۵۰ سلنه زیاتو رایو په ترلاسه کولو سره ټاکل کېږي، که چیرته هیڅ کانديد هم تر ۵۰ سلنه زیاتې رایې ترلاسه نه شي کړی، د زیاتو رایو د گټونکو ترمنځ به دوهم دور ټاکنې ترسره کېږي چې د دوهمې دورې وړونکی کس ولسمشر دی.

د ولسي جرگې د ټاکنو په اړه، د ۲۰۰۵ کال د اپریل میاشتې د ۲۹مې نېټې فرمان، د ټاکنو قانون د ولسمشرۍ ماڼۍ له لوري منل شوی دی، د واحد او د نه انتقالیدو وړ (SNTV) د رایې په سیستم باندې یې تصریح کړې ده، او د ټاکنو اوسنی قانون هم دغه سیستم منلی او ساتلی دی. د SNTV پر اساس، هر افغان چې د رایه ورکولو قانوني شرایط پوره کړې، په یوه ټاکنیزه حوزه (ولایت) کې یو کانديد ته د یوې رایه ورکولو حق لري. د SNTV د سیستم اساسي گټې دادي چې دغه سیستم رایه ورکوونکي ته په ډیره اسانه توگه تشریح کیدی شي او دغه شان، د شمیرلو لپاره هم ډیر اسان دی، په ورته وخت کې، دغه سیستم خپلواکو نوماندانو ته ډاډ ورکوي. په همدې وخت کې، SNTV د فردي کسانو د سیاست د هڅولو لامل کېږي، چې د سیاسي گوندونو د اغیز د کمیدو لامل کېږي، ځکه ټول رایه ورکوونکي به د ځانگړو کسانو په لور ورمات وي، ښايي په یو ولایت کې یو گوندي کانديد زیاتې رایې وگټي، خو په عین وخت کې، ډیرې لږ څوکۍ به دغه گوند خپلې کړې وي. په حقیقت کې، په کابل کې ډیری نوماندان ولسي جرگې ته د ۲ سلنه څخه په کمو رایو یوه څوکۍ وگټله. په داسې وخت کې، که د یوه گوند پلویان ټول خپل یو تکره نوماند ته رایې ورکړي، په اصل کې دغه گوند دغه ټولې رایې ((ضایع)) کړې دي، چې د بل گوند له دوهمه درجه کانديد سره ډیر توپیر لري. دا به د هغه گوندونو لپاره یوه اغیزمنه تگلاره وي چې په ډیر پام سره خپل ټول اړوند کانديدان منظم کړي او په دې هڅه کې وي چې خپل ټول پلویان په دې وپوهوي چې خپلې رایې بې طرفانه وویشي.

دغه شان کیدی شي SNTV سیستم کانديدان د ملي اجندا پراختیا ته د هڅولو پرځای، سیمه ییزو، قومي او قبیلوي موضوعاتو ته د لمن وهلو له امله د پارلماني سیاست په موثر پرمختگ باندې منفي اغیز پرېباسي او د سیمه ییزو او قومي ایتلافونو او گروپونو د رامنځته کیدو لامل شي. بالاخره، SNTV د ښځو لپاره د ساتل شویو څوکيو له یو ځای کیدو سره، کولی شي په هغه ځایونو کې چې ښځې له ټیټو سطحو د نارانو مقام ترلاسه کوي، په ځینو حالاتو کې یو غیر دیموکراتیک روښانه او د لیدلو وړ اغیز پرېباسي. د استازیتوب یو متناسب سیستم، چې په

هغه کې ښځینه کاندیدان هم د گوند په لیست کې شامل وي، کولی شي په شورا کې د ښځو په گډون مثبت اغیز پرېباسي، پرته له دې چې دېته پام وشي چې مخالف نران له غیردیموکراتیک او غیرعادلانه چلن څخه گيلي او شکایتونه کوي.

اساسی قانون دا خبره روښانوي چې په ولسي جرگه کې څوکۍ د ولایتونو ترمنځ د نفوس په اساس ویشل شوې دي. ددغه حکم پلي کول به له ستونزو خالي نه وي، ځکه نه یوازې دا چې د ولایتونو د ولسوالیو او ناحیو د پولو ستونزې حل شوې نه دي، بلکې د افغانستان د نفوس په اړه منل شوي ارقام هیڅ تر اوسه په لاس کې نشته. په افغانستان کې وروستی سرشمیرنه (احصاییه) په ۱۹۷۹ کال کې ترسره شوه چې یوازې د ځینو ځانگړو ولایتونو او تر نصف د زیاتو وگړیو برخه یې په بر کې رانیوله. په ولسي جرگه کې د څوکیو تخصیص او ویشنه، په ۲۰۰۵- ۲۰۰۴ کلونو کې د ترسره شوې کور په کور سروې او د ۱۹۷۹ کال د نامکملې سرشمیرنې په اساس ترسره شوې ده.

۱.۱. ۵ اساسي مجریان:

- د ټاکنو خپلواک کمېسیون (IEC) په افغانستان کې د ټاکنو د ټولو موضوعاتو او ټولپوښتنې د ټولو ډولونو په اړه د څارنې او ادارې واک او مسوولیت په غاړه لري. (د اساسي قانون ۱۵۶ مه ماده) دغه کمیسیون د ۲۰۰۵ کال د جنورۍ په میاشت کې د (۹) تنه افغان غړي درلودل، چې د دغه کمیسیون د رییس او د رییس د مرستیال په شمول ټول د ولسمشر له خوا مقرر شوي وو. د IEC له لوري به ټول پلانونه او دستورالعملونه خپرېږي. د ټاکنو ولایتي دفترونه (PEOS) په هر ولایت کې د IEO د هر ولایت د سکرتریت د څانگې په توگه تاسیس شوي دي. دغه دفترونه په خپل اړونده ولایت کې د ټاکنو د جریان د تنظیم د نظارت مسوولیت او د ټاکنو د فعالیتونو د همغږي کولو مراقبت په غاړه لري او ټول ولایتي کارکوونکي به سره منظموي.
- د ټاکنیزو شکایتونو کمېسیون (ECC)، د ټاکنو د قانون د ۵۲ مې مادې په امر د کاندیدانو د قانوني خنډونو او ټاکنیزو تیروتنو په اړه د رارسیدلو شکایتونو د پریکړې او څیړنې دنده په غاړه لري. ECC پنځه غړي لري، یو افغان د سترې محکمې په استازیتوب، یو افغان د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون په استازیتوب، او درې نړیوال استازي د ملگرو ملتونو د سرمشري په استازیتوب (SRSG). دوی یو تن د دوی له منځه د رییس په توگه ټاکي. د ECC ډله، د څیړنې د یوې کوچنۍ ډلې له خوا حمایه کیږي، چې کولی شي قانوني مجوزونه لکه: گواښ، جریمه او یا د پوره جرمي شواهدو د درلودلو په صورت کې د جرمونو د څیړنې سیمه ییزو دفترونو ته د کاندیدانو استول،

صادر کړي. د ټاکنیزو شکایتونو کمیسیون کولی شي له وسله والو غیرقانوني ډلو تپلو سره د اړیکو درلودلو په تور نوماندان محروم یا سلب صلاحیت کړي. ECC دغه شان کولی شي د دوهم ځل رایه اچونې او دوهم ځل رای شمیرنې امر هغه وخت صادر کړي، چې د کومې تیروتنې یا ټاکنیز جرم په اړه پوره یقین تر لاسه کړي.

- په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د معاونیت پلاوی UNAMA دنده لري، چې د نورو دندو ترڅنګ، د ټاکنو د خپلواک کمیسیون AIEC له لارې د ټاکنو له پروسې ملاتړ وکړي. (د ملګرو ملتونو د امنیت شورا د ۲۰۰۸ کال د مارچ میاشتې د ۱۸۰۶ (۲۰۰۸) مه شمیره پریکړه لیک). دغه پلاوی د ټاکنو د پروسې لپاره اداري او لوجیسټیکي ملاتړ چمتو کوي. د UNAMA له توظیف او نظارت سره، د ملګرو ملتونو پراختیایي پروګرام (UNDP) د ټاکنو د فعالیتونو د همغږۍ دنده د ټاکنو د ظرفیت د حقوقي پیاوړتیا د پروګرام په مالي ملاتړ د راتلونکي لپاره (ELECT) پلی کوي. ELECT دغه شان د IEC لپاره مستقیم تخنیکي او د ظرفیت جوړونې او د انتخاباتو د ټولو فعالیتونو لپاره مرسته کوي. د ۲۰۰۴ کال په ټاکنو کې، UNAMA د افغانستان د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون (AIHRC) په مرسته د سیاسي او امنیتي محدودې په موجودیت کې له ازادو او عادلانه ټاکنو څخه نظارت او څارنه وکړه.

- د افغانستان ملي اردو (ANA) او د افغانستان ملي پولیس (ANP) د ټاکنو لپاره امنیت نیسي. ANP د رای ورکونې د مرکزونو او د نوم لیکنې د پروسې د امنیت د تامین دنده پر غاړه لري، په داسې حال کې چې ANA د سیمه ییز امنیت مسووله ده چې د افغانستان لپاره د نړیوالو نظامي ځواکونو په مټ، د ایتلاف دواړو ځواکونو (هغه امریکایي ځواکونه چې د طالبانو او القاعده پر ضد جګړه کوي) او (د نړیوال امنیتي معاونیت ځواکونه ISAF) چې د ملګرو ملتونو په تایید د هیواد په اطرافو کې د ځانګړو سیمو د امنیت لپاره له اقوامو څخه مختلط ځواکونه دي) له لوري یې ملاتړ کیږي. نړیوال ځواکونه دغه شان په ځینو حالاتو کې د درندو وسایلو د لیرد او د موادو د ویش په برخه کې هم مرسته کوي.

- د ټاکنو د څار نړیوالې او کورنۍ موسسې، د انتخاباتو د پروسې مهم مجریان دي، تر هغه پورې، څو پوره ډاډ تر لاسه کړي چې عادلانه او شفافه ټاکنې ترسره شوې دي. د ټاکنو څارونکي د ټاکنو د اعتبار په پیاوړتیا کې مهم اغیز لري او د ټاکنو د پایلو په بااعتباره کولو او تصدیق کې مهم رول پرغاړه لري. په مخکنیو ټاکنو کې، اروپایي ټولنې، د ازادو ټاکنو اسیایي شبکې (ANFREL) د اروپا لپاره د مرستو او امنیت سازمان (OSCE) او د ټاکنیز سیستم لپاره نړیوال سازمان (IFES) نړیوال څارونکي استخدام کړي وو. د افغانستان لپاره د ازادو او عادلانه ټاکنو

بنسټ (FEFA) د افغانستان د مدني ټولنو او د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون له خوا زرگونه داوطلبان او څارونکي استخدام کړي وو.

۱، ۱، ۶ د رایه ورکوونکو نوم لیکنه:

د ټاکنو د یوې غټې پروسې په ډول په ۲۰۰۴ او ۲۰۰۵ کلونو کې د زیات شمیر رایه ورکوونکو نوم لیکنه په ټول افغانستان کې ترسره شوه، چې ۱۰،۵ میلیونو زیات کارتونه د افغانستان د ولسمشریزو ټاکنو د نوم لیکنې لپاره چاپ شول او یو کال وروسته نږدې یو ملیون کسانو نورو دوهم ځل د پارلماني ټاکنو لپاره نوم لیکنه وکړه. له هغه وخته تر نن، ډیر شمیر افغانان د ۱۸ کلنۍ عمر ته رسیدلي او اوس د رای حق لري، ځینې نور د بیاراستنیدو د پروسې په مټ، خپل هیواد ته بیرته راغلي دي او ځینې نورو چې مخکې یې نوم لیکنه کړې وه، ولایاتو ته تللي دي. وروستی ډله ډیره مهمه ده، ځکه چې افغانان یوازې په هغه ولایت کې د رای ورکولو حق لري چې هلته یې کارت درج شوی وي. د نوم لیکنې اوسنۍ مرحله یوازې په دوهم ځلې نوم لیکنه باندې تمرکز لري او دغه مرحله بشپړې سرشمیرنې ته شامله نه ده. (لکه چې وړاندې مو هم ترې یادونه وکړه) د مرکزي او شمال-غربي ولایتونو نوم لیکنه د ۲۰۰۸ کال په اکتوبر میاشت کې پیل شوه او په جنوبي او غربي ولایتونو کې د ۲۰۰۹ کال په مارچ میاشت کې پای ته ورسیده. په ټول هیواد کې د ۶۰۰ په حدودو کې د نوم لیکنې مرکزونو وو، چې تقریبا ۲ میلیونه نویو رایه ورکوونکو او یا بیرته راستنیدونکو رایه ورکوونکو ځانونه پکې ثبت کړل.

۱، ۲ تاریخي اساسات او وروستي پرمختگونه:

د افغانستان د ولسواکۍ تاریخ تر ډیره تیر ۲۰۰۴ وخت ته ورگرځي، هغه مهال چې د ملګرو ملتونو تر څار لاندې د بن د پروسې په پای کې له څو لسیزو کورنیو جګړو وروسته د لومړي ځل لپاره ټاکنې ترسره شوې. تر ټولو وړاندې، افغانستان د یوې لرغونې سنتي ولسواکۍ درلودونکی دی. له ډیر پخوا، سنتي جرګه په یوه ناسته کې د افرادو د برابرۍ د اصل انځورونکې ده، چې هیڅ ډول سلسله مراتب نه مني. د ډیرو اوږدو شخړو او قبیلوي اختلافاتو د حل او فصل د موضوعاتو په اړه به جرګې د عمومي رضایت پر اساس پریکړه کوله. کله کله به یوازې مشرانو، او ډیری وخت به د یوې قبیلې ټول نران په یوه جرګه کې سره راټولیدل. جرګه د یوه سازمان یا ادارې په شان، په افغانستان کې د یوه غټ قانونیت واک لري. له همدې امله ده چې په ۲۰۰۳ کال کې د افغانستان د اساسي قانون د تصویب لپاره وړاندیز شوې لویه جرګه جوړه شوه او دا کومه ناڅاپي پېښه نه

وه. په پايله کې، لويې جرگې رسماً د ملي شورا غړي او د ولايتونو رييسان او دغه شان د ولسوالۍ شوراگانې د افغانستان د خلکو د تر ټولو لوړ مظهر په توگه (۱۱۰مه ماده) تاسيس کړه. د دولت‌مندانو د کمزوريتوب او يا نه درلودلو په وخت کې به د ډير وخت لپاره شوراگانې د يوې دايمي ادارې په توگه د سيمه ييزو چارو د ادارې مسووليت پر غاړه لري.

دوهم، پارلمان ته ورته ادارې د لومړي ځل لپاره د ۱۹۲۳ کال په لومړيو کې هغه مهال تاسيس شوې، کله چې امير امان الله خان پارلمان او ولايتي شوراگانې له اساسي قانون سره يو ځای وړاندیز کړلې. وروسته، دوه ځله د ولسواکۍ پيل چې د کثرت پالنې او پټو ټاکنو معرف و او دغه شان د رسنيو ازادي او پارلماني شخړې د (۱۹۵۱-۱۹۴۷ او ۱۹۷۳-۱۹۶۳) کلونو کې د پخواني شاه، ظاهر شاه تر مشرۍ لاندې وې. له اساسي قانون سره سم، د مقننه قوا پر وړاندې د اجرائيه قوا په گټه، د قواوو له يو ډول تعادل سره چې په هغه کلونو کې، سره له دې چې د پخوانيو شوراگانو په نسبت پارلمان ته زياتره لفظي بدلون ويل کيده، خو د يوه وروستي بري لپاره يې لاره اواره کړه. د سياسي او مدني ژوند غوړيدا د پراخه ټولنيزو بدلونونو انعکاس ورکاوه او د بناري کيدو ښکارندويي يې کوله، ښوونه او روزنه او اقتصاد وو، چې له فعاله سياسي ارمانونو او افکارو سره يو ځای يې د يوې متوسطې سياسي طبقې رامنځته کولو ته لاره وکړه. دغه ټولنيز جوړښت د ډيرې سياسي خوځښتونو د پراختيا لامل شو، چې ځينو دغه ډلې د کين اړخو، اسلامپالو، ملتپالو او قومپالو په نومونو وويشلې (وروستۍ برخې ته نظر وکړي)

په پای کې، دواړو رواجونو که قبيلوي ولسواکي وه او که د پارلماني ولسواکۍ مخکښان، له طالبانو وروسته يې د د ولسواکو اصلاحاتو د کار بنسټ کېښود. له ۲۰۰۱ کال وروسته، په لومړيو کې د ۱۹۶۴ کال د اساسي قانون په استناد، يو نوی رژيم رامنځته شو، وروسته لويې جرگې اساسي قانون تصويب کړ او بالاخره په ۲۰۰۵ کال کې د ملي سراسري ټاکنو له لارې پارلمان رامنځته شو، چې بيا يې د يوه مقننه مجلس معرفي او استازيتوب کاوه، نه د نړيوالې ټولنې له غوښتنو سره سم يو د پردي عناصرو د پلټتابه سياسي عنصر.

۱، ۲، پارلمان او سياسي گوندونه:

په داسې حال کې چې په افغانستان کې سياسي گوندونه شته، سره له دې چې ډير کم ډيموکراتيک عمر لري، دوی په زړه پورې پراختيا نه ده کړې او تر ټولو بده لا دا چې دغه گوندونه د پيژندلو له سختې ستونزې سره لاس دي. ډير خلک يې د خلق ډيموکراتيک افغانستان (PDPA) تر ملاترو، د ښکيلاکگرو روسانو او يا د مجاهدينو تر اسلامي ډلو ټپلو (تنظيمونو) پورې

اړوند بولي، کوم چې ددوی د جگړو له لاسه د ۱۹۹۰ کلونو په ترڅ کې خونړۍ جگړې او بې ثباتۍ رامنځته شوې. په پایله کې، ډیری افغانان، د دولت د لوړپوړو مقاماتو په گډون، په گوندونو باور نه لري او دغه گوندونه د خپلو شخصي غوښتنو په اساس د پالیسیو د مخته وړلو پلویان او د خپلو ځانگړو قومي او قبیلوي ډلو ملاتړي بولي. یو له هغه دلایلو چې د SNTV سیستم یې غوره بللی دی، دادی چې په دغه سیستم کې په افرادو تمرکز وي نسبت سیاسي گوندونو ته. لا اوس هم په یوه ولسواک نظام کې د وگړو د اغیزمن استازیتوب او غوښتنو لپاره او دغه شان د اغیزمنو پالیسیو د جوړښت لپاره د گوندونو شتون ضروري دی.

په ۲۰۰۱ کال کې له ولسواکې دورې وروسته، درې ډوله تاریخي، سیاسي او افغاني ایډیالوژۍ راډگر ته شوې او د سیاست په ماحول کې یې د پام وړ غوره توبونه تر لاسه کړل: گڼې اړخې، اسلامپالې او قومپالې یا ملتپالې. سره له دې چې دغه درې ډلې تر پخوا ډیرې ځواکمنې دي، درېیمه ډله هم رامنځته شوې ده: نوي ولسواکان چې، د نورو ایډیالوژیکو خنډونو په ماحول کې د یو نوي څیز د پیل په هیله دي.

اساسي قانون هغه گوندونه ممنوع اعلان کړي چې نظامي تشکیلات ولري، یا د قومیت، ژبې، سمت یا د مذهبي ډلو د ملاتړ په اساس وي. (۳۵مه ماده) د ۲۰۰۵ کال په ټاکنو کې، تر ۷۰ زیات شمیر گوندونه د عدلیه وزارت له لوري تایید او ثبت شول. (د قانوني سیاسي گوندونو لیست په ضمیمه کې وگوري). په هر حال، یو ډله کانديدانو (یوازې ۱۲۱) د خپل سیاسي گوند نوم، د نوم لیکنې په پاڼه کې راوړي، ځکه چې د رایه ورکولو په پاڼه کې ددغه شان پلویتوب یادول طرح شوي نه دي، ځینې کانديدان په تکرار سره د خپل سیاسي گوند نوم په هغه ځایونو کې لیکي چې د نوم لپاره په نظر کې ورته نیول شوي. په داسې حال کې چې د پاڼې نه طرح د رایې ورکول نور هم اسانه کوي. ښايي رایه ورکوونکی د خپلو هغو متحدینو له پیژندلو لرې کړي، کوم چې غواړي هغه ته رایه ورکړي.

دا حقیقت چې سیاسي گوندونو رسماً د کمپاین اجازه نه درلوده، په دې ونه توانیدل چې گوندونه د خپلو کانديدانو له تنظیم او ځای ورکولو څخه منع کړي. په حقیقت کې، تصور داسې و چې د ولسي جرگې د ټولو غړو تر دوه ثلثه زیات، تر یو گوند پورې رسمي یا نارسمي تړلي دي. دغه شان، د مجاهدینو ډلو په پراخه کچه د استازو تر نیمایي زیات د وسله والو قوماندانانو له ډلې چې تر مجاهدینو پورې تړلي وې، پارلمان ته لاره ومونده. د نارسمي اټکل له مخې، د ۲۴۹ غړو له ډلې، د درېیمې برخې په شاوخوا کې نوي ټاکل شوي غړي د نظامي ډلو قوماندانان، د مجرمو ډلو غړي، د نشه یي توکو قاچاقچیان او جنګي مجرمین دي.

اوسنی مقننه مجلس د مختلفو گوندونو ترمنځ د همکارۍ پر شتون سربیره، تر اوسه د یوه منسجم پارلماني گروپ اړتیا نه ده پیژندلې، ددې پر ځای، د سمت ورکولو بدلون، ایتلافونه او وقفه یی وابستگي یې رواج کړې دي. دا چې د انتخاباتي سیستم SNTV سیاسي گوندونه نه پیژني، ډیری نوماندانو د یوې ملي هر اړخیزه تگلارې پر ځای، سیمه ییزو یا قبیلوي محدودو ته مخه کړې ده. پر دې سربیره، ټاکنیزې سیالۍ په ځاني شهرت او تشو ژمنو باندې راڅرخي، نسبت مسلکي ځواکمنتیا ته چې د یو قانون جوړوونکي لپاره اړین توکي دي.

په پایله کې، پارلمان څو ټوټې او کمزوری شوی دی او په پوځه وړتیا ملي موضوعات تر پاملرنې لاندې راولي او یا اجرائیه قوه کنټرولوي. په ځانگړې توگه، د حکومت د ملاتړو روښانه ځانگړنه یا د هغوی مخالف ځواک تر اوسه نشته، هغه څه چې شته، د ځاني غوښتنو پر بنسټ د ایتلافونو بدلون او دغه شان قومي او قبیلوي اړیکي دي. سره له دې چې د یادو شویو گوندونو جوړښت ډیری خلک ویني، د شفافیت کمښت، حساب ورکول او نظم هم په گوندونو کې تر سترگو کیږي.

دغه شته وضعیت په عامه عرصه کې هم وروسته والی له ځانه سره مل کړی دی. په داسې ځای کې چې د ولسمشر یا نورو سیاسي گوندونو د مشرانو، ټوپکواکانو او د نشه یی توکو د قاچاقچیانو زور او واک واکمن وي، په دې ډول شرایطو کې هیڅ ((گوندي بنسټ)) نه شي رامنځته کیدی، چې په هغه دې سړی حساب وکړی شي. که گوندونه رسمي غړي ولري هم، هغه بیا د گوند د رهبرۍ په جوړښت او یا پالیسیو کې ډیر لږ عملي نفوذ لري. دا چې په انفرادي توگه اشخاص تل د ډول ډول گوندونو غونډو ته ورځي، دغه موضوع دا ستونزه رامنځته کړې چې رهبري په کومو کسانو حساب وکړي؟

۲، ۱، ۲، نور اساسي عناصر:

که چیرته سیاسي گوندونه نه وي، کومې ډلې، ایډیالوژۍ او یا عوامل به د سیاسي فعالیت ډگر ته راشي؟ په دغه وخت کې تر ټولو مهم، بنیایي قومي او قبیلوي اړیکې نسبت سیاسي ایتلافونو ته زیات وزن ولري. دا په تیرو ټاکنو کې له گوندونو څخه یو بد تصور چې ډیری رایه ورکوونکي یې د سیاسي فکر په نسبت، د قومي او قبیلوي اړیکو په صفونو کې ودرو. پر دې سربیره، مذهبي مشران د احترام وړ مقام لري، په ځانگړې توگه هغه چې د شوروي پر ضد جگړو کې یې رول درلود، لکه جهادي مشران. نو، د هیواد په شمال او جنوب او په کلیو او ښارونو باندې داخلي ویش موجود دی چې د رایه ورکوونکو د کړنو لپاره ټاکنوکی رول لري. پر دې علاوه، په راتلونکو ټاکنو کې د نړیوال عنصر شتون ته، هغه که د اماده گې یا اجرا په

حالت کې وي او يا د نظارت په حالت کې، يو ځل اړتيا ورته شته. دغه ټول فکتورونه د موجوده ايتلافونو او سياسي پروگرامونو او ټاکنو پر پايلو يو ټاکنونکي نقش لري.

۲. ماده گي(تياري)

کله چې تاسو دغه متن لولي، ښايي داسې فکر وکړئ چې تاسو د ولسي جرگې د راتلونکو ټاکنو لپاره يو نوماند ياست. په خپله پوه ياست چې نوماند کيدل خلکو، سرچينو، سيستمونو، سازماندهۍ، تگلارو، جدي کار او ژمنتيا ته ضرورت لري. ډيری تازه دمه سياستوال په دې باور دي چې د دولتي پوستونو د لاسته راوړلو لپاره هڅې ټاکنيز کمپاونه يا مبارزې دي. په هر صورت، تر دې زيات نور څه هم شته. د سياسي څوکۍ د ترلاسه کولو لپاره منظمو سياسي تشکيلاتو ته اړتيا ده. د ټاکنيزو مبارزو لپاره يوازنی لاره هر لور ته منډې او د رايه ورکوونکو د ملاتړ له راجلبولو سره مخامخ کيدل، د سياسي تشکيلاتو رامنځته کيدو ته اړتيا لري. کمپاونه مرسته کوي، خو د برياليتوب ضمانت له ځانه سره نه لري. يوازې سياسي تشکيلات دي چې سړی برياليتوب ته رسوي. د خپلو پلويانو منظمول، د يو ماهرې ډلې مشري، د يوې ښې او پلان شوې تگلارې تعقيبول او د يو لړ ښو سرچينو له لارې د هغه پياوړي کول، ستاسې رايې حصول او له هغه څخه ساتنه کوي. په سيمه ييزه کچه، چې ټولنې کوچنۍ او اړيکې تر ډيره شخصي وي، رايه ورکوونکي بايد تاسو وويني او په دې باوري شي چې تاسو گټونکي ياست.

دغه فصل تاسو ته د کمپاين لپاره د تياري درس نه درکوي، بلکې ښايي تاسو ته دا لاره وښيي چې د رايې د ترلاسه کولو سيستم څنگه رامنځته کړئ. ښايي گڼ شمير ليستونه مو تر سترگو شي: اړتياوې، گام په گام لارښوونې، او هغه يادښتونه چې ښايي ستاسو لومړني فعاليتونه يوه سم مسير ته سيخ کړي. دغه بحث څلور برخې لري. په ((ځان ارزونه)) کې د ټاکنو لپاره ستاسو تياري تر ارزياوې لاندې نيسي. د ((سياسي زمينې)) په برخه کې تاسو په دې لاسبري کيږئ چې تصميم ونيسي چې رايه ورکوونکي تاسو ته د کانديد په سترگه گوري. ستاسو د رايو د لاسته راوړلو او ساتنې لپاره، د ((ستاسو ډله)) او ((ستاسو تگلاره)) عناوينو ته پام واړوئ.

۱،۲ ځان ارزونه:

په لومړي پړاو کې ولې غواړی چې دولتي څوکۍ ولری؟ ولې په دغه ولایت یا ښار یا ولسوالۍ کې؟ یا ولې همدا اوس؟ هر دلیل چې وي، باید تاسو ته روښانه وي. دا خبره به تاسو ته در په یاد کړي چې تاسو څنگه کولی شي خپله نوماندې مطرح کړی، خپلو جوړښتونو ته تشکيلاتي بڼه ورکوی او خپل کمپاین ترسره کوی. یو ځل ځان ارزونه به له تاسو سره دا مرسته وکړي چې د یوه نوماند په شان دغه کار ته ودریږی.

۹ دانې د پام وړ موضوعات، چې د انتخاباتي مسابقې د په لاره اچولو تر تصمیم وړاندې، په یوه ارزونه کې هغه ته رسیده ګي وکړی:

- ستاسو موخې
- په شرایطو باندې ستاسو برابروالی
- ستاسو ارزښتونه
- ستاسو شخصیت
- ستاسو شهرت
- ستاسو د ملاتړ میکانیزم
- ستاسو شتمني
- وړتیا او برجسته ګي
- ستاسو د گټلو چانس

۱،۱،۲ ستاسو موخې:

تاسو ولې غواړی چې له نوماندۍ یې راپیل کړی؟ که غواړی چې مرسته وکړی ایا کولی شئ دا مشخص کړی چې ولې او څنگه غواړی مرسته وکړی؟ که تاسو غواړی چې اصلاح او سمون رامنځته کړی، ایا تاسو هغه اصلاحات یو یو ویلی شئ او د هغه لپاره یو جدول کښلی شئ؟ ستاسو موخې ایا د تاسو د کار اساسي خطوط دي، تاسو باید یو ځل بیا پاملرنه وکړی او له ځانه سره سوچ وکړی چې ایا اوس هم تاسو له خپلو اساسي خطوطو سره سرو کار لری.

۲.۱.۲، په شرایطو باندې ستاسو برابروالی:

لږ ترلږه ایا تاسو له لس کاله راپدېخوا افغاني تابعیت لری؟ ایا د دغه موقف لپاره مناسب عمر لری؟ ایا په خپله سیمه کې له ډیر پخوا هستوګن یاست چې د نوماندۍ د شرایطو لرونکې وی؟ دا لومړنۍ پوښتنې دي چې تاسو کولی شې چې واجد شرایط و اوسۍ. که په تاسو کې له دغه شرایطو څخه یو هم کم وي، نو ښايي تاسو بريالي نه شۍ (په شرایطو باندې ستاسو برابروالی وويني).

نور ډیر جدي شرایط هم شته. ایا ددې مخینه یا تجربه لری چې د یو سازمان له شمیر وتلي کسان یا څو کسه تر لاس لاندې کسان په یوه معین وخت کې کنټرول کړی؟ ایا تاسو په ابتدایي تقنیني چارو خبر یاست؟ د کاندیدانو د څیړنې رسمي پروسه به دا په ډاګه کړي چې یو نوماند د شرایطو وړ دی او د نوماندۍ اجازه لري ګڼه؟ په همدې ترتیب، نوماندان باید د نوماندۍ پر مهال یوه اخلاقي لایحه لاسلیک کړي، په لایحه کې پر دې لوړه (تحلیف) کوي چې په هیڅ ډول هغه جرمي فعالیتونو کې لاس نه لري چې دده د نوماندۍ د سقوط لامل ګرځي. د ۲۰۱۰ کال په ټاکنو کې به د نوماندۍ پروسه د کاندیدانو د څیړنې له پروسې څخه بېله وي.

۳.۱، ستاسو ارزښتونه:

کوم اصولي او معنوي اساسات لری چې په رښتوني توګه ستاسو په ژوند کې مهم وو؟ سیاست ته په وردننه کیدلو سره حتمی نه ده چې له ارزښتونو سره ((تطابق)) ولری، بلکې هغه به وازمویی. ایا تاسو د فشار یا وسوسې تحمل لری؟

۴.۱.۲ ستاسو شخصیت:

د ټاکنیزې مبارزې په ترڅ باید تر حد زیات صمیمي و اوسۍ. که مو کافي بودیجه په لاس کې درلوده، باید د ننه غونډې مو په ښو خوراکونو باندې جوړې شي، څو زیات شمیر د نعمتونو څښتنانو ته قناعت ورکړی، چې ستاسو له ټاکنیزو سیالیو ملاتړ وکړي. که مو کمه بودیجه په لاس کې وه، باید جوماتونه، نکیه خانې، عمومي غونډې، د تدفین مراسم او چای خونې د ځان لپاره وټاکي څو له دې لارې د ولس له پراخه زیات شمیر خلکو سره اړیکې ونیسي او هغوی د ځان لپاره منسجم کړی، پر دې سربیره، باید له رسنیو سره راشه درشه ولری. کمپاین کړل د کاندیدۍ د یو ډول واقعي رنگونو د اخطار یوه لاره هم ده. دغه شان، د فعالیتونو په فاصله کې، د کم نظیره او ناڅاپي حالتونو د نندارې لپاره هم مواظب اوسۍ.

۵.۱.۲ ستاسو شهرت:

دا ومني چې ستاسو سيالان ستاسو د شهرت د بدنامولو لپاره هر څه ته لاس اچوي، دارنگه چې يوازې ستاسو پلويان کولی شي ستاسو گردچاپيره ستاسو ناکامۍ حس کړي. که تاسو د افغانستان په وروستيو لسيزو کې په افغانستان کې ژوند کړی وي، ډيری خلک په دې پوهیږي چې تاسو په مخکنیو رژیمونو کې چيرته وی. په دې مو هم سر خلاص اوسه چې له دغه شان څنگه او چيرته څخه به د ستاسو پر ضد استفاده وشي. دغه شان، د دغه سرچپه هم یو حقیقت دی، که تاسو بیرته په دې وروستيو کې افغانستان ته راغلي وی، خلک تاسو د هغو بهرنیانو به نوم پیژني چې د خلکو له ورځنیو ستونزو څخه کوم خبر نه لری.

یا نور هغه شهرتي عناصر لکه چې کله مو رشوت یا بډې منلې او یا مو له خپل موقف څخه د نورو د ملاتړ لپاره استفاده کړې ده. دغه شان، په دا شان ځایونو کې ستاسو شخصي مسایل لکه اخلاقي سلوک چې ښايي ځینو کسانو ته ورمعلوم وي، کولی شي د رایه ورکوونکي اعتماد پر تاسو له منځه یوسي. له همدې امله، د یوه نوماند لپاره د حل لاره داده چې یووالی او اعتبار ولري څو د شریرو بریدونو پر وړاندې د مقاومت وس ولري. د یوه عادل سیال په شان، باید تاسو د خپل مخالف د شخصي او مسلکي ژوند په توپیر باندې قایل شئ. ستاسو د سیال شخصي ژوند باید د انتخاباتي مسابقې برخه ونه گرځي. د سیال عامه او سیاسي ژوند دی چې تاسو کولی شي هغه ته چلنج ورکړی.

۶.۱.۲ ستاسو د ملاتړ میکانیزم:

په رښتیا د یو چا د کورنۍ د غړو ملاتړ، ښايي دده نور نږدې خپلوان او ملگري دده په کمپاین کې تر هر څه زیات، دی مطرح کړي. ستاسو کورنۍ او نږدې دوستان ستاسو د پیاوړتیا او هڅونې سرچینه ده. کله چې داسې موضوعات رامنځته کیږي چې ستاسو او د کمپاین په اړه مو ریښتوني نظریاتو او معلوماتو ته اړتیا وي، ستاسو کورنۍ او دوستان کولی شي تاسو لپاره تر ټولو غوره سرچینه وگرځي.

ددې خبرې بل دلیل چې خپلوان او د کورنۍ غړي د کمپاین لپاره ټاکنوکی رول لري، دادی چې دوی د حساسو دندو د په غاړه اخستو لپاره د اعتماد وړ کسان دي، په ځانگړي ډول هغه دندې چې قربانۍ ته اړتیا لري. دوی ستاسو د مالي لارو چارو موندونکي او ښايي د اراوو د یو ځای کولو په جریان کې مالي امرین وي (د هغه کسانو په شان چې د رایه ورکولو پر مهال په

انتخاباتي حوزو باندې څارنه کوي) تاسو بله لاره نه لری چې خپلې شخصي او په حقيقت کې د خپلې کورنۍ پیسې رابهر ته کړی.

۷.۱.۲ ستاسو مالي لارې چارې:

تر کمپاین وړاندې مو د کمپاین تمویل ته باید پام وي، تاسو د کمپاین د پیل لپاره پیسو او د کمپاین د رسمي او نارسمي فعالیت لپاره یوې ملاتړیزې شبکې ته اړتیا لری. تاسو او یا کورنۍ مو د پام وړ پیسې مصرف کړی؟ او ایا تاسو د پیسو د نه ترلاسه کیدو په صورت کې نور امکانات لری؟ او که تاسو پیسې لری، غواړی بهر ته یې واچوی؟ ایا تاسو لږ تر لږه یو برید ورته ټاکلی شی؟

۸.۱.۲ ستاسو وړتیا یا برجسته ګي:

له دینه مو موخه ظاهري او رواني وړتیا یا برجسته ګي نه ده. ټاکنیزې سیالۍ د ځواک د له لاسه ورکولو لارې هم په مخ کې لري. که تاسو په ملي شورا کې د یوې څوکۍ په هڅه کې یاست، ایا تاسو دا ځواک په ځان کې لری چې د خپلې ولسوالۍ لیرو پرتو سیمو ته لاړ شی او د شپې، سهار او ماسپینین په غونډو کې برخه واخلي؟ په دې ترڅ کې، تاسو باید په ګڼ شمیر غونډو کې لکه د کمپاین منظمول او د کمپاین لپاره د مالي سرچینو تیارولو کې هم ګډون وکړی څو د کمپاین د جریان په اړه معلومات ترلاسه کړی او دغه شان د کمپاین له ستونزو هم خبر شی. شپه په شپه د استراحت لپاره وخت واخلي، ځکه د یوه کامیابه کمپاین لپاره تفریح ډیره مهمه ده.

۹.۱.۲ ستاسو د ګټلو چانس:

په دې ځان مه غولوی چې په ښو صفاتو مو ځان معرفي کړی دی او په دې فکر کې یاست چې تاسو یې ګټی. د نیت خلوص کفایت نه کوي، تاسو باید دا وس ولری چې ټاکنې ګټی. یو ژمن انتخاب کوونکی چې لاندې صفتونه ولري، ښايي ټاکنې وګټي: یو ښه او د اعتماد وړ نوماند اوسی، یوه داسې سیمه باید ولری چې په هغه کې اوس هم نفوذ لری، یوه د پام وړ منبع باید

ولری، د صادق خلکو یا سازمان ایتلاف (یانې له دواړو، سیاسي گوند او انتخاباتي ډله) او بالاخره یوه ښه او پلان شوې
ستراتیژي ولری. په مهرباني سره دا په یاد ولری چې کله خلک گڼ شمیر نوماندانو ته د ملاتړ هسې تشه وعده ورکوي.
د گټلو لپاره تاسو څه ته اړتیا لری؟

۱- یو ښه او د اعتماد وړ نوماند اوسی.

۲- یوه سیمه (یا لږ تر لږه یوه ناحیه) باید ولری چې په هغه کې نفوذ ولری.

۳- یوه د پام وړ سرچینه ولری.

۴- له یو سازمان یا صادق خلکو سره ایتلاف.

۵- یوه ښه او پلان شوې ستراتیژي.

ښایي تاسو په دې هیله یاست چې د نوماندۍ د وس درلودلو یا د وړلو په اړه د شک، یو لیست تهیه کړی. دغه لیست
باتجربه او د اعتماد وړ شخص ته وسپاری څو ستاسې توان وسنجوی او هغه ته پاملرنه وکړي. که داسې یو دلیل وي چې
ښایي تاسو یې ټاکنی، بایلی او تاسو د هغه ستونزې حل ته په وس نه وي پوره، نو ښه خبره داده چې له خپلې نوماندۍ څخه
بیخي تیر شی.

۱۱،۲ هغه اسباب چې رایه ورکونکي یې د پوښتلو قصد لري:

ستاسو د گټلو چانس ددې لپاره ټاکونکی دی چې تاسو خپل ځان ته څرنگه موقعیت او موقف ورکوئ؟ له (۹) باطني ټکیو
څخه ستاسو درک کولی شي چې یو ټاکونکی رول ولری، چې څرنگه ځان په خلکو کې مطرح او څرنگه خپل د قوت ټکي نور
هم ځواکمنوئ. د یو نوماند د قوت په ټکیو تمرکز وکړئ. په یاد لرئ هغه خلک چې تاسو خپل ځان او خپله تگلاره ورپیژنی،
یوازې رایه ورکونکي نه دي، بلکې ستاسو د راتلونکي کمپاین تمویلونکي هم دي. کله چې تاسو په سیاسي مناظرو کې
راڅرگندېږئ، درې ټکي شته چې ښایي رایه ورکوونکي د هغه په اړه له تاسو څخه وپوښتي: تاسو څوک یاست؟ په تیرو کې
مو څه ثابت کړي؟ نور څه کولی شی؟

۳ هغه پوښتنې چې رایه ورکوونکي او تمویلونکي یې له یوه تازه دمه سیاسي فعال څخه وپوښتي:

- تاسو څوک یاست؟ تاسو باید ډیر کلونه او یا د کلي له خلکو سره په نږدې تماس کې ژوند تیر کړی وي.
- تاسو څه ثابت کړي دي؟ تاسو باید په بله سیمه یا برخه کې یو شهرت لاسته راوړی وي، یا تاسو باید د ټولنې
خلک یا انفرادي کسان او یا د ښار اوسیدونکو ته له یوې لارې مرسته یا ملگرتوب کړی وي.

- تاسو نور څه کولی شئ؟ تاسو باید مشخصې موخې، د لاسرسي وړ اهداف او یو شفاف مهالویش ولرئ.

تاسو څوک یاست؟

تاسو نه شی کولی چې په ناپېژندلې توګه د خپلې حوزې موکلینو ته ځان نومانند کړئ. تر ټولو ښه هویت چې رایه ورکوونکي یې له تاسو هیله لري، د تاسو سیمه ییزې رېښې او اړیکې دي. ایا تاسې د خپل ولایت اصلي اهل یا اوسیدونکي یاست؟ د خپل ښار قانوني اوسیدونکي یاست؟ په بل عبارت، ایا تاسو ځان یو تن ددوی له ډلې بولی؟ په ځانګړي ډول له لویو ښارونو بهر، ستمپالنه او قامپالنه سختې ځواکمنې رېښې لري. دا به یو مصلحت وي چې تر ټاکنو وړاندې یو سیمه ییز هویت د ځان لپاره ومومئ، د ساري په توګه، په ټولنیزو معاشروتونو، خیراتونو او سیاسي پېښو کې په پرلپسې توګه د ګډون له لارې. غیر رسمي ټاکنیزه مبارزه کیدي شي مخکې تر هغه پیل کړئ، کومه چې تاسو یې غواړئ.

څه مو تر اوسه کړي دي؟

د کمپاین مدیریت د یوې لاسته راوړنې د تولید مدیریت ته ورته دی، خو په کمپاین کې د ښه برداشت لپاره تاسو باید یو ښه محصول او لاسته راوړنه ولرئ. کوم څه چې په ډیره چټکۍ باندې ستاسو لاسته راوړنه جالبه کوي، ستاسو لاسته راوړنې دي. مخکې تر دې چې د نوماندۍ په اړه سوچ وکړئ، په یوه بله حوزه کې ستاسو تثبیت ستاسو لپاره یو امتیاز دی. هغه څه چې یو رایه ورکوونکی تر خپل اغیز لاندې راولي، ستاسو د وروستیو کلونو لاسته راوړنې دي.

تاسو نور څه کولی شئ؟

ستاسو تگلاره باید غوره او روښانه مراحل ولري. په هغه صورت کې که چیرته تاسو د خپلو موکلینو استازی شوی، باید دوی ته د دوی د راتلونکي د امنیت په اړه پوره احساس ورکړئ. نو د ځانګړو موضوعاتو مشخصولو ته په پاملرنه سره کولی شئ، دا خبره په ډاګه کړئ چې تاسو څرنگه هوډ کړئ چې دغه موضوعاتو ته پام وکړئ او ستاسو د منلو وړ بګرونډ څه دی.

۲.۲ په سياسي حوزه کې:

د يوه نوي قلمرو ته ورته سياسي عرصې ته د وردننه کيدو پر مهال، تر هر ډول اقدام وړاندې بايد خپل اړخونه او اطراف ښه درک کړی او دا چې د سيمې په اړه خپل معلومات څرنگه بشپړولی شئ، بايد له مختلفو زاويو په کافي اندازه د سيمې سياسي نقشې له ځانه سره ولری.

۱.۲.۲ د خپل چاپيريال ارزونه:

ستاسو مشخص موقعيت يا سيمه ښايي ځينو ځانگړو معلوماتو ته اړتيا ولري او تاسو بايد ځينې تحقيقات ترسره کړی. تاسو بايد ځينې لومړني معلومات ترلاسه کړی.

⇒ د رايه ورکوونکو په اړه (ډاډ تر لاسه کړی چې ځواب ورکوونکو د رايه ورکولو قانوني عمر پوره کړی او په همغه سيمه کې يې نوم ليکنه کړې وي)

○ دوی له رايه ورکولو وړاندې ددې په اړه سوچ کوي چې چاته رايه ورکړي او له چا سره سلا مشوره وکړي؟

⇒ د وضعيت په اړه

○ ستاسو د ټولنې انديښنې او ستونزې کومې دي؟

○ د رايه ورکوونکو له انده، د ستونزو علت څه دی؟ او يا د دوی په نظر ددغه ستونزو مسوول څوک دی؟

○ ايا د قدرت موجوده واکمن ددغه ستونزو د حل لپاره کوم څه ترسره کړي دي؟ که داسې وي ايا دوی خپلو ستونزو

ته د رسیده گۍ له څرنگوالي خوښ دي؟

○ دوی کومو ستونزو ته لومړيتوب ورکوي، چې بايد زرتزره حل شي؟ دوی څه ډول غواړي چې دغو ستونزو ته د

حل لارې راوباسي؟

⇒ د لوبغاړو په اړه

○ رايه ورکوونکو ته د اوسنيو استازو کوم څيزونه په زړه پورې دي او کوم څيزونه يې نه دي؟

○ ايا رايه ورکوونکي دا سوچ کوي چې دوی به خپلې کمۍ سمې او اصلاح کړي؟ په څه ډول؟

○ هغه کسان چې غواړي ستاسو په سیمه کې د ولسي جرگې راتلونکو ټاکنو ته ځان ونوموي، هغوی څوک دي؟ د

رایه ورکوونکو ترمنځ له څه ډول شهرت څخه برخمن دي؟

څیرنه او ارزونه باید د سیمه ییزو رسنیو او نارسمي کارپوهانو نظارت او څار ته هم شامله وي، ځکه دوی عامه احساساتو ته انعکاس ورکوي. راډیو ته غورځی (چې راډیو په ولایت کې د پېښو د رپوټ ورکولو په اړه یو بلامنازعه انتخاب دی). سیمه ییزې ورځپاڼې ترلاسه کړی او هغه خبرې چې د رایه ورکوونکو په اړه پکې خپرېږي، جدول بندي کړی. ایا د رایه ورکوونکو اصلي اندېښنه د اقتصادي پراختیا یا ځاني امنیت په اړه ده؟ د خلکو د روحيې درک به له تاسو سره دا مرسته وکړي چې د کمپاین په ترڅ کې څه رنگه مسایل انتخاب کړی. د لومړنیو تحقیقاتو په پایله کې، تاسو به د رایه ورکوونکو د روحيې په اړه خبر وی او دا مرسته درسره کولی شي چې دوی په راتلونکو ټاکنو کې خپله رایه څنگه کاروي.

له بله پلوه، درې لاندې ټکي چې د کمپاین په بهیر کې د مسایلو او پیغامونو د انتخاب په اړه مطرح کېږي، تاسو ته لارښوونه کولی شي. که تاسو غواړی چې د تجارانو، اغیزمنو ډلو او نورو کسانو ملاتړ له ځانه سره ولری، په دې وخت کې ستاسو د کمپاین خبرې او مسایل باید د پاملرنې وړ او په مهمو ټکیو ولاړ وي.

- چا او څه ډول نوماند په ځینو سیمو یا سکتورونو کې ټاکنې بایللې یا گټلې دي؟ په څومره اندازه رایو او ولې؟

- د رایه ورکوونکو نظریات، اندېښنې او اړتیاوې

د لومړنیو ارزونو له لارې د ثبوت د ښه والي د ارایه کولو په مبنا چې د گټلو لپاره ښه موکه په لاس کې لری، دادی چې کولی شی خپل بالقوه پلویان انتخاب کړی. دا په دې مانا چې تاسو په یو داسې موقعیت کې یاست چې کولی شی د سوال برانگیزه اهدافو تمویلونکې مرستې، او یا هغه کسان چې ښايي په راتلونکې کې ستاسو په شهرت له بل نوماند سره معامله وکړي، رد کړی. د ارزونو پایلې دغه شان کولی شي تاسو ته د سیاسي وضعیت په اړه یو ښه تصویر په لاس درکړي او له دې لارې مطرح مشران او رهبران ستاسو له برمه کولو ناتوانه شي. که تاسو په ټینگو معلوماتو مجهز وی، ستاسو د کمپاین کارکوونکي او داوطلبان، ان ستاسو سیاله یا مخالفه ډله نه شي کولی چې تاسو یې لارې کړي.

تاسو دغه شان کولی شی یو بل ډول تحقیق ترسره کړی چې ستاسو د مهمو سیالانو د اسنادو او دوسیو راټولولو ته شامل وي. دا کار په دې موخه نه دی چې خپل معلومات په چټکه او جدي بڼه استعمال کړی، بلکې دغه به د یوې ذخیرې په توگه درسره وي چې که ستاسو سیالان وغواړي له تاسو سره یو ناوړه چلن وکړي، تاسو یې پر وړاندې له دغه اسنادو استفاده کولی شی. دا به ښه نه وي چې په خپلو سیالانو د هغوی د شخصي مسایلو په اړه برید وکړی په داسې حال کې چې تسلط هم نه

پرې لری. په هر حال، هغه معلومات چې تاسو گټه ترې اخلی، باید په دولتي ادارو کې د ثبت شویو اسنادو، قضایي هغو اوراقو چې تاسو غواړی پټې یې وساتئ او یا د مطبوعاتو له ثبت شویو مرکو څخه رااخیستل شوي وي. که نوموړی کس په ټولنه کې یوه مطرح څیره وي، د یادو شویو معلوماتو ترلاسه کول بیا ډیر اسانه دي.

۲،۲،۲ د خپلو سیالانو پیژندنه

تاسو باید خپل سیالان وپیژنئ. کله چې تاسو سیاسي وضعیت ارزوی، ښایي دا مو تر سترگو شي چې نور مینه وال هم د همدغه دندې لپاره همدغه شان کارونه ترسره کوي. په دې وخت کې ښایي تاسو په دې پوه شئ چې ستاسو بالقوه سیالان څوک دي. ددغه ټولو کسانو د نومونو اوریدل او دا فکر چې د دوی هر یوه پر وړاندې به ستاسو د وړلو چانس څومره وي، باید تاسو تر خپل اغیز لاندې رانه ولې. له دغه کسانو یوازې د هغو نومونه انتخاب کړئ چې تر ټولو زیات د گټلو چانس لري، وروسته ددغه کسانو پر وړاندې خپله آماده گي او چانس د نهو هغه ټکیو پر اساس چې تاسو خپل ځان د هغه پر اساس ارزولی دی، وتلی او ارزیابي یې کړئ.

خپل سیالان د هغه دریو پوښتنو پر وړاندې وسنجئ، چې رایه ورکوونکي او تمویلونکي یې مطرح کوي. دوی څوک دي؟ څه لاسته راوړنې لري؟ نور څه کولی شي؟ په هر حال، د غیرقابل انتقال واحدې رایې د سیستم په نظر کې نیولو سره، تاسو دې ته اړتیا نه لرئ چې د ټولو نوماندانو په سر کې دې وی، وار ددې شو چې تاسو بشپړ اکثریت رایې وگټئ. همدومره اندازه رایې کفایت کوي چې تاسو د هغه کسانو په لیکه کې ودروي چې هغوی د سر کسانو په ډله کې راځي. د ساري په توگه، د پنځو هغو کسانو په ډله کې باید تاسو هم وی چې ستاسو له ولایته یې د ولسي جرگې د څوکیو لپاره تر ټولو زیاتې رایې گټلې دي.

۳،۲،۲ د موکلینو د موقعیتونو ټاکل:

دا چې د سیالانو پر وړاندې مو د یوه نوماند په توگه له خپلو تواناییو څخه ډاډ ترلاسه کړ، د خپلو مواضعو په ایجاد پیل وکړئ. په کومو سیمو کې مو خلک ملاتړ کوي؟ څرنگه کولی شئ د نورو سیمو یا ډلو ملاتړ راخپل کړئ؟ تاسو کولی شئ مختلفو هغو سیمو ته لاړ شئ چې د افرادو له لارې هلته وروپیژندل شئ. تاسو کولی شئ د ټولنیزو اړیکو له لارې له دغه کسانو سره وگورئ:

- ستاسو خپل خپلوان او د کمپاین همکاران. که دوی ستاسو په انتخاباتي حوزه کې اوسېږي، معمولا ستاسو کمپاین د ځان د کمپاین په څیر بولي.
- غټې کورنۍ او سیمه ییز مشران. که تاسو وکولی شئ چې د لویو کورنیو د تصمیم نیوونکو او سیمه ییزو مشرانو ملاتړ ترلاسه کړئ، تاسو په عملي ډگر کې د هغه سیمې ټولې رایې د ځان کړلې.
- جوماتونه او مذهبي سازمانونه. هغه کسانو او افرادو ته هم پاملرنه وکړئ چې کولی شي له تاسو سره مرسته وکړي. دا خبره تاسو د ولسوالیو تقسیم بندۍ ته متوجه کوي او د پټه چې هغه څنگه سره اولویت بندی کړی. د یوه نوماند په توګه باید لاندو ټکو ته مو پام وي:
- ډیری وخت خپل منابع په هغو سیمو مصرف کړي چې د رایه ورکولو اړخ یې معلوم نه وي، ځکه د موافقو او مخالفو سیمو رایه مخکې له مخکې ثابته او معلومه ده. په پایله کې هغه کس ګټونکی وي چې نامعلومه سیمې ورته رایه ورکړي. اصلي خبره داده چې د هرې سیمې په اساس د رای اخستلو یو مشخص هدف تعیین کړی. له دې لارې کولی شئ چې د همدغه پربنسټ خپلې سرچینې تخصیص کړئ.

خپلې محفوظې انتخاباتي حوزې پیاوړې کړئ.

هغه ولسوالیو ته د لاره موندلو په هیله اوسې چې ستاسو د سیالانو په ولکه کې دي. یو نوماند باید د معلوماتو د راټولولو لپاره یوه ښه شبکه ولري. دغه واقعین او ناراضې رایه ورکوونکي ښايي په دې نه وي قادر چې د ولسوالۍ ټول اوسیدونکي ستاسو لور ته راهنمایي کړي، مګر لږ تر لږه کولی شي چې خپلې کورنۍ تاسو ته د رایه ورکولو لپاره وهڅوي او په پایله کې ستاسو د سیال واکمني ماته کړي. که مو خبر ترلاسه کړ چې ستاسو د سیاسي سیال په سیمه کې ناراضې کسان شته، دا یوه غوره لاره او ښه چانس دی چې لاړ شئ او له هغوی سره خبرې وکړئ. دغه ناراض خپلواک رایه ورکوونکي ته خپله تګلاره شرح کړه او د پټه یې وهڅوه چې په هغه سیمه کې چې ستاسو د سیاسي سیال تر ولکې لاندې ده، خپل مخالفت ته نور هم دوام ورکړي.

۳،۲ ستاسو ډله يا ټيم:

په انتخاباتو کې سيالي متخصصينو ته اړتيا لري، خو ستاسو کمپاين ته لارښوونه وکړي او برنامې ورته جوړې کړي. هر انتخاباتي کمپاين بايد درې متخصصين هر يو يې مالي، عملياتي او اطلاعاتي مسايلو ته رسیده گي وکړي، متخصصين ولري. دوی بايد ستاسو د ټيم مرکزي هسته جوړه کړي. د پوره مالي او کافي افرادو د لارو چارو په نظر کې نيولو سره، ددغه دريو کارپوهانو ترلاس لاندې يو ډله افراد بايد کار وکړي يا هغه کارونه سره همغږي کړي چې بايد ترسره شي. تاسو کولی شئ دغه مرکزي هسته له هغه ځانگړي سياسي وضعيت سره سم چې تاسو پکې قرار لری، هغه موقف چې تاسو يې غواړئ او دغه شان د رايه ورکوونکو د نفوس له تعداد سره سم پراخه يا محدوده کړئ. اساسي قاعده داده چې بايد مسلکي افراد استخدام کړئ (د سياسي کارونو د ترسره کولو لپاره، له رسنيو او تبليغاتي مسايلو سره اړيکې)، خو د کمپاين سيستم مو پيل کړي او مخته يې درته يوسي. په دريو برخو کې د پيسو د راټولولو، مالي مديريت او د ټاکنو له پايلو څخه نظارت کې بايد د کاندیدانو د خپلوانو له ډلې د اعتماد وړ کسان اجازه ولري. که غواړئ کومې يوې برخې ته نوره پراختيا هم ورکړئ، د مالي برخې اضافي کارکوونکي بايد ستاسو د کورنۍ له غړو او يا شخصي دوستانو له ډلې او د عملياتي برخې اضافي کارکوونکي بايد ستاسې له ټولنيزې او سياسي شبکې څخه وټاکل شي.

ستاسو ټيم بايد د لاندې برخو له مسوولينو څخه جوړ شوی وي:

۱- عملياتي

۲- مالي

۳- اړيکې يا ارتباطات

۴- ملاتړ: محققين، سياسي ماهران، حقوقي ماهرين، کارپوهان، سلاکاران.

مخکې د هغه دريو کسانو له ټاکلو چې دهغوی په ټاکلو هغوی ستاسو له شخصيت څخه استازيتوب کوي، خپل ځان له هغه خدماتو سره اشنا کړئ، چې له دوی څخه يې د ترسره کيدو هيله لری او هغه اړيکې چې غواړئ له هغوی سره يې ولری.

۱،۳،۲ چلوونکي يا پلي کوونکي:

دا چې سيالي يو رسمي دفتر او يو سياسي ميکانيزم ته اړتيا لري، نو چې په ټوله کاري ډله کې ډير مسووليت لري، هغه سياسي کارپوه دی. په حقيقت کې، دی يو داسې څوک دی چې ستاسو د ټول کمپاين برنامې طرح کوي. هغه د جيب موټر

د موټروان په څير دى، په داسې حال كې چې شتمنو كسانو څخه راټولې شوې پيسې لكه تيل داسې دي او د كمپاين اطلاعاتي تگلاره هغه تزيينات دي چې مسافر هڅوي چې په جيب كې سواره شي. په لږو تيلو او محدودو تزييناتو موټر كولى شي مسافر خپل منزل او هدف ته ورسوي، خو دا تر ډرېور (ستاسو ستراتيژي جوړوونكي) پورې اړه لري چې منزل ته د مسافرينو د رسولو لپاره، مخكې تر دې چې تيل يې خلاص شي، لنډه لاره انتخاب كړي.

متخصص هغه څوك دى چې ستاسو د سياسي چاپيريال له سياسي وضعيت څخه خبر وي. دا كيدى شي داسې د سيمې د خلكو له ډلې څخه يو څوك وي او له سياسي فعالينو سره اړيكې ولري يا له كابل يا بل ځاى څخه يو كس راوستل شي چې په كمپاينونو كې پوره تجربه ولري او وكولى شي په ډيره اسانۍ اړيكې ټينگې كړي. دا يو داسې څوك دى چې د ټاكنو له خپلواك كميسيون څخه پوره خبر دى. مسلكي اشخاص، حقوقپوهان او استادان پيژني كه ستاسو ډله ديته اړتيا ولري كولى شي دوى وڅاري او يا معامله وكړي. دى كولى شي پيښې تر مطالعې، ارقام تفسير، او هغه اقدامات چې ښايي ستاسو نوماندې تر اغيز لاندې راولي تحليل او تجزيه كړي. د يوه مسلكي شخص لپاره ډيره مهمه ده چې باخلاقه او هوښيار وي، ځكه كله چې دى كمپاين ته ځي بايد د ممكنه تغيراتو لپاره د وړانديز شويو سناريوگانو په اړه څو پلانونه له ځانه سره ولري او د اړتيا پرمهال د لازمو تغيراتو د راوستلو وس ولري.

سياسي كارپوه په حقيقت كې ستاسو د كمپاين مدير دى، ځكه دى ستاسو كسان او برنامې مديريت كوي او په غيرمستقيمه توگه (دى په دې اړه چې منابع څنگه وويشل شي، له ځانه سره بيل ويل لري) ستاسو منابع تنظيم كړي. په ملي او سيمه ييزو كمپاينونو كې، ستاسو د كمپاين مدير كولى شي د سنتي رييس په توگه عمل وكړي او سيمه ييز مشران ستاسو ملاتړ ته وهڅوي و يا كولى شي يو حقيقي مدير و اوسي او د عملياتو مسووليت په غاړه واخلي. د سيمې په كچه، كه ستاسو سياسي كارپوه له پوره ملاتړ څخه برخمن وي، كولى شي د كمپاين او عملياتو د مدير په توگه كار وكړي. كه ستاسو سياسي كارپوه له ولايت، پلازمينې يا بل هيواد څخه راغلى وي، دى يوازې د كمپاين د ځينو برخو مسووليت په غاړه لري او د كمپاين د مركزي دفتر نورې ورځنۍ چارې يو بل د كمپاين مدير ته ورپريږدي.

ډيره به ښه وي چې سياسي كارپوه د ټولو فعاليتونو د مصارفو يو اټكلي ليكنيز پروگرام د تاسو لپاره وړاندې كړي. دغه سند له دوه لحاظه له تاسو سره مرسته كولى شي:

۱- كولى شي دا وارزوى چې ستاسو سياسي كارپوه په دې پوهيږي چې ستاسو كمپاين په كوم لور درومي، په داسې حال كې چې تاسو ته اجازه دركوي چې بايد كارونه يې تصديق او ومنى.

۲-د ټول ټیم لپاره یوه لارښوونه تیاره کړی څو دوی وکولی شي د همدغه لارښوونو په رڼا کې خپل فعالیتونه او مصارف وارزوي.

۲.۳.۲ مالي چارې:

کولی شي ستاسې مالي مسوول یو داسې شتمن څوک وي چې ستاسو د کمپاین د تغذیې وس ولري، یا داسې یو څوک وي چې په ډیری مواردو کې د بلاعوضه مرستو لپاره د اړیکو د ټینګښت وس ولري. په عادي توګه، دغه شخص باید ستاسو د اعتماد وړ کسانو یا خپلوانو له ډلې یو څوک وي، ځکه د پیسو خبره مو ترمنځ شته. مالي مسوول دغه شان د مالي منابعو د ترلاسه کولو لپاره یو مناسب کس کیدی شي، ځکه یو داسې څوک دی چې ستاسو په نه شتون کې ستاسو د مالي فعالیتونو مسوولیت پرغاړه لري. دا چې مالي مسوول به جدي هڅې کوي څو پیسې ترلاسه کړي، نو باید همدغه مسوول کس د مصارفو د څرنگوالي او تخصیص په اړه قضاوت کوونکی هم وي.

مالي شخص ددی مسوولیت لري چې ستاسو د کمپاین د ستراتیژۍ په اساس پیسې څنګه مصرف شي. په هر حال، سره له دې چې دغه یو مرکزي شخص دی، له سیاسي کارپوه سره له سلا مشورې پرته، تخصیص او هدف معین کولی نه شي. که مالي مسوول یو بل کس د خپل ځان په ځای د مصارفو د څارنې لپاره وټاکه (څو ځان د نورو لویو منابعو د لاسته راوړلو لپاره فارغ کړي)، دغه کس باید د ټولو هغو مرستو په اړه چې په تغذیې یا جنسي توګه ترسره شوې دي او په هغه ځایونو کې چې دغه مرستې لګیدلې دي، باید پوره خبر وي. د پیسو همیشني پلټنه او تفتیش له دوه امله اړین کار دی:

۱-څو پوه شي چې د کمپاین لپاره پوره پانګه لری.

۲-تاسو ته اجازه درکوي څو د کمپاین له مصارفو څخه یو مناسب راپور د انتخاباتو خپلواک کمیسیون او د نزاکت له مخې انفرادي تمویلونکو ته ولیکي.

د کمپاین په پای کې د کمپاین د مصارفو تخمین ستونزمن کار دی. په حقیقت کې د یو نوماند د مالي کمپاین لپاره د (۷۵۰،۰۰۰ افغانیو، یا د ولسي جرګې د نوماندۍ لپاره په تخمیني توګه ۱۵۰۰۰ امریکایي ډالرو) په مصرفولو او د (۱۰۰۰ ډالرو تقریبا د یو شخص لپاره په انفرادي توګه) تاکید کوي، عمومي اواز ده چې د ۲۰۰۵ کال په ټاکنو کې ډیری کاندیدانو په لوی لاس له دغه رقم څخه سرغړونه کړې وه. قاعده ددې په تشخیص ټینګار نه کوي چې هر نوماند باید د خپلو مصارفو او مرستو راپور وړاندې کړي، خو د قانوني مرجع د غوښتنې په وخت کې، باید دغه اسناد آماده کړي. په پای کې، د کاندیدانو د راپورونو په اساس، په اټکلي توګه کمپاین له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۲۰۰۰ امریکایي ډالرو پورې لګښت لري. په طبیعي توګه، شتمن یا

قدرتمن کاندیدان زیات لگښتونه کوي. کاندیدان باید په لومړیو کې د خپلې کورنۍ د غړو او نورو ملگرو چې له ده څخه یې ملاتړ کړی، په داوطلبانه مرستو ډډه ولگوي. له دوی څخه ځینو دا ادعا هم کړې چې دوی د خپل کمپاین لپاره داوطلب کسان نیولي دي. په راتلونکي کمپاین کې یوه د پام وړ خبره، له دولتي منابعو څخه د هغه کسانو استفاده ده چې په دولتي اداراتو کې په کار لگيا دي.

۲.۳.۳ اړیکې یا ارتباطات:

د ارتباطاتو متخصص یو داسې څوک دی چې ستاسو د شخصي ارزونې پایله او له چاپیریال څخه ستاسو نیوکې په یوه پیغام کې په ښکلې بڼه راژباړي. دا هغه څیزونه دي چې تاسو ورته د کمپاین په ترڅ کې پاملرنه کوئ. د کمپاین پیغامونه یوازې په پوسترو باندې تر شعارونو پورې محدود نه دي، بلکې تر کیسټو، رسالو، لاریونونو، او دغه شان رایه ورکوونکو ته تر کلیدي معلوماتو او بالاخره د سیمه ییزو رسنیو تر ځانگړو موضوعاتو پورې اړه لري. ستاسو تصویراخیستونکي ستاسو د پیغامونو ورپیژندونکي دي او خلکو ته دا ډاډ ورکوي چې د خلکو ترمنځ ستاسو رابرسیره کیدل، د رایه ورکوونکو د اولویتونو لپاره ستاسو مبارزه او خبرې د خلکو لپاره ستاسو یو معقول او په ټول تللی پیغام دی.

خلاصه دا، تصویراخیستونکي باید له تاسو څخه د یو منلو وړ تصویر په اخستلو توانا وي (داسې نه چې مصنوعي به جوړ شوی وي، بلکې د منلو او پام وړ یو څه به وي) هغه باید د یو پام وړ شعارونو د جوړولو، او د غونډو او رسنیو لپاره د موضوعاتو د لیست برابرولو توان ولري، څو ستاسو کمپاین پرمخ یوسي. هغه باید یو داسې څوک وي چې جنجالي اوریدونکو ته ستاسو پیغامونه ورسولي شي، څو هغوی په اسانۍ سره په موضوعاتو وپوهیږي. پر دې سربیره، هغه باید ستاسو په تحقیقاتو او ارزونو کې ستاسو د ارقامو او شمیرو د پیژندلو توان هم ولري، څو ستاسو له پرمختګ سره مرسته وکړي، د ساري په توګه: د حکومت د یو رسمي غړي په توګه ستاسو لوړه منل شوې رتبه، یا هغه مجلس یا غونډه چې ډیرو مهمو کسانو دا هڅه کړې وي چې له تاسو سره وي، په بهر کې ستاسو د اوسیدلو تجربه چې تاسو له هغه کورنیو څخه چې ستاسو له دوستانو او خپلوانو څخه لیرې دي، ځکه دا دوستان مو مجبوره دي چې په بهر کې له مشقت څخه ډک کارونه ترسره کړي، دا باید ډیره له احساسه ډکه خلکو ته وښيي، یا له عامه مکتب څخه د یو بې ساري محصول په توګه ستاسو شتون چې کولی شي هغه کسان چې د خپلې سیمې د تعلیم او تربیې د پرمختګ توان لري، له تاسو څخه ګټه واخلي.

د مالي مسوول په څیر، د ارتباطاتو متخصص یا کارپوه نه شي کولی د کمپاین د اجرايوي مسوول له سیاسي طرحې سره په مغایرت کې دې هیڅ کمپاین ترسره نه شي کړي. د یوه مسوول شخص په توګه ستاسو تصویر، د اړیکو متخصص د ښه

قيافې يا ونې لپاره جملې، مناسب عکس يا شعار بايد ستاسو د پوسترو لپاره ولري. دا به هم متخصص ټاكي چې کوم تصويرونه کومو سيمو ته وليږل شي. ستاسو د اړيکو کارپوه له تاسو سره په بيانو کې هم مرسته کوي (ښه به دا وي چې خپل افکار برابر او تهيه کړي او ټولې خبرې د ارتباطاتو مسوول ته مه ورترغاړې کوي چې هغه يې دې تيارې کړي) خو دا بيا ستاسو سياسي کارپوه ټاكي، چې کله او په کومو ځايونو کې به له کومو ډلو سره ستاسو خبرې اغيزمنې وي.

۴.۳.۲ ملاتړ او پښتياونه:

يو پرمختللی سازمان يا جوړښت داسې خلک غواړي چې وکولى شي سياسي انديښنې، معلومات او حقوقي موضوعات په خپل لاس او کنټرول کې ولري:

معلوماتي امرين بايد د نورو په منځ کې، د رسمي اسنادو له متفاوتو پايلو څخه د ورسپارل شويو معلوماتو په تنظيم باندې قادر وي. دوى بايد د اړونده حوزو د مشرانو، سياسي عاملينو او نورو ساحوي کسانو راپورونه له ځانه سره ولري چې ښايي دغه راپورونه ستاسو، د سياسي کارپوه، مالي امر او د رسنيو يا اړيکو د متخصص له خوا تجزيه او تحليل شي. دوى بايد پر دې هم توانا وي چې په اغيزمنه توگه د تصميم نيولو پرمهال يا ستاسو د متخصص لپاره اړونده ارقام راټول کړي شي.

سياسي امران ستاسو پيغام رسوونکي دي. دوى خلک ستاسو د غونډو، جرگو او بيانو لپاره راټولي او د هرې غونډې د لوجستيکي اړتياوو لپاره دوى هم گډون کوي. دوى بايد د پوسترو فعاليتونه د کمپاين له نورو اړونده توضيحاتو سره او ستاسو د پلويانو لپاره نور توضيحات همغږي کړي. دوى بايد د ټاکنو په ورځ، د هغو مشرانو فعاليتونه همغږي کړي چې د رايه ورکولو مرکزونو ته رايه ورکوونکي راښيي کوي. د رايو د راټولولو په جريان کې، دوى ستاسو د حقوقو سوپروايزران دي چې د رايه ورکولو د مراکزو او سيمو له ساتونکو څخه تفتيش او پلټنه کوي. حقوقي کارپوهان کيدى شي چې حقوقپوهان يا د حقوقو د پوهنځيو هغه محصلين وي څو وکولى شي تاسو ته د کمپاين د تيارې، پيل او د کانديدۍ د سند د خانه پورې په هره مرحله او د حساسو او حقوقي تصاميمو د پايلو او برداشتونو په اړه مشوره درکړي. دوى بايد په هر هغه موضوع او د کمپاين په جريان او هره مرحله کې چې سلا مشورې ته اړتيا وي، بايد ځانونه تيار کړي، څو په ټوليزه توگه د ټاکنو او د رايو د راټولولو په ورځ بايد له تاسو سره يو ځاى وي. د رايو د راټولولو او د رايو د ورکولو پرمهال د کوم فعاليت يا سوال د راپيداکيدو په اړه دوى کولى شي ستاسو ساتونکي وي او په انتخاباتي حوزو کې لارښوونه او ستاسو استازيتوب وکړي. د انتخاباتي حوزو د ساتونکو په څير، بايد د راپاڼو د صندوقونو د ليرد پرمهال حاضر وي او څو پرلپسې گړۍ بايد د کار لپاره چمتوالى ولري، په ځانگړې توگه کله چې څو ساعته ان تر سهاره پوره راي شميرنه دوام مومي.

که یوه د اړتیا وړ موضوع رامطرح شي یا دا اړتیا وي چې تاسو خپل ځان په روښانه او د منلو وړ توگه خلکو ته شرح کړی، له حقوقپوهانو سره سلامشوره له تاسو سره مرسته کولی شي. کله چې تاسو د خپلو سیالانو د راټولو شویو بااعتباره اسنادو ارزونې ته د اړتیا، یا هغه چې ستاسو سیال ستاسو پر ضد څه ارایه کړي د هغه پر ضد اعتراض کوی، حقوقپوه باید ستاسو کلک مرستندوی وي.

کارپوه کسان د مختلفو ساحو له متخصصینو څخه راټول وي چې له تاسو سره د پالیسیو په جوړښت او د تگلارو په تنظیم کې مرسته کوي. له دوی څخه یو تن ښه اقتصادپوه ملگری هم کیدی شي، په دې سره تاسو کولی شئ د عاید د ډیرولو لپاره د عمومي مارکیټ په بدلون کې ورسره مشوره وکړی. کیدای شي دغه کس ستاسو د لیسې د وخت ټولگیوال وي چې انجینر شوی دی چې یوې ځانگړې سیمې چې سیلاوونو وهلي ده ساختماني رخنو ته پاملرنه وکړي او په دې اړه له تاسو سره خپله مشوره شریکه کړي. یا د عامه ادارې یو پروفیسور وي چې کولی شي له تاسو سره په دې اړه مرسته وکړي چې د ښار بیروکراسي څرنگه مهندسي شي.

د پخلنځي الماري ستاسو د کورنۍ او خپلوانو له غړو څخه جوړه شوې ده چې کولی شي ستاسو د کاندیدۍ په اړه خپل صادقانه نظریات شریک کړي که څه هم لږ څه ترخه وي. ستاسو سیاسي کارپوه ښايي ډیر باحیا یا خجالتی انسان وي او دغه موضوعات درته مخامخ بیان نه کړلی شي.

۴.۲ ستاسو تگلاره(ستراتیژي):

ایا تاسو یوه تگلاره لری؟ په یو ټاکنیز فعالیت کې د نورو ډیری پخوانیو نوماندانو په شان داسې فکر ونه کړی چې گڼې دا کافي ده چې یوازې د کمپاین تگلاره، یانې هغه پلان چې څرنگه تاسو د یوه رسمي کمپاین په ترڅ کې خپل ځان نندارې ته رایستلی، وړاندې کړی، بلکې تاسو د کمپاین د تگلارې ترڅنگ یوې سیاسي تگلارې ته هم اړتیا لری، یانې تاسو باید یو مشر پلان ولری چې څرنگه له ټولو ټولنیزو، تاکتیکی او لوژیستیکی اړتیاوو سره سره یو سیاسي اقدام سره همغږی کړی. سیاسي تگلاره یا کلي خط مشی له هغه چتر څخه عبارت ده چې اقتصادي پلان، د خلکو د تنظیم برنامه او د کمپاین (یا د اړیکو) طرح یې تر سیوري لاندې کار کوي. که څه هم ستاسو د موسسې په دننه کې به د گڼو ډلو په لاس فرعي تگلارې هم پلې کیږي، مگر دا ډول تگلارې باید د یو او بل متمد او مرستندوی وي او له ټولیزې تگلارې سره مرسته کوي. دغه شان جوړښت تاسو په دې پوهوي چې له دې پرته بله یوه لاره هم نشته چې له فرعي تگلارو مو پیل کړې او د هغه په یو ځایوکیدو مو له هغه څخه یو سیاسي بستر جوړ کړی دی. دغه شان تاسو دا هم نه شی کولی چې د انتخاباتي فعالیتونو د

ځينو ځانگو کارونه سلاکارانو يا نورو ډلو ته وروسپاری او وروسته له هېڅ راز بدلون او توپیر پرته دغه پلانونه سره يو ځای کړی. دا خبره هم مهمه ده چې يو کلي خط مشی باید ولری يو کلي مسیر يا حرکت په لومړيو کې له تاسو سره مرسته کولی شي. هغه ډلې يا کسان چې ستاسو د انتخاباتي سياليو د گڼو ځانگو په جزیاتو کې په کار لگيا دي، هغوی به هم له دغه کلي حرکت څخه پیروي او پلویتوب کوي. دغه شان دا هم مهمه ده چې د کمپاین د حساسو ځانگو مسوول کسان لکه مالي، د سياسي شبکو تنظیموونکي، او کمپاین کوونکي (د اړیکو په شمول) د فرعي تگلارو د يو ځای کیدو لپاره باید سره يو ځای کښيني.

ستاسو کلي هغه تگلاره چې د خپل ځان، فرصتونو او خپلو سیالانو په اړه مو مخکې ارزولې، هغه به مشخصه شي. په دغه وخت کې په خپله سیمه کې سياسي وضعیت په مشخصه توگه تصور کړی. دې ته په کتو، د خپل سیال د کمزوریتوب ټکي راوپلټی او وگوری چې له کومو دغه ټکیو څخه د ځان په گټه کار اخستی شی. په عین وخت کې، دا هم وارزوی چې ستاسو د پیاوړتیا ټکی څه دي او د خپل سیال د کمزوریو ترڅنگ، له هغوی څخه د ځان په گټه څرنگه استفاده کولی شی.

ستاسو ټیم باید د لاندو ځانگو له مسوولینو څخه جوړ شوی وي:

۱- عملیات

۲- مالي

۳- اړیکې يا ارتباطات

۴- ملاتړ: محققین، سياسي ماهران، حقوقي ماهران، کارپوهان او سلاکاران

۱.۴.۲ تگلاره ولې دومره مهمه ده؟

ستاسو د کمپاین تگلاره ځکه دومره مهمه ده چې ستاسو د لارې د نقشې په شان په یوه پیچلي او سخت مسیر کې د یوه سياسي ژوند لوري ته کار کوي. دغه تگلاره باید له جزیاتو سره په لیکلي ډول وي خو وکولی شي د واقعي کمپاین او سياسي آماده گۍ او پرمختگ اجرات د کمپاین پر وړاندې وارزوي. باتجربه او ازمویل شوي کارپوهان وایي چې د هر سياسي کمپاین لپاره دا مهمه ده چې ان د اصلي سازمان په دننه کې، ځینې فعالیتونه باید وویشل شي. دغه موضوع په کمپاین کې د تخریبوونکو او زیات لگښت والو کمپاینونو مخه نیسي. د یوې قاعدې په توگه، باید یوازې درې کسان یانې د کمپاین مدیر یا د نږدې خپلوانو له ډلې يا سياسي کارپوه او تاسو په خپله، په ټوله تگلاره پوه و اوسي.

کله داسې هم کېږي چې سیاسي کارپوه دې ستاسو د خپلوانو له ډلې څخه نه وي، خو ستاسو د تگلارې په اړه به ژور معلومات لري او د یو نامعلوم لامل له مخې، مخکې تر دې چې کمپاین مو بشپړ شي، ستاسو له کمپاین څخه وزي؟ په پیل کې باید له تاسو سره یو سیاسي متخصص سلاکار وي خو ستاسو د سیاسي اړیکو ځانگړنې درته په گوته کړي. ستاسو او د سلاکار ترمنځ موافقه به په معمولي بڼه د لیکنیز تړون په بڼه وي چې په هغه کې به د سلاکار د خدماتو جزیات بیان شوي وي او تاسو به هغه منلي او تایید کړي وي. دغه ((تړون)) باید داسې شرایط هم مهیا کړي چې د هغه پر بنسټ، سلاکار وکولی شي یا استعفا ورکړي او یا تاسو هم هغه له خپلې دندې گوښه کړی شي. دا موضوع به هم په تړون کې وړاندیز شوې وي چې سلاکار نه شي کولی په نوره پاتې موده کې ستاسو له سیال سره کار وکړي. هغه باید هغه شبکه چې د رایو ورکوونکو لپاره مو تنظیم کړې، گډوډه نه کړي، ځکه تر بل هر څه وړاندې، نوموړي ستاسو له منابعو څخه په استفادې دغه شبکه رامنځته کړې وه. نو له همدې امله، که څه هم دی له تاسو سره اوس کار نه کوي خو دغه شبکه به تر تاسو پورې اړوند وي. هغه کلي کړنلاره چې ستاسو سلاکار د کار په جریان کې له تاسو سره مطرح کړې وه، هغه به هم تر تاسو پورې اړوند وي.

۲،۴،۲ غواړی څنگه دغه ټاکنې وگټی؟

دا چې د افغانستان لپاره لا اوس هم ټاکنې یوه نوې خبره ده، او ډیری شمیر ځوانان له تیرو ټاکنو وروسته د رایو ورکولو قانوني سن ته رسیدلي، نو ښه به دا وي چې د تگلارې یوه برخه مو د رایو ورکولو د طرزالعمل د تشریح لپاره ځانگړی شوی وي. په داسې حال کې چې ددغه رایو ورکوونکو زده کړه د عامه خلکو د پاملرنې وړ گرځي (له همدې امله په اساسي توگه دغه کار د مدني ټولنې د سازمانونو له خوا ترسره کېږي او ددغه کار د ترسره کولو لپاره دولت پیسې ورکوي)، خو ښایي کافي نه وي. دا به ستاسو په گټه وي چې دغه شان فعالیتونو ته په خپل کمپاین کې ځای ورکړی او د خپل وخت او سرچینو یوه برخه نه یوازې د خلکو زده کړو ته ځانگړی کړی، بلکې په دې اړه چې څرنگه رایو وکاروی، باید په دې اړه هم پانگونه وکړئ. تر هر څه وړاندې، دغه کار تاسو د یوه داسې نوماند په توگه معرفي کوي چې رایو ورکوونکو او حقوقو ته یې متوجه یی.

ستاسو د رایو ورکوونکو د شبکو تشخیص او بسیجولو د پیل نکته ستاسو کورنۍ، دوستانو او گاونډیانو ته له نږدې کسانو څخه عبارت ده. له دغه داخلي دایرې لور، تاسو باید د سیمه ییزو بانفوذه کسانو لکه د کلي مشران (اربابان، خانان او نور) سیمه ییزه ملایان، د ښوونځیو ښوونکي، د ولسوالۍ کارکوونکي، د ولسوالۍ د شورا غړي او قبیلوي مشرانو د ملاتړ په راجلبولو باندې تمرکز وکړئ چې دغه کسان کولی شي د رایو بستې د خپلو قبیلوي او مذهبي مشترکاتو په اساس ستاسو لپاره راټولې کړي. پر دې سربیره، مسلکي شبکې هم د رایو ورکوونکو د ملاتړ د لاسته راوړلو لپاره، په ځانگړې توگه که ستاسو یو

داسې مسلک وي چې خلک په منظمه توګه لکه ډاکټر يا استاد، له هغه سره سراو کار ولري، له تاسو سره مرسته کولی شي. سره له دې چې ځينې مسلکي شبکې په ښاري سيمو کې ډيرې اغيزمنې پريوزي، په ځانګړې توګه پاس دوه ياد شوي مسلکونه، په ولسواليو کې ډير ارزښت لري.

د قبيلوي او مذهبي مشرانو ملاتړ، که څه هم دا تر دې پورې اړه لري چې تاسې چيرته اوسېګی او خپله تګلاره څرنگه مطرح کوی، مګر بيا هم د ملاتړ د لاسته راوړلو لپاره يو مهم اصل دی. خو په دې اړه ځينې ګواښونه او خنډونه هم شته: ښايي ځينې مذهبي مشران له ټاکنو سره له سره په ټکر کې وي او هغه له اسلام سره په تناقض کې وېولي. پر دې سربيره، قبيله په يوازې ځان نه شي کولی چې د ټاکنو برياليتوب تضمين کړي. په ځانګړې توګه کله چې په يو شمير نوماندانو باندې د قوم مشران سلا ته سره ونه رسيګی او د قبيلې خلک هم تر ډيره د قبيلې د رايو په اړه يو له بله د نورو غونډو لپاره سيالي وکړي. پر دې علاوه، هميشه او په ټولو حالاتو کې رايه ورکونکي د قبيلې د مشرانو له خوښې او لارښوونې سره سمه خپله رايه نه کاروي، بلکې په خپل زړه يې چې خوښه وي، هغه ته رايه ورکوي.

سياسي ګوندونه د نوماندانو لپاره د حمايتي شبکو په برابرولو کې مهم نقش او اغيز نه شي درلودلی. پر دې علاوه، سياسي ګوندونه کولی شي د نوماند د استازي په توګه د ګوند د يو کارکونکي د استخدام له لارې او يا په ځينو حالاتو کې د پيسو په مټ د مرستو له لارې له مورد نظر نوماند څخه ملاتړ وکړي.

که چيرته تاسې د يوې غټې مذهبي يا قبيلوي ډلې يا يو ګوند له خوا په ټاکنو کې نوماند وی، تاسو د نوماند په توګه او هغه چې د يو لوی کمپاين د پليتابه مسوولين دي، بايد د نوماندانو د عمومي شميرې ترمنځ توازن په ډير دقت سره مراعت کړي. د غيرقابل انتقال او واحدې هغه انتخاباتي رايې پر اساس چې په هغه کې يوازې د افرادو رايې شميرل کيږي، تاسو ته سلا او مشوره درکول کيږي چې بايد د رايو بستې سره منظمې کړی څو ستاسو له ډلې ډيری شمير نوماندان برياليتوب ترلاسه کړي. له دې پرته، تاسو له ((ضايع شويو)) رايو سره مخامخېږی، دارنگه چې که ستاسو ډيری ملاتړي ستاسو تر ټولو مشهوره نوماند ته رايه ورکړي، يوازې همدغه مشهوره کس به بريالی شوی وي، په داسې حال کې چې ددغه رايو ویش کولی شي ستاسو له ډلې دوه يا تر دوو زيات نوماندان بريالي کړي. له همدې امله چې څنگه نوماندانو نوم ليکنه وکړه، د يوې ډلې استازي(د ساري په ډول، په يوه ولايت کې د هر کلي مشران) بايد يو له بله سره وګوري او د نوماندانو يو ليست جوړ کړي او دا هم بايد وسنجوي چې دغه ډله به څومره رايې ترلاسه کړی شي. وروسته بايد تاسو خپله ډله وويشي او په دې تصميم ونيسي چې کوم لوری بايد کوم نوماند ته رايه ورکړي. لکه څنگه چې هيله ورته کيږي، دغه روش يو لړ صلاحيتونو او نظم او دسپلين ته د هغه نوماندانو او مشرانو له خوا اړتيا لري چې ځانونه يې نومولي نه دي. له دې پرته، په د ننه کې له نورو

انتخاباتي ډلو سره د ډله ییزو شخړو د سیالۍ د رامنځته کیدو احتمال تر خپل اغیز لاندې راولي او په پایله کې ښایي ډیر کم شمیر یا ښایي هیڅ څوک ترلاسه نه کړی شي.

۳.۴.۲ تگلاره مو له څه شي څخه تشکیل شوې ده؟

ستاسو کلي تگلاره، پرته له دې چې تاسو د دغه تگلارې په کومو برخو د ټینګار هوډ لری یا کومې برخې ته یې لومړیتوب ورکوی، باید دریو اندیښنو ته ځواب ورکړی: د هغه اصلي رایو شمیره چې کولی شي تاسو بریالیتوب ته ورسوي، د همدغه رایو د ترلاسه کولو وسیله او هغه لارې چې د پایلو د اعلانیو تر پایه، ستاسو رایې سنجش او وساتل شي. تاسې باید درې فرعي تگلوري ولری چې هغه ټول باید ستاسو د کلي طرح لپاره کار وکړي.

✓ مالي کړنلاره مو باید د اړتیا وړ مبلغ، په ځانګړې توګه د اعانو (مرستو)، او د تمویلونکو د انواعو او نومونو او هغوی ته د رسیدلو لارې خپل هدف وټاکي. دغه ستراتیژي باید له ټولو جزیاتو سره دا ذکر کړي چې د اماده ګۍ په جریان، کمپاین او د رایو د راټولولو لپاره د هر فعالیت یا فرد یا ډلې لپاره څومره پیسې ورکړي. مالي پلان باید دا هم یاده کړي چې څومره مرستې باید نغدې او څومره مرستې باید په جنسي توګه وي.

✓ یوه ځواکمنه ستراتیژي باید په ټولو حوزو کې اصلي رایه ورکوونکي مشخص کړي، چې په هغه کې کورنۍ او د هغه مشران استخدام شي، څو هغه اصلي رایې لاسته راوړل شي. دغه پلان باید مشخصو مسایلو ته شامل وي چې تاسو باید په ټولو حوزو کې دغه پلان ته رسیده ګي وکړی شي. ستاسو د اړتیا وړ منابع او د ټاکنو په ورځ د هغه د بسیجولو لپاره هر ډول مشخصه اړتیا او دغه شان ستاسو د شروطو د سازمانولو ستراتیژي او د کمپاین په جریان کې د رضاکارانو استخدام، د رایه ورکولو د مراکزو د څارونکو زده کړه او د رایو راټولول او هغه سناریوګانې په بر کې رانغاړي چې تاسو ورسره سرو کار لری.

✓ د کمپاین ستراتیژي رایه ورکوونکو ته په یو اساسي داسې پیغام چې رایه ورکوونکو ته استول کیږي او یا یو داسې تصویر چې تاسو یې رامنځته کول غواړي، باید پیل شي. دغه پیغامونه باید د کمپاین په ټوله دوره کې او د رسمي کمپاین د دورې په اوږدو کې په ټولو نوبتونو او ابتکاراتو حمل شي. دغه ستراتیژي د هغه مسایلو په اړه چې تاسو یې ښایي په مشخصو وختونو کې مطرح کړی، باید د خلکو د شتون په زماني جدول کې مطرح کړی، او د هغه رسنیزو موسساتو په اړه چې ښایي د نندارې لپاره هغه هدف وګرځوی یا نور هغه ځایونه چې تاسو له هغه څخه ګټه پورته کولی شي، باید په تفصیل سره یې پکې ذکر کړی.

هره تگلاره بايد احتمالي پلانونو ته ورشامله وي، چې په دننه کې عين چوکاټ، د ((نويو درجه بندي)) هڅو سره چې مخکې په دې فصل کې ترې يادونه وشوه، له تاسو سره مرسته کولی شي. دا هم بايد په ذهن کې ولری چې د الف، ب او ج پلانونه مختلفې پيښې دي چې کټ مټ يې له خط مشی څخه نشات کړی او په ټوله کې مختلفې تگلارې دي.

۴،۴،۲ دغه تگلاره بايد څوک پلي کړي؟

لکه څنگه چې د دريو فرعي حل لارو تمرکز جوته کړه، هغه کسان چې دغه طرح پلي کوي، بايد ستاسو مالي مدير، سياسي کارپوه او د اړيکو يا ارتباطاتو متخصص وي. دوی بايد په روښانه توگه د خپلو ټيټ رتبه مامورينو(د کمپاين کارکوونکي، رضاکاران او ولسي مشران) مسووليتونه شرح او روښانه کړي. دوی بايد په دې اړه شفاف وي چې څرنگه او په څه ډول ټولو رايه ورکوونکو مخاطبانو ته داسې رسیده گي کولی شي کومه چې په فرعي ستراتيژيو کې يې وړاندوينه شوې ده.

۵،۴،۲ کله دغه ستراتيژي خپلو مشخصو موخو ته رسيدلی شي؟

له دې امله چې په افغانستان کې لا اوس هم د ټاکنو زماني جدول تر يوه بريده د بدلون او تغيير وړ دی، نو هڅه وکړی څو د خپلې سيمې د سياسي فعاليتونو د مطالعې، د خپلې کلي خط مشی د اهدافو د ټاکلو او د فرعي کړنلارو او د استخدام د پيل او د هر انتخاباتي فعاليت د هرې برخې لپاره پوره او کافي وخت په مصرف ورسوي. د انتخاباتي فعاليتونو د اړونده عمده کارونو لپاره، لکه غونډې، د مرستو او اغانو د راټوليدلو محفلونه، او د نظر له خاوندانو سره اړيکې او تعامل، د پوسترونو د برخې د فعالينو يا څارونکو د زده کړو لپاره يو زماني جدول جوړ کړی. له ټاکنو سره په کمه فاصله کې، تاسو بايد خپل د ملاتړ مرکزونه پياوړي کړی او د خپل کمپاين په برياليتوب لاس پورې کړی.

په دغه ټولو فرعي ستراتيژيو کې که مالي دي، يا تشکيلاتي يا کمپاين- بايد د فعاليتونو، زیدخله کسانو او اړتياوو لپاره يو تفصيلي د زمان بندۍ جدول ترتيب کړی. تاسو بايد تر کمپاين شپږ مياشتې مخکې پوه شۍ چې څومره مرستې او اعانې راټولې کړی؟ د ټاکنو تر ورځې پنځه مياشتې وړاندې څومره شميره کورنۍ بايد ستاسو د رايه ورکوونکو په شبکو کې شاملې شي؟ د عمده او مهمو جادو او سرکونو په اوږدو کې بايد د کمپاين په واسطو کې څو دوره پوستري راځوړند شي؟

د رسمي کمپاين تر دورې مخکې، د اماده گۍ په لومړيو کې، بايد تاسو يوه مياشتنۍ کليزه جوړه کړی. کله چې کمپاين په رسمي توگه پيلېږي، عمليات او موخې بايد په اونيزه بڼه زمان بندي شي. د رايو د راټولولو او کمپاين په دوو حياتي وروستيو

اونيو کې، ورځني جدولونه او د مرکزي سياسي ټيم له خوا پرلپسې ارزونې ډيرې ضروري دي. تاسو بايد انعطاف پذير وي او تل د کله ناکله اړتياوو د انعطاف ناپذيره جدولونو د ماتولو لپاره تيار اوسي. تاسو بايد د کمپاين تربيلا وړاندې د يو داوطلب ټيم د جوړولو لپاره يو ورکشاپ ترسره کړي. دغه کار د ټيم په دنده کې يووالی او اتحاد پياوړی کوي او د کمپاين په پيغامونو او ميتودونو کې تسلسل ساتي. کله چې د انتخاباتي نوماندانو د غړو لیست د کمپاين فشارونه تاسو له ستونزو سره مخ کوي، دا به ښه او معقوله خبره وي چې توقف وکړي او خپلې هڅې سره شريکې کړي او خپل ټيم د دوهم ځل لپاره په يوه ښه يوه واحد لوري ته رهبري کړي.

۳- ستاسو د انتخاباتي سيالۍ بهير

هر نوماند چې د برياليتوب هيله لري نو له ستونزو ډک کار ته بايد غاړه کېږدي. کيدای شي يو شمير داسې بختور خلک هم پيدا شي چې د سياسي، شتمنو يا نورو مشهورو کورنيو غړي وي او پرته له دې چې ډيرې مندې تررې وکړي گټونکي شي. حقيقت دادی چې د گټنې لپاره کوم ځانگړی طرز العمل نشته. يو شمير خلک په دې باور دی چې پيسې د گټلو اصلي لاره ده او يو شمير نور بيا د انتخاباتو د گټلو راز په شهرت کې ويني، مگر زياتر باتجربه کمپاين کوونکي په دې عقیده دي چې که واقعاً عملي پلان ولری او د هغه دوه برابره مو کار کړی وي نو فکر وکړئ چې لوبه تاسو گټلې ده. د يوه جدي کمپاين تر سره کول د چانس د گټلو لوبه نه ده، هر کانديد هيله لري چې په عامه دفتر کې ځان ته ځای پيدا کړي تر څو په سياست کې تغير راولي، نو د دې لپاره بايد د يوه بامعنی ريفورم وړاندې کول د خپل کمپاين د دورې مرکزي نقطه وگرځوي. دغه دوره د يوه داسې جدي تياري غوښتونکې ده چې هر ډول سازش، هڅونو او لارښوونو ته شامل وي. د کمپاين دوره د ځان ښودنې او نمايش يوه دیرش ورځنۍ دوره ده، تاسو بايد په دغه وخت کې کونښنې وکړئ چې زيات خلک په ځان رامت کړئ او د هغوی رایه خپله کړئ. د دې معنا داده چې تاسو له رایه ورکوونکو سره په تماس کې اوسئ او هغوی په دې متقاعد کړئ چې د ټاکنو په ورځ تاسو ته رایه درکړي. تاسو بايد د گڼو هغو کارونو سره چې بايد انجام يې کړئ د خپلو مندو تررو لپاره هم يوه واحده او منظمه تگلاره ولرئ. لکه په مخکني فصل کې مو هم ورڅخه يادوه وکړه چې په لومړنيو اقداماتو لاس پورې کړئ.

ښکاره خبره ده چې د ټاکنو اصلي هدف يوازې بريالي کيدل دي، په مسابقه کې هميشه د ډيرو رایو اخيستونکي بريالي وي، انتخابات او ټاکنې هم داسې يوه لوبه ده چې يوازې د ډيرو رایو اخيستونکي پکې بريالي پيژندل کېږي.

يو شمير دوکه شوي او مشکوک خلک شايد فکر وکړي چې په دې وړځو کې د خلکو اقتصادي او امنيتي وضعيت وخيم دی نو د گټلو راز په وسله او پيسه کې دی، خو داسې نه ده نن ورځ زياتره خلک هغه کانديد ته رايه ورکوي چې د دوی لومړنۍ اړتياوې په پام کې ونيسي، دغه راز د حکومت د خط مشی اهميت هم په ټاکنيزه حوزه کې ډير لږ وي.

ځينې کسان داسې انگيري چې که په يو چا باندې تهمت او تور ولگوي او د هغه شهرت ته زیان ورسوي نو انتخابات به وگټلی شي.

مگر دا لاره ستاسو لپاره وژونکې ده او ستاسو کاميابي تر سوال لاندې راولي او تاسو غوندې يو نوماند له خطر سره مواجهه کوي، که د انتخاباتي ماحول له خواشينی کونکو حقایقو څخه ډک او ناهیلی کوونکی هم وي بيا هم ټول بابلونکي نه دي. له کورنيو جگړو وروسته د افغانستان لومړني انتخابات سړي ته د کاميابۍ اميد ورکوي، که څه هم نا اندولي موجوده وه او دا تجربې بيا هم ممکن تکرار شي.

کيدای شي پرته له دې چې خپل اصول قرباني کړئ، يا مو نیک شهرت له منځه ولاړشي او يا کومه صدمه درته رسيږي گټونکي شئ، ډيرو همداسې کړي دي او هيڅ دليل نشته چې تاسو هم ډاکار ونشي کړلی.

دغه فصل تاسو ته دا بيانوي چې څنگه يو اغيزمن او اخلاقي کمپاين وکړئ. د انتخاباتي سياليو سياست د خلکو د رام کولو علم او فن ته ورته دی، هغه نوماند چې خپل ځان رهبر بولي او د ديموکراسۍ په ټولو تمريناتو کې له موږ سره برخه اخلي: ستاسو د [[کمپاين اجراء]] په دريو برخو ويشل شوې ده او هره يوه هغه جزئيات رانغاړي چې تاسو وټه د يوه کانديد په توگه ته اړتيا لرئ.

لومړۍ برخه [[تاسو د نوماند په توگه]] دا هغه عنوان دی چې د تاسو په اړه د ټولو موضوعاتو وړانديز کوي، دا هغه طريقه ده چې تاسو بايد خبرې وکړئ.

دوهمه برخه [[د لوژستیک او عملياتو څرنگوالی]] دا هغه امتحان شوې ستراتيژي ده چې د (تبليغاتي موادو تکميل او توزيع او فعاليتونو د ترتيبولو) څخه بيا د کمپاين په وړاندې د سختو انديښنو (د تمويل لارې چارې لټول، د بحراناتو ارزونه او تنظيم) په اړه تاسو ته معلومات درکوي.

درېمه برخه [[ارتباطات او اړيکې]] دا برخه ستاسو په کمپاين کې د مطبوعاتو په اهميت، او داچې له مطبوعاتو سره څرنگه معامله وکړئ بحث کوي.

ارتباطات یا اړیکې به تاستو ته د دې ښودنه وکړي چې کومې لویې رسنۍ ستاسو د اشتهاراتو بودجې ته بیرته د یوې لویې برخې د راگرځیدو لاره هواره وي او څرنگه تاسو خپل ډیر ضروري مطبوعاتي نمایشات په وړیا توګه ترسره کولی شي.

څلورمه یا آخرنۍ برخه [[د انتخاباتو ورځ او بعدې تعقیبات]] دا برخه له تاسو سره په دې کې مرسته کوي چې د رایې ورکونې په ورځ او له هغې وروسته به څه واقع کیږي او تاسو باید څه وکړئ تر څو په سختۍ سره ستاسو تر لاسه کړی بریالیتوب ته ستاسو د رقیبانو لخوا د تقلب په صورت کې صدمه او زیان و نه رسیږي.

دغه فصل د کمپاین د بل هر پلان په څیر په انتخاباتي حوزو کې ستاسو د بریالیتوب ضمانت کوي، په هر حال دا د یوه اخلاقي او اغیزمن کمپاین په لور یو ګام دی او د اصلاح شوي سیاست په لور د امید یو قدم.

دلته د سیاسي جریاناتو او سیاستوالو په اړه د اتباعو په منځ کې ډیرې زیاتې نیوکې او ناخوښۍ موجودې دي، مګر له دې سره سره افغانان بیا هم غواړي خپل رهبران وټاکي، نو په داسې حال کې ولس شاید له تاسو څخه د یوه صادقانه کمپاین په ترسره کولو خوشاله شي.

۱،۳ تاسو د کانديد په توګه

د کمپاین په دوره کې هر څه له تاسو سره پیلېږي او کلیدي فرد د هر کمپاین مرکز دی، دغه بحث ستاسو، ستاسو د کاري ټیم او ستاسو د کمپاین په اړه دی نه ستاسو د کورنۍ.

تاسو د خپل بریالیتوب لپاره په ډیر احتیاط سره له پلان جوړونې وروسته د کمپاین د تر سره کولو لپاره تیار یاستئ، چې تمه کیږي دغه کمپاین ډیر ستونزمن، ستومانه کوونکې، حتی بې خونده او سخت وي.

کلکه انتخاباتي مبارزه یقیناً چې ستاسو د سیاسي مانورو او مهارتونو له کبله ستایل کیږي او په دې برخه کې ستاسو فکري حضور ډیر مهم بلل کیږي.

انتخاباتي کمپاین د موضوعاتو، تصوراتو او شخصیتونو چوکاټ دی، تاسو باید دا ټول په یوه وخت تر پوښښ لاندې راوړئ.

تاسو د ټولو موضوعاتو په مرکز کې یاستئ، په بل عبارت تاسو د یوه افسانوي شخص په څیر تر میکروسکوپ لاندې یاستئ مګر کاملاً لارښوونکي.

کمپاین ستاسو ځان ښودنه ده او دا چې به څه شکل یې تر سره کوئ ستاسو کار دی، د ټیم نور غړي د ملاتړ کوونکو رول لري.

انتخابات د ادراک د قوي يوه سيالي ده، د دې لپاره چې رایه ورکونکي څرنگه په دېرشو ورځو کې د خپلې خوښې کاندیدان وپېژني؟ له همدې امله د کمپاین په بهیر کې د لومړنیو تصوراتو وړاندې کول که څه هم چې غیر واقعي یا ساده وي ډیر مهم دي.

څیرې نښې چې په لومړنیو اوو دقیقو کې خلک د اشخاصو په اړه فکر کوي او دغه عملیه له ظاهري پڼې څخه پیلېږي.

رېښتوني اوسئ

يو نوماند باید لږ تر لږه د قبول وړ ظاهري څیره ولري، خو د رایه ورکونکو توجه ځان ته جلب کړي.

تاسو د یوه نوماند په توګه کله چې له رایه ورکونکو سره د ناستې ولاړې په حال کې وئ، یا له هغو سره قدم وهئ او له هغوی سره خبرې کوئ، رایه ورکونکي تاسو ته پام کوي، که تاسو واقعاً له خپلو خلکو سره مینه لرئ، تاسو دا امتیاز لرئ چې هغوی ستاسو د نورو صفاتو په اړه هم فکر وکړي.

هغه کسانو ته چې تاسو ملاقات ورسره کوئ جالبه ده چې نوم یا تخلص یې په یاد ولرئ او مستقیماً هغوی مخاطب وګرځوئ.

زیاتره باتجربه سیاستوال د خلکو د نومونو او تخلصونو په یاد لرلو کې ښه دي، ځکه هغوی دا درک کړې ده چې هیڅ شی له دې ډیر نه دی شخصي چې یو څوک په خپل نوم یا تخلص سره یاد کړي، مګر یو شمیر نور بیا له ځانه سره داسې افراد لري چې د ملاقات پر مهال په غوږ کې پټ د هغه چا نوم یا تخلص ورته وايي چې خبرې ورسره کوي. په غوږ سره د خپرو اوړیدل، په زړه پورې والی او د خلکو له طبعي سره مطابق خپرې کول هغه څه دي چې شخص مهم ښکاره کوي.

له دې سره سره د رایې اخیستلو لپاره تاسو باید د خپل قول او عمل دواړو لپاره واقعي طرحه ولرئ، ځکه رایه ورکونکي په دې قادر دي چې دروغ ثابت کړلی شي.

په عین حال کې د کمپاین به جریان کې له احساساتو څخه ځان وساتئ، ځکه یقیناً داسې ډیر وختونه به راشي چې تاسو خپل مزاج له لاسه ورکوئ.

د هغو خلکو له هر ډول ملاقاتونو څخه خوند واخلي چې د ملاتړ هیله ترې لرئ.

(د انتخاباتي کمپاین د پرمخ بیولو لومړنۍ مقتضیات په لاندې ډول دي)

خپلو مورد نظر اوريدونکو ته د وينا لپاره لاندې لارښوونې په پام کې ونیسئ.

۱- اوريدونکي وپيژنئ.

۲- د وخت په اړه فکر وکړئ او موقع ته وگورئ.

۳- د وينا هدف مو معين کړئ.

۴- د وينا لپاره يوه داسې مرکزي موضوع وټاکئ چې په يوه جمله کې وليکل، که د بيانيې مطلب يوه جمله کې وويل شي نو بيانيه به واضحه او عامه فهمه وي.

۵- د وينا لپاره مو وخت معين کړئ.

۶- د اوريدونکو د سوابقو په اړه مو څيړنه وکړئ.

۷- د انتخاب شوي مطلب په برخه کې د اوريدونکو خوښه په پام کې ونیسئ او حقائق ووايئ.

يوه ښه بيانيه کومه ده؟

ښه بيانيه هغه ده چې په ښه ډول وړاندې شي او داسې نظريات پکې راټول شوي وي چې په آسانه حافظې ته سپارل کيږي، يعنې منطقي قوت ولري، احساسات را جلب کړي، واضحه او جدي وي.

يوه ښه طرحه شوې بيانيه يوازې هغه وخت اغيزمنه ده چې په ښه ډول وړاندې شي.

تحقيقات ښيي چې خلک هغه څه چې اوري يې د هغو په پرته د هغه څه په مقابل کې ډير عکس العمل ښيي چې ويني يې. له رايه ورکوونکو سره همغږي پيدا کړئ.

انتخابات که څه هم چې ستاسو په اړه دي، مگر جريان يوازې د رايه ورکوونکو د موضوعاتو په اړه دي، له همدې کبله د هر کمپاین کاميابي تر هغې انتخاباتي حوزې پورې مربوطه ده چې وروستنی تصميم نيسي.

د رايې په تثبيت کې تاسو بايد د رايه ورکوونکو سره همغږي وئ.

د ارتباطاتو متخصصين د وينا لپاره يوه ډيره ښه قاعده بيانوي او هغه داچې ۶۰ فيصده واورئ او ۴۰ فيصده خبرې وکړئ، اوږده وينا علاوه پر دې چې اوريدونکي ستومانه کوي، بلکې د کانديد پيغام هم بې خونده کوي، ((د وينا ټکي وگورئ)).

تاسو په خپله انتخاباتي حوزه کې د خپل ځان د مطرح کولو لپاره دوې لارې لرئ، ویلو لپاره کلمات، او د حرکاتو لپاره نظریات.

څیړنې ثابتوي چې د وینا وال ۵۵ فیصده پیغام د حرکاتو، ۳۸ فیصده د لهجې او غږ په وسیله او یوازې ۷ فیصده نور د کلماتو او الفاظو په وسیله انتقالوي.

په کلي ډول اوريدونکي څو شیان په خپلو حافظو کې ساتي: د کاندید او ویناوال خط مشی یا تگلاره، څیره او قیافه، لهجه او غږ.

له رایه ورکوونکو سره اړیکې نیول.

که څه هم ستاسو سر په دې خلاص وي چې څرنگه له خلکو سره اړیکې وساتو، مثلاً تاسو کله معلمي یا ژورنالیستي کړي وي، خو بیا هم ډیر داسې تمرینات شته چې تاسو یې باید تر سره کړئ.

کونښن وکړئ چې خپله په خپل ورځني کمپاین کې حضور ولرئ او شخصاً باید له خلکو سره په تماس کې و اوسئ، دغه راز هڅه وکړي د خپل انتخاباتي ټیم له غړو سره صمیمي چلند ولرئ ځکه په انتخاباتي حوزه کې آمرانه وضعیت بې گټې دی. که د خپلو ملگرو یا خپل کمپاین د مسؤل سره، ۱۵ یا ۲۰ دقیقې د خپل ځان د معرفۍ، او خپلې تگلارې د تشریح او دلائلو لپاره وقف کړئ، نو وبه کولای شي له شویو قضاوتونو څخه ډیر نور څه هم زده کړئ.

که د نهائې ارزونې پرمهال په موقع سره د یوه ښه اوريدونکي په وړاندې د مهم شي په اړه خبرې وکړئ نو مطمئن شئ چې د رایه ورکوونکو فکرونو او زړونو ته مو د ننوتلو کلۍ پیدا کړې ده.

د هغه څه په اړه وینا وکړئ چې ستاسو په فکر اوريدونکي یې له تاسو څخه هیله لري، ځکه خلک د بیلابیلو شیانو غوښتونکي وي نو له همدې کبله ده، چې تاسو باید له اوريدونکو سره نږدې تماس ولرئ او د هغوی د تمې او هیلې مطابق خبرې وکړئ.

له خپلې وینا وروسته د هغوی خبرې واورئ، ځکه گډې اندیښنې او معمولي تجربې کولای شي تاسو او ستاستو مؤکلین نور هم سره نږدې کړي.

که توانیدلی شی چې د خپل انتخاباتي ټیم څارونکی د خپلې هرې وینا پر مهال له ځان سره ولری ترڅو ستاسو د وینا ثبت کړي او ستاسو د غونډو تصویرونه واخلي، ځکه دا کار د بیا نظر غوښتنې پر مهال له تاسو سره ډیره مرسته کولی شي، دا کار دغه راز ستاسو انتخاباتي ټیم ته دا چانس ورکوي چې ستاسو د ضعف او قوت ټکي په نښه کړي، او د یوه پیغام رسوونکي په توګه ستاسو د پیغام رسولو په طریقه کې نښه والی راولي.

روغ او سالم اوسئ

زیاتره کاندیدان په خپله روغتیا پوره ډاډ لري خو کله چې په کمپاین باندې ډیر مشغولېږي نو دا یې له یاده وځي چې دغه له ستونزو ډک سیاسي تمرین کولی شي صحت ته یې زیان ورسوي.

ډیری کاندیدان د مبارزې او زیاتو چکچکو په روحیه لیرې لیرې ولسوالیو ته له ستونزو ډک سفرونه کوي، چې د همدې اوږدو او ستومانه کوونکو مزلونو له امله ناروغه کیږي، انتخابات که څه هم چې د بریالیتوب لپاره دي، خو دومره ارزښت شاید ونلري چې له امله یې خپل صحت خراب او له خطرناکو عواقبو سره ځانونه مخامخ کړي.

باتجربه سیاستوال سپارښتنه کوي چې صحت له سیاست څخه مه قرباني کوئ، د دې لپاره چې تاسو یو نښه کمپاین ترسره کړای شئ، لاندې ټکي په پام کې ونیسئ.

۱- سګرټ په ځکوی ځکه دا ستاسو ځواک کموي.

۲- تمرین مو باید له کمپاین سره مناسب وي خو له دې ټولو سره روحي فشارونه باید له ځانه لیرې کړئ.

۳- د ورځې په اوږدو کې کافي اوبه وڅښئ تر څو مو له تندې او ستړیا مخنیوی وشي.

۴- کافي استراحت وکړئ.

۵- که ممکنه وي ځینې وختونه مو له کورنۍ سره تیر کړئ، که څه هم چې د عامه پوهاوي په اساس دا اسانه کار نه دی، مګر له دې ټولو سره ستونزمن کارونه باید بې ثمره نه وي.

تاسو باید له خپلې کامیابۍ څخه خوند واخلي او د خدمت جوګه و اوسئ.

۲,۳ انتقالات او عملیات

له ځان بښودنې او تبارز څخه په تمرکز باندې او له ملاتړ کوونکو سره تر یوې محکمې رابطې وروسته هغه څه چې په دې برخه کې ډیر ضروري دی، هغه دادی چې د انتخاباتي سیالۍ په دوران کې دخپلو سیستمونو له ځای پر ځای والي ځانونه مطمئن کړي.

د پلان په جوړیدو او تیاري په نیولو سره یوازې نیم کار ترسره شوی دی، مگر نیمه نوره برخه د پلان عملي کول دي. په مؤثر او ځیرکانه ډول سره د انساني او مالي سرچینو کارول هغه څه دي چې د هرې سیاسي مبارزې د ژوندانه د وینې حیثیت لري.

د مبارزې د ټیم د غړو د خواهشاتو او غوښتنو تنظیم او د هغوی د مهارتونو او وړتیاوو لوړول بل هغه څه دي چې په ټاکنیزو سیالیو کې کلیدي رول لري.

د انتخاباتي سیالیو د ټیم د اعضاو ترمنځ ټکر د تعجب خبره نه ده، ځکه غښتلی کانديد باید داسې باتجربه او متفکر افراد راټول او یو له بل سره وصل کړي چې خپل ځانونه او افکار د پټه وقف کړي چې څرنگه کولای شي په احسنه وجه دغه لوبه وگټي.

لکه په مخکني فصل کې چې وویل شول، له دې کبله چې فعالیتونه په مطلوب ډول ویشل کېږي، نو د ټیم غړي کیدای شي له یو بل سره سیالي وکړي او یا هم له یو بل سره گډ کار. په هر صورت د دوی تر منځ فکري ټکر د تعجب خبره نه ده. دا د تاسو او یا هم ستاسو د کمپاین د تنظیمونکي دنده ده تر څو د خپلو په لاس کې شته منابعو له مهارتونو څخه اعظمي استفاده وکړي.

د انتقالاتو او عملیاتو عمده عنصر د پلان او برنامې مطابق فعالیتونه دي، کله چې حقيقي فعالیتونه د ستراتیژۍ له تگلارو سره یو ځای پلي کېږي، نو د کمپاین تحریري پلان باید د کمپاین په دوره کې په بهتره توگه و آزمایل شي. اکثره وخت د انتخاباتي ټیم د غړو ترمنځ د ضعیفې همغږۍ له امله هغه څه چې توقع یې کېږي لاس ته نشي. راورل کیدلی، خو که د دغو غړو ترمنځ همغږي قوي وي، کمپاین به هم مؤثر وي او هغه څه چې د لاس ته راورلو هیله یې کېږي په ډیره ښه توگه ترلاسه کیدلی شي.

د انتخاباتي سیالیو د څو لومړنیو ورځو لپاره معیاري طرز العمل داسې دی چې خپله سیالي د داسې یوه محفل په جوړولو پیل کړي چې په رسنیو کې نشر شي، د دې لپاره مهمه داده چې وگرځي، له اجتماعي ټولنو سره خبرې وکړي او که د ائتلاف امکان وي، ائتلاف وکړي او د خپلو پلویانو تصدیقي اسناد راټول کړي.

یوشمیر کاندیدان حتی مخکې له دې چې د خپل کمپاین رسمي دوره پیل کړي په ډیر احتیاط سره دا کارونه ترسره کوي. که په ښار کې اوسې نو کونښن وکړئ چې انټرنیټي پاڼه ولرئ، تاسو کولای شئ په دغه ویبپاڼه کې بیلابیل شیان لکه خپلو فعالیتونه، تگلاره، بیوگرافي، د ورځنیو مسائلو په اړه خپل دریځ، له رسنیو سره اړیکې، د خپل کمپاین د مرکزونو په اړه معلومات او داسې ډیر نور څه ځای پر ځای کړئ چې ستاسو له انتخاباتي کمپاین سره مرسته کولی شي. انټرنیټي جامعه که څه هم کوچنۍ ده او انټرنیټ ته د لاس رسي امکانات ډیر کم دي، مگر له هیواد څخه بهر د هغو افغانانو د ملاتړ لپاره چې کولای شي دلته په هیواد کې د ننه خپلو اقاربو ته توصیه او لارښوونه وکړي چې تاسو ته رایه درکړي. لنډه دا چې د داسې یوې ویبپاڼې درلودل ستاسو له کمپاین سره ډیره مرسته کولای شي. د مالي لارو چارو برابرول هغه اندیښنه ده چې نه یوازې د کمپاین په پیل کې، بلکې د هغه تر پایه د یوې اندیښنې په توګه مطرح ده، ځکه تاسو د خپل کمپاین په بهیر کې په دوامداره توګه د خپلو عملیاتو او فعالیتونو د تمویل لپاره پیسو ته ضرورت لرئ، نو له همدې کبله د خپل کمپاین له بالقوه اعانه ورکوونکو سره اړیکه او ملاقاتونه باید د خپل انتخاباتي کمپاین د فعالیتونو یوه برخه وګرځوئ. د کمپاین مالي مسؤل یا کارپوه مو باید د مالي لارو چارو د زیاتوالي له ضرورت څخه خبر درکړي. په یاد ولرئ چې د مالي امکاناتو زیاتوالی ستاسو د کمپاین د موادو د توزیع لپاره هم یو ښه فرصت په لاس درکوي. د انتخاباتي سیالیو سازمان مو باید ځواب ورکوونکی وي او د سازمان مشرتابه دې هغو کسانو ته د تګ لاره پرانيزي چې بیکاره دي او یا له توقع کم کار کوي.

د کمپاین په منځ کې	پای ته نيزدې	پای	د ټاکنو ورځ
له رایه ورکوونکو سره په عامه غونډو، ناستو او محفلونو کې خپل گډون تنظیمول	ځان ښودنه او تظاهر پراخول	د هڅونو حفظ	رایې ورکولو ته د خپلو پلویانو هڅول
د مطبوعاتي اعلامیو نشرول او له رسنیو سره مرکې	د مطبوعاتي اعلامیو او پیغامونو دوامداره نشر	کور به کور گرځیدل او زړه نازړه رایه ورکوونکي هڅول	د رایې ورکولو پر مهال ډاډ خرگندول
د ملاتړ کوونکو رابلل او مالي امکاناتو د زیاتوالي لپاره مکاتیب صادرول	تر وږه وږه د مال امکاناتو زیاتول	له ټولو ملاتړ کوونکو سره تماس نیول او په وخت سره رایې اچونې ته یې متوجه کول	د رایې اچونې مرکزونو ته د خپلو پلویانو د رسولو لپاره کسان تعیینول
له زړه نازړه رایه ورکوونکو سره اړیکې نیول او د هغوی د پیژندنې لپاره په گاوند کې غونډې جوړول	د ملاتړو سمبالښت تر څو د انتخاباتو ورځ ښه په یاد ولري او د وختي رایې ورکولو امکانات ورته برابرو	د ټولو حملو لپاره ځواب ویل او بیانې نشرول	د رایه ورکوونکو څارل
له نامه سره د آشنایۍ په هدف د علایمو او موادو توزیع کول			هغو ملاتړو ته بلنه ورکول چې رایې یې نه دې اچولي

ستاسو د ټاکنیزو سیالیو فعالیتونه

که پخوانی سیاستوال یاستی یا د انتخاباتو یو مینه وال، کمپاین مو په یوه مجلل محفل سره پیل کړئ.

په سیاست کې د یوه کانديد په توگه ستاسو ورگډیدل یوه لویه خبره ده، چې د یوه کنفرانس او غونډې په جوړولو سره یې باید اعلان کړئ.

د ټاکنو په کميسيون کې د خپلې نوماندۍ د سند ثبت او له هغه وروسته په رسمي ډول ځان اعلانول يو له بل سره ډير تفاوت لري.

هغه ډله چې د انتخاباتو کميسيون ته ستاسو ملتيا کوي له تاسو څخه د يوه عمومي حمايت ښکارندويه ده، مگر هغه ډله چې ستاسو د نوماندۍ په مطبوعاتي غونډه کې برخه اخلي د هغه ځواک ښکارندويي کوي چې ستاسو تر شا دی. د کمپاين په بهير کې د برياليتوب اغيزمنه لار خصوصاً په ليرې پرتو سيمو کې مخامخ خبرې اترې دي، ځکه دا د جذباتو او ملايماتو د اظهار غوره موقع ده، د سياسي خلکو پيژندنه او له هغو سره تعلقات په يوازې ډول د رايې اخيستو لاره نشي. بلل کيدلی، هميشه د ويلو لپاره نوي شى شته او کله مو چې د پيغام د انتقال لپاره زمينه برابريده له لاسه يې مه ورکوي. تاسو کولای شي خپل کمپاين د خپل کور او کلي له ماحول څخه پيل او په تدريج سره يې پراخ کړئ، ځکه گاونډيان تاسو پيژني او په اسانه قناعت ورکولی شي.

يوه محرکه قوه شته چې د هرکانديد د کمپاين د پيلولو لپاره مناسبه ده، تاسو که دغه قوه لرئ نو د رايو غوښتنو پرمهال لاندې شيان له ځان سره ولرئ.

۱- له ويناوو سره مل د کمپاين يوه بسته، نښانونه او د ټاکنو متعلق نور ضروريات.

۲- په دروازو او ديوالونو باندې څوړنديدونکې ليکنې او پوسترونه چې په عامه او له ازدحام څخه ډکو ځايونو کې يې ولگوي.

د کور په کور ليدو کتو په بهير کې تاسو بايد له بزگرانو، ځوانانو، مدني ټولنو، مذهبي سازمانونو او اشخاصو، ښځو او محلي دولتي چارواکو سره ليدنه کاته وکړئ.

هغه ناستې چې په ټولنه کې د بيلابيلو اهدافو په خاطر جوړېږي دا ډول ناستې په ځانگړو انديښنو باندې د بحث او د هغو په وړاندې د موقف د غوره والي او کمپاين د موادو د توزيع لپاره ډير مناسب ځايونه دي.

تاسو کولای شئ د يوه منظم مهال ویش له لارې غونډې دائرې کړئ او له دې لارې د خپل ملاتړ ساحه پراخه کړئ.

د يوه پراخ پوښښ لپاره بايد يو داسې بااعتماده تيم ولرئ چې په هغو کې دا استعداد وي تر څو ستاسو د فعاليتونو تاثير دوه برابره کړي او د ټاکنيزو سياليو دورې له تاسو سره يوځای او ياهم له تاسو پرته پرمخ بوځي.

سیاسي غونډې

سیاسي غونډې په هره کچه چې وي د رایه ورکونکو د جذب مرکز گڼل کیږي، د کمپاین لپاره د یوه داسې تحریري پلان د درلودلو په صورت کې چې په هغه کې وختونه مشخص او د ټیمونو دندې واضحې شوې وي، د تصادفي او غیر پلان شویو غونډو د جوړیدو لپاره هیڅ ډول معذرت نه منل کیږي، تاسو باید د خپلو تثبیت شویو گروپونو له شمیر سره سم د سیاسي غونډو د جوړیدو پلان طرح کړی او دغه غونډې له سوداگرو، ښځو، ځوانانو او مذهبي سازمانونو سره پرمخ یوسئ.

ډیری زړه نازړه او متردد رایه ورکونکي لیوالتیا لري هغه کانديد ته رایه ورکړي چې د بریالیتوب چانس یې زیات وي، سیاسي غونډې علاوه پردې چې تاسو پیاوړي معرفي کوي ملاتړ کوونکو ته مو احساس ورکوي چې تاسو یو همدفمند شخص یاستی.

که غواړی چې خپل ظهور دوه برابره کړئ د ویناوو له ویدیو او سي ډي گانو څخه استفاده وکړئ او د خلکو په منځ کې یې تکثیر کړئ، دا کیدای شي د هغو اشخاصو د جذب لپاره ډیره مؤثره لار وي چې معمولاً په غونډو کې برخه نشي-اخیستی، لکه ښځې، بوداگان او داسې نور.

په مکرر او مجدد ډول غونډې جوړول ډیر مصارف غواړي چې له هغو څخه باید ډه ډه وشي مگر په (جومات او یا د کوم ملاتړي په کور کې) په وړو غونډو کې گډون تاسو ته د را څرگندیدلو هغه چانس درکوي چې تاسو ورته اړتیا لرئ، که د نویو غونډو د تنظیم او جوړولو امکانات لرئ نو د انتخاباتي کمپاین ډله مو باید له لاندېنیو ټکیو څخه اطمینان حاصل کړي:

۱- د غونډې د جوړیدو له اجازې، که غونډه په یوه عام محل او معین زمان کې وي.

۲- د کانديدانو له حضور څخه.

۳- د غږ او سونډ له ښه سیستم څخه: که یوه ډیره له ځوږ او شور څخه ډکه وینا هم وي خو د سمعي سیستم د ضعف له امله شاید بې گټې وي، او دغه راز هغه چانس چې د نظر د اظهار لپاره موجود دی ضایع کیږي او د ټاکنیز کمپاین د ټیم بې کفایتی ښیي.

۴- له یوه تور ښه راغلاست او هرکلي څخه: په احساساتو باندې را وستل، ځکه تاسو د هر فرد انتخاب یاستی نو کیدای شي د بیلابیلو سکتورونو استازي په کتارونو کې ودریږي او ستاسو هرکلی وکړي.

د داسې حالاتو لپاره اکثره وخت بانفوذ او محترم شخصیتونه را غوښتل کیږي ترڅو له کانديد سره د سټیژ په څنگ کې کيني.

۵- له يوه متوازن پروگرام څخه: د يوې ډلې د علاقې د ساتلو او يا هم د هغوی له حضور څخه د اطمینان حاصلولو په هدف هغوی ته د بوختوونکو معلوماتو ورکول، د يوه کانديد لپاره شايد تر ټولو دا ستومانه کوونکې وي چې له يوې وړې او خوبه وړې ډلې سره خبرې کوي، په هر حال له دې کبله چې تاسو د نندارې ستوری یاستی نور ويناوال او میلمانه باید د سټیز په سر ستاسو د ملاتړ کوونکو رول ترسره کړي او د غونډې د برخه والو د علاقې د ساتلو او په خلکو کې ستاسو لپاره د ځای پیداکولو لپاره کار وکړي.

۶- له انتقالونو او غذا څخه: تاسو ښايي تمه وکړئ چې خلک راټول شي نو هغو ته ډوډۍ هم ورکړئ، دا هغه مصارف دي چې له کبله یې په غونډو ډیر لگښت راځي او هغه نوماندان چې ضروري مالي سرچینې نه لري له هغو څخه ډه ډه کوي، حتی د ټاکنو په وروستۍ ورځ د لوی شمیر رایه ورکوونکو انتقال هم یوه ستونزه ده چې که له عهدې یې وتلی شی دا کار وکړئ او ملاتړي مو د رایې اچونې مرکزونو ته ولیږدوئ.

سنتي فعالیتونه

تاسو شايد په غونډو سربېره له یو شمیر هغو سیاستوالو سره ناستو ولاړو ته هم توجه وړوئ چې د ټولنیزو تعهداتو په څیر دي، دا ډول فعالیتونه ممکن په کال کې یو ځل هغه هم په داسې وخت کې واقع شي چې د کمپاین دوره نه وي، مگر د تجربو خاوندان د دا ډول فعالیتونو او داسې فرصتونو موندل یو غیر رسمي کمپاین بولي او په اهمیت یې ټینګار کوي. په دا ډول مجالسو کې گډون تنها د انتخاباتو په کال ستاسو مؤکلینو ته د دې ښوودنه کوي چې تاسو د یوه سیاستوال د یاور په توګه وويني.

پام مو وي چې دا ډول ملاقاتونه او لیده کاته اوږدې سیاسي پانګې اچونې دي چې ګټه یې تاسو ته وروسته په لاس درځي. ۱- په ودونو او محفلونو کې گډون: تاسو باید په خصوصي ودونو او لمانځنو کې زیات وخت تیر نه کړئ، ځکه دا کیدای شي ستاسو قیمتي وخت په داسې څه تیر کړي چې ضرورت یې نشته.

۲- په مهمو ځایونو کې تاسو ته د یوه میلمه یا ويناوال په توګه بلنه درکول: زیاتره کانديدانو ته په بیلابیلو ځایونو او وختونو کې د میلمه یا ويناوال په توګه دعوت ورکول کیږي، دا هغه واقعي فرصتونه دي چې د عوامو په منځ کې تاسو مطرح کوي، نو تاسو باید له داسې موقع څخه استفاده وکړئ او د خپلو سیالانو په تورنولو وخت تیر نه کړئ.

۳- جنازو ته تګ: د تدفین مراسم د کمپاین ځای نه دی، بهتره داده چې د خپل ژوند له ملګرې سره متوفی ته دوعا وکړئ، له کورنۍ سره یې خواخوږي وښئ او د سیمه ایز رواج له ترسره کولو وروسته محل ترک کړئ.

تاسو کولای شئ د سترې مشې پر مهال د هغو کسانو لاس کیکارې چې تاسو پیژني، د تدفین په یو شمیر وړو مراسمو کې د جروب بحث موضوعات پیدا کيږي، نو ښه خبره داده چې تاسو یوداسې څوک پیدا کړئ چې ستاسو ملاتړ وکړي. د تدفین په مراسمو کې معمولاً ډیر څه نشي کیدلی نو کوښښ وکړئ ستاسو په اړه خپاره شوي ناقص معلومات اصلاح کړئ.

سیاسي نښې نښانې

په کمپاین کې ټول هغه څه چې د خلکو توجه راجلبوي مالي مصارف نه غواړي، تاسو باید د خپلو سیاسي نښو نښانو په جوړولو کې له خپل نوښت څخه کار واخلئ او کمپاین تر سره کوونکي باید په دې مطمئن شي چې د کمپاین په ټولو وسائلو کې هماغه مشخصې نښې نښانې او رنګونه کارول شوي دي. تاسو باید داسې سمبول یا نښه غوره کړئ چې ستاسو له کرکټر او تګلارې سره اړخ ولگوي او په ډیر لږ مصرف جوړ شي، خلاصه دا چې دغه نښه یا سمبول د کمپاین یوه ډیره مؤثره وسیله کیدلی شي. کله چې تاسو له خپلو مؤکلینوسره لیده کاته او خبرې اترې کوئ کیسه وکړئ، داسې کیسه چې ستاسو کرکټر او تګلاره په ځان کې را ونغاړي، دا کار له تاسو سره په دې کې مرسته کوي چې مؤکلین کله ستاسو سمبول او نښې نښانې ویني تاسو او ستاسو سیاسي پروګرام به یې ذهن ته لاره کوي، او دا خپله د ولسي جرګې د یو شمیر کانديدانو لپاره کامیابي ده. د نښانو او رنګونو د غوره والي په څیر، د یوه جذاب موزیک غوره والی هم تاسو او ستاسو سیاسي پروګرام د خلکو ذهنونو ته سپاري، کله چې د کمپاین وخت ختم شي، تاسو لاهم کولی شئ د هماغه موزیک د غږولو له لارې خپل کمپاین ته ادامه ورکړئ.

۲،۲،۳ ستاسو د انتخاباتي سیالۍ اسباب او لوازم

د اعلاناتو د ابتدايي وسائلو درلودل د رایو ورکوونکو لپاره د کانديدانو ممد مواد بلل کيږي، پوسترونه، کیسټې، سربښناک کاغذونه، زیر پیرانۍ او د کمپاین نور طباعتې مواد هغه څه دي چې تاسو کار ورڅخه اخستلای شئ، دغه وسائل د یوه کانديد د ځواک ښودنه کوي.

په ځينې حالاتو کې دغه مواد يوه اجمالي قضاوت ته لاره پرانيږي او د دې ښودنه کوي چې کاندید په خپل ځان باندې متکي دی.

د کمپاین مواد د انتخاباتو د بودجې يوه زياته برخه احتواء کوي، تاسو بايد ځان محدود کړئ او ځينې مواد په خپله تيار کړئ لکه (ستاسو سمبول او نښه).

که د لگښتونو په اړه کومه نظريه نه لرئ، نو څو معتبرې او د ډاډ وړ نشرې ولټوئ.

د ۲۰۰۵ کال په انتخاباتو کې کاندیدانو راپور ورکړی چې د ۱۰۰۰ څخه تر ۲۰۰۰۰ پورې پوسترونو په شاوخوا کې يې د تقريباً ۱۰۰۰ ډالرو په ارزښت سره په رنگه ډول چاپ کړي دي.

د زياتره کاندیدانو يوه تيروتنه داوه چې د لږ او کوچنيو پوسترونو د چاپ فرمايش يې ورکړی وو، او وروسته کله چې کمپاین خپل اوج ته ورسيد دوی خپل پوسترونه زياتول، مگر دا هغه وخت وو چې د موادو چاپ ډير لگښت غوښتلو.

ښکاره ده چې تاسو په کم مصرفه پاڼو کې په تور اوسپن شکل سره هم خپل پوسترونه چاپولی شئ، ليکن تاسو بايد په دې پوه وئ چې دا کار د پيسو د کمښت له امله کوي، په داسې حالاتو کې غوره داده چې دا ډول پوسترونه چاپ نه کړئ او پيسې يې د نورو مصارفو لپاره وساتئ، لکه د رسمي بلنو د کارتونو، معلوماتي پاڼو او خپلو نښو او سمبولونو د جوړولو لپاره.

پوسترونه

له پوسترونو پرته هيڅ کاندید کمپاین نشي کولی، پوسترونه ستاسو ښوودنه کوي او هر سياستوال دا هيله لري چې خلک يې دې له نامه سره آشنا وي، خاصاً هغه کسان چې بې سواده دي.

پوسترونه رايه ورکوونکي ستاسو له نامه، څيرې او انتخاباتي نښې سره آشنا کوي او دا دری هغه څه دي چې د انتخاباتو په ورځ کله چې رايه ورکوونکي غواړي د رايې ورکولو په پاڼو کې د خپلې خوښې کاندید پيدا کړي، ډير مهم او اساسي گڼل کيږي.

سربيره پر دې، انتخاباتي پوسترونه ټولو ولسواليو ته ستاسو د وريژنډنې مهمه لاره ده.

اغيزمن سياسي پوسترونه د معينو معيارونو ساتنه کوي نو بايد چې:

۱- ساده وي څو د رايه ورکوونکي په آسانۍ سره په پيغام پوه شي.

۲- ربط ولري څو رايه ورکوونکي د کاندید له پيغام سره روږدي شي.

۳- جذاب وي څو د رايه ورکوونکو توجه جلب کړي، او پيغام هميشنی پاتې شي.

۴- باوري کوونکی وي تر څو رايه ورکوونکي مطمئن شي او عملي کار وکړي.

د مطلوبې نتيځې لپاره ځانونه باوري کړئ چې د کمپاين پوسترونه مو له لاندنيو قواعدو سره سم ډيزاين شوي دي:

۱- په غټو توريو ليکل شوي وي په داسې شکل چې اووه کسان لاسونه سره ونيسي وروستنی نفر يې وليدلی شي.

۲- په داسې رنگ ليکل شوي وي ستاسو د کمپاين پيژندنه پري کيږي.

۳- ستاسو له عکسونو او نښانونو سره ډيزاين شوي وي.

۴- له پنځو څخه تر اوو کلمو پوري پکې کاريدلې وي.

۵- املايي او گرامري غلطۍ ونلري.

د ښو ډيزاين شويو پوسترونو توليد د گټلو په لور لومړنی قدم دی، د پوسترونو توزيع که ډيره مهمه نه ده مگر اهميت يې هم کم نه دی.

د پوسترونو نښلولو ته د دوو ټيمونو په وسيله تر هغه ادامه ورکړئ چې له يو بل سره مخامخ شوي نه دي خو په دې توگه ستاسو له متداومي مشاهدي اطمینان حاصل شي.

پوسترونه بايد د ښارونو په مرکزونو، اصلي واټونو، څلور لارو ته نيژدې او داسې ځايونو کې ولگول شي چې وار له مخه د خلکو سترگې پرې لگيږي او د خلکو د گڼې گوښې ځايونه وي.

د خپل کمپاين ټيم ته دا ور وړښئ چې په کومو ځايونو کې پوسترونه ولگوي او له کومو ځايونو څخه ډه ډه وکړي تر څو له قانون څخه تخطي ونه کړي او د رايه ورکوونکو د خپگان لامل و نه گرځي، مخصوصاً د رايې ورکونې د مرکز په ۱۰۰ مترۍ کې بايد ستاسو هيڅ پوستر نه وي لکه چې په دې اړه د ټاکنو د قانون ۴۳مه ماده هم ټينگار کوي.

يوه مهمه مسئله چې د انتخاباتو له پای ته رسيدو وروسته يې په ياد ولرئ داده چې:

د انتخاباتو له تيريدو وروسته د يوې اونۍ يا حد اکثر دوو اونيو په بهير کې خپل ټول پوسترونه راټول کړئ، علاوه پر دې ادبي کار دادی چې د پوسترونو له ټولولو وروسته د هغه په ځای ((له تاسو څخه مننه)) وليکئ.

د دې کار په ترسره کولو سره به رايه ورکوونکي حتماً ستاسو ستاينه کوي او حتی هغه کسان چې تاسو ته يې رايه هم نه ده درکړې، تاسو به ديوه ښه کانديد په صفت په خپلو ذهنونو کې ساتي.

د کمپاین ادبیات

د کمپاین ادبیات د سیاسي اعلاناتو یو خورا پخوانی او مؤثر شکل دی، د کمپاین ادبیات د یوه نومانده علاقه او تعهدات په ډاگه کوي او دهغه د افکارو او قدرت ښودنه کوي. په بل عبارت دا ستاسو پیغام دی چې کور په کور او په غونډو کې یې باید توزیع کړئ او لاندې سوالونو ته ځواب ووايي.

۱- زه ولې د دې چوکۍ د ترلاسه کولو کوښښ کوم؟

ځواب باید ستاسو له شخصیت، مسلک او ستاسو له سیاسي سوابقو سره ګډوي، ستاسو اهداف تاسو د خپلې وظيفې د بهترين فرد په حيث معرفي کوي.

۲- رایه اچوونکي باید ولې توجه وکړي؟

د دې پوښتنې ځواب مو هم باید له منطق او موقف سره داسې ارتباط ولري چې په انتخابوونکي هیئت باندې اغیزه ولري.

۳- هغه اساسي موضوعات کوم دي چې انتخابوونکي هیئت ورسره مخامخ کیدونکی دی، او ولې هغه دوی ته مهم دي؟

د کمپاین د ادبیاتو ساده برخه هغه کوچنۍ معلوماتي پانې دي چې ستاسو د خط مشی اساسي ټکي پکې ځای شوي وي.

دغه وړې پانې کیدای شي د یوه داسې پست کارت په څیر وي چې په هغو کې د کمپاین دری کلیدي پیغامونو او تصویر ته ځای ورکړل شوی وي.

معلوماتي پانې د یوې معمولي پانې په اندازه وي چې دواړه مخونه یې چاپ شوي وي.

لنډه دا چې هغه رسمي کارټونه چې ستاسو تصویر، نوم او نښان پکې وي له رایه ورکوونکو سره مرسته کوي تر څو تاسو د رایې اچونې په پانې کې د ټاکنو په ورځ پیدا کړي.

۳،۲،۳ د مالي امکاناتو پیدا کول

د ۲۰۰۵ کال په ټاکنو کې یو شمیر کانديدانو د کمپاین د مصارفو لپاره د انتخاباتو د قانون لخوا له ټاکل شویو (۷۵۰۰۰۰) افغانیو چې د (۱۵۰۰۰) امریکایي ډالرو معادل وي زیاتي پیسې درلودې، خو په عین حال کې یو شمیر نورو د خپلو کمپاینونو لپاره ډیرې لږ پیسې لرلې.

دلته ده چې د مالي امکاناتو د برابرولو خبره مطرح کېږي، د مالي لارو چارو برابرول په دې معنی نه دي چې ګواکي د چوکي د لاس ته راوړلو لپاره رشوت ورکي يا د چوکۍ حاکمیت پلوري، بلکې د انتخاباتو د دیموکراتیکې پروسې د حمایت او د بیلابیلو احزابو له مابین څخه د یوه حزب، یا بیلابیلو اشخاصو له منځ څخه د یوه شخص د انتخاب لپاره یوه قانوني لاره ده. که تاسو ملي شورا ته د تلو تصمیم نو له تمویلونکو څخه باید د بودجې او مالي امکاناتو د تر لاسه کولو په لټه کې وئ. دلته دوې مسئلې مهمې دي:

۱- مالي وجوه: معنا دا چې له میملستیا نیولې د پوسترو تر تیارولو، د معلوماتي پانو د کاپي کولو، زیرپیرانیو د جوړولو او آن د انتخاباتو په ورځ د انتقالاتو لپاره تاسو باید واقعي پیسې ولگوئ.

۲- له رشوت او بډو د هر ډول ادعاء څخه د لیرې والي لپاره باید په دې اړه چې ستاسو ملاتړ له کوم لوري دی، شفاف او روښانه وي.

که تاسو د بودجې د لاس ته راوړلو روښانه ریکارډ ولری نو له خلکو سره یې هم شریک کړئ او له خپلو سیالانو وغواړئ چې ستاسو په خیر عمل وکړي.

د قوي پایې په لرلو سره کولای شئ په اسانۍ سره د خپل کمپاین لپاره بودجه ترلاسه کړئ ځکه تاسو د رایو له شمیر مخکې ګټونکي بلل کېږئ، نو که غواړئ چې ګټونکي شئ په دې عمل وکړئ.

یو شمیر خلک په دې باور دي چې د کمپاین مالي لارې چارې د کمپاین د تمویل سبب کېږي.

له دې کبله چې پیسې مهمې او په سختۍ سره پیدا کیدونکې منبع ده، هغه په سمه توګه ولگوئ، مهم موضوعات او فعالیتونه شته دي چې هغو ته د تیاري لپاره باید پیسې مصرف کړئ.

د کمپاین د تمویل لپاره دوه شیان (پیسې او وخت) ډیر مهم دي، پیسو ته باید د ضرورت په هره لحظه کې د لاس رسې وي او که داسې ونشي بې له شکه چې د کمپاین د دریدو او ټیم د روحیې د تخریب باعث کېږي.

د همدې دلیل په اساس د مالي وجوهو لپاره باید داسې پلان جوړ شي چې ګام په ګام د مالي منابعو د زیاتوالي لارې چارې پکې په نښه شوې وي.

اضافي منابع که څه هم چې پیسې نه وي د کاندید د پیغام په رسولو کې مرسته کوي او د لازيات ملاتړ د انسجام باعث کېږي.

د مصارفو د پروژې جوړونې او واقعي بودجې ترتیب ته د مالي لارو په پیدا کولو کې سمه توجه وکړئ او له قرضو ډه وکړئ.

همیشه له هغه څه زیات زیرمه کړئ چې شاید مصرف شي، د تجارانو له نظره د انتخاباتو پرمهال نرخونه جگړې، بناءً تاسو اړ یاستئ چې د مصارفو د پروژې د جوړولو پرمهال لاندې ټکي په پام کې ونیسئ:

دکمپاین مرکز موباید هیڅکله له پیسو نه وي خالي، او مالي آمر مو په خپل پلان کې لاندې ټکي په پام کې ونیسئ:

۱- د دفتر کرایه، کلي مصارف، مواد او تجهیزات.

۲- د کارکوونکو معاشونه (که د تادیه وړ وي).

۳- د پوسترونو او نورو چاپي نشراتو لگښتونه.

۴- د بودجې د لاس ته راوړنې د فعالیتونو مصارف.

۵- د کمپاین د سفرونو مصارف.

۶- داوطلبانه سفارشي ضروریات.

۷- مطبوعات.

۸- د ټاکنو په ورځ د رایه ورکوونکو انسجام او تنظیم.

د کمپاین بودجه که د کمپاین د ټولو لگښتونو لپاره بسنه نه کوي نو مصارف مو په څو برخو وویشئ، مثلاً آیا د ځینو غونډو له

جوړولو پرته کولای شئ کمپاین وکړئ؟

آیا زیات شمیر پوسترونه چاپولی شئ؟

د کومو حوزو له مشرانو سره باید لومړی ملاقاتونه وشي؟

د کمپاین مرستندویانو ته راپور باید د هغوی تر مشخصې اعانې پورې محدود وي، داکیدای شي په تاسو او ستاسو په تگلاره

باندې د ډاډ او مننې یوه لاره وي، دغه راز دیته هم لاره هواره کړي چې تمویلونکي په تاسو باور وکړي او ستاسو بعدی کمپاین

ته تیار شي.

٤,٢,٣ دفاعي نقش

سياست خپله توره خیره زیاتره وخت په وروستیو لحظاتو کې ښکاره کوي، مایوسي او ناهیلی کاندیدان په داسې وختونو کې خصوصاً هغ وخت چې په خپله ماتې باندې باوري شي په منفي تبلیغاتو لاس پورې کوي او آن چې د ډیرو تاوتریخ وزمه او ناخوښه کوونکو کارونو لاس پورې کوي.

نو څنگه باید له هغوی سره مقابله وشي؟

له منفي کمپاینونو او ځانگړو عملیاتو سره معامله کول

منفي کمپاینونه د دوو مشخصو غبرگونونو پایله یا غوښتنه ده. دا د نوماند بایلو یا گټلو ته گټه نه رسوي. که د حقایقو او اساسي مسایلو په اساس وي، د شخصي متجاوز کړنو او ناسمو اعمالو په اړه د ټاکنو د کارکوونکو د خبرولو لپاره د مرستو یوه قانوني وسیله ده چې د سیاسي دفتر د لاسته راوړلو په فکر کې وي. دا نه یوازې د گمراهۍ او د شهرت د له منځه تلو باعث گرځي، بلکې ښايي ستاسو پلویان یا رایه ورکوونکي کړلاري یا احساساتي کړي. کله چې د یو منفي کمپاین له خوځښت سره مخ شوی، ښه به دا وي چې په دقیقو او ژورو معلوماتو ډډه ولگوي او کله چې مو ستراتیژي په ټیټه د تهمت په لور درومي، له کړۍ بهر اوسی. که دا کار بې بنسټه وي، د منفي اعلان موضوع ښايي د یو ماته خوړلي حیوان په توگه وي او د رایه ورکوونکو د همدردۍ د لاسته راوړلو لامل شي.

د بریدونو وروستي وختونه ډیری مهال په سروې گانو کې د وروسته پاتې کاندیدانو له خوا، د مسیر د بیا راگرځولو په هیله ترسره کیږي. مطالعات ښیي چې دغه ډول ستراتیژۍ ډیرې کمې اغیزمنې او موثرې وي ځکه رایه ورکوونکي دغه کار د دوی د غولولو لپاره د یو سوقصد په شان بولي. که دغه پېښې واقعیت ولري، ولې دغه پېښې داسې وختو کې راڅرگندې شوې، چې د منفي کمپاین موخه په ډیره سختۍ سره ځوابگوښه ده؟ لاتراوسه هم، د پیاوړي او مخکښ سیال د چپه کولو لپاره د یو نوماند په وروستي وخت کې د منفي کمپاین د حملو یا تورو تبلیغاتو د درولو لپاره څه په لاس کې نشته. نو له همدې امله، ښه به دا وي چې په کمپاین کې د درېیمې ډلې دغه شان حملو او بریدونو ته تیار او پیشبین و اوسو.

په وروستیو شیبو کې له حملو څخه د خوندي پاتې کیدو لپاره باید څه وشي؟

د دې لپاره لاندې څو توصیه ته پام وکړئ:

۱- ټول هغه منفي معلومات چې ستاسو حریفان ترې استفاده کوي نشر کړئ، دا شاید ستاسو هغو پخوانیو کړنو ته د تشریح او معذرت غوښتلو چانس په لاس درکړي چې پخوايې مرتکب شوي یاست.

رایه ورکوونکو زیاتره د هغو منفي حملو په اړه عکس العمل ښيي چې مخکې یې د هغو په برخه کې اطلاع حاصله کړې ده.

مطبوعات هغو معلوماتو ته ډیره لیوالتیا لري چې تکراري نه وي.

۲- هیڅکله د خپلو رقیبانو ادعاء یې ځوابه مه پرېږدئ، د رقیبانو په حملو باندې سترګې پټول ستاسو کمپاین ته زیان رسوي،

د اتهاماتو په ځواب کې دومره معلومات وړاندې کړئ چې حمله دفعه کړي، تشریحات مو باید په آسانی سره قابل د فهم

وي.

رټ انکار اغیزمن نه دی او کله خو د اتهاماتو د منلو یوه لاره هم بلل کیږي، جروبحث بیرته د کمپاین یا خپل پیغام

موضوعاتو ته واړوي.

۳- هیڅکله دروغ مه وایاست، د ضرورت په وخت کې خپله تیروتنه او نیمګړتیا ومنئ لیکن هغه ستونزه چې موجوده ده

شرحې یې کړئ.

۴- ترحملې وروسته یوه سریعه ستراتیژي اجراء کړئ او مسئلې ته د ځواب ویلو په هدف عمومي ناستې او مطبوعاتي

کنفرانس دایر کړئ.

۵- یو داسې ویاند وټاکئ چې په هماغه لحظه د اتهاماتو د ځواب ویلو لپاره تیار وي.

۶- ځان داسې عیار کړئ چې مطبوعات په هر وخت کې تاسو ته لاس رسې ولري، که رقیبان مو حقائق په ناسمه توګه

وړاندې کوي تاسو هغه مطبوعاتو ته افشاء کړئ.

۷- د یوې حملې ځواب هیڅکله په مهرباني مه ورکوئ، ځکه کیدای شي دوباره تازه او اصلي حملو ته د ځواب نه ویلو باعث

شي، علاوه پردې ستاسو او ستاسو د کمپاین د تګ لوري د تغییر باعث کیدلی شي.

ټاکنیز تاوتریخوالی

امنیتي اندیښنې په جدي ډول محدودونکې دي، د نوي افغان حکومت له راتګ ډیره وخت نه وو تیر شوی چې په ۲۰۰۴ او

۲۰۰۵ کلونو کې په جنوب او جنوب غربي ولایتونو کې امنیتي اندیښنې د انتخاباتي کمپاینونو د فعالیتونو مانع شوې.

د رسمي سرچینو په قول د انتخاباتي پروسې په بهیر کې ۸ تنو کاندیدانو، د انتخاباتو کارکوونکو او کاتبانو خپل ژوندونه له

لاسه ورکړل.

علاوه پر دې دکانديدانو تهديد بيلابيلو شکونه پيدا کړل، تر ټولو مهمه دا ده چې د يوه تهديد احساس هم د يوه واقعي تهديد په څير مخرب کيدلی شي.

له امنيتي اوضاع څخه بايد احوال ولرئ، حتی که امنيتي ځواکونو په خپلو قاغوشونو کې نگ راتگ هم کوي مگر تاسو بايد د يوه کانديد په توگه د لاندې لارو څخه په استفادې سره د خپل ځان حفاظت وکړئ:

۱- د خپلو ديموکراتيکو مقاصدو کې رښتيني اوسئ او په کمپاني کې له سيالو مليشو ځان ليرې وساتئ.
۲- له مدني سازمانونو او مذهبي اشخاصو څخه د ملاتړ او د انتخاباتي بهير د تهديد او خشونت په برخه کې د خلکو توجه راجلب کړئ.

۳- مطبوعات خبرکړئ او له هغو څخه استفاده وکړئ، له قدرت څخه د ناوړه استفادې په واقعوکي د مطبوعاتو خبرول ډير مؤثر دي او دا کار مجرمان له دې راگرځوي چې په جرم او فريب لاس پورې کړي.

۴- د ضرورت په وخت کې له هغو مقاماتو مرسته وغواړئ چې د اردو او پوليسو کنترول يې په لاس کې دی.

۵- له ملگرو ملتونو سره تماس ونيسئ ځکه د انتخاباتي تاوتریخوالي په صورت کې د نړيوالو څارونکو ټيمونه دا توان لري چې مسؤل مقامات خبر کړي او له هغوی سره دا موضوع شريکه کړي.

۵،۲،۳ د پرمختگ ارزونه

په هر کمپاین کې د دوهم ځلي نظر پوښتنې د نظريې ميکانيزم د دې لپاره ډير مهم دی چې خپل ټول فعاليتونه او د خپل ټيم مؤثریت و ارزول شي.

نظر پوښتنه د دې چانس درکوي چې آیا ستاسو ټيم په سم لوري روان دی او که نه هسې لوبه پرمخ وړي او د مبارزې شکل بايد تغير ومومي.

دوې لارې شته چې تاسو کولای شئ چې د هغو په وسيله د خپل کمپاین پراختيا وټاکئ.

په هماغه لحظه چک کول

د کمپاین آمرین هميشه د کمپاین د ټيم تر ټولو ډير خوشبين اعضاء وي، د هغوی په څيرنو کې تاسو تقريباً هميشه داسې يو څوک ياستئ چې ضربه واردوئ، لیکن دا موضوع هميشه حقيقت نه لري، دا شايد ستاسو بری وي چې خپل شيان چک

کړئ، مخصوصاً په هغو ځایونو کې چې د تردید وړ وي، دا ثابته کړئ چې په کار اچول شوي منابع کافي دي او په مساوي توګه مصرفیږي.

د وسائلو چک کول د کمپاین مرکزي قرار ګاه ته له هغه شي د انحراف مفکوره ورکوي چې پلان شوي دي.

ساحوي گزارشونه:

د ساحوي آمريڼو گزارشونه باید ستاسو د کمپاین مرکز په خپلوسیمو کې د کمپاین له موثریت او پرمختګ څخه خبر کړي او ستراتیژي جوړوونکي ته باید دا مفکوره ورکړي چې نور باید څه وشي او کمپاین په څه ډول پرمخ ولاړ شي لکه ټاکل کول، دغه فعالیت د بصري تفتیش په ګډون له رایه ورکوونکو، سیمه ایزو اوسیدونکو او کلیدي مخابراتو سره خبرو ته کولو ته هم شامل دی.

داسې څارونکي استخدام کړئ چې خلکو د حملو، او هغو خلکو په مقابل کې چې خلک ستاسو په ضد تحریک کوي د اجنټانو په توګه کار، او له تاسو څخه دفاع وکړي.

دغه اجنټان به دغه راز له کوچنۍ سطحه هم ساحوي راپورونه او ارزونې برابروي.

د مشاهداتي مسابقي وضعیت د څارنې او ارزونې د بهیر یوه برخه ده، او د همدغه فعالیت له مخې په مطبوعاتو کې ستاسو ورځنۍ حضور سنجول کېږي.

د لاس ته راغلو اهدافو ارزونه باید لاندې ټکیو ته شامله وي:

- ۱- په محلاتو کې د ورځني حضور لپاره: کیسټې، پوسټرونه، سرپینناکې پانې، معلوماتي پانې او نور ...
- ۲- په فضاء کې د ورځني حضور لپاره: په دوو یا زیاتو راډیويي سټیشنونو او خبري راډیوګانو کې ظهور.
- ۳- په نشراتو کې د ورځني حضور لپاره: په مطبوعاتو کې په وخت سره د پیښو له عکسونو سره د ښو لیکل شویو مقالو نشر.
- ۴- د راپور ورکړل شویو رایو د ترلاسه کولو ابتکار، لکه د مخورو خلکو موافقه او د مذهبي ډلو په شمول له بیلابیلو سازمانونو سره ملاقاتونه.

په یاد مو وي چې د مطبوعاتي کمپاین ټول مؤثریت یوازې په ساحو کې د څارونکو د ارزونې په اساس نه دی، سروې ګانو دا ښودلې ده چې له رقیبانو څخه ستاسو وړاندې والی د پروسې د تکمیل لپاره دی، ستاسو طبقه بندې همیشې د دې تعینونو کې ده چې آیا ستاسو پیغام د مخامخ خبرو اترو له لارې نقل شوی او که د مطبوعاتو، یا داچې له دې ټولو سره هیڅ تړاو نه لري.

د کمپاین کمیټه

ستاسو د سازمان پالیسي جوړونکې برخه یا د کمپاین کمیټه د زیاتره ستونزمنو دندو د اجراء او پروگرامونو ارزونه په غاړه لري.

په کمیټه کې باید تاسو خپله او ستاسو د ټولو، حقوقي، عملیاتي، مالي، تحقیقاتي برخو آمرین، يعني د کمپاین عمومي آمرین برخه ولري، او د کمپاین عمومي آمرین به د رئیس د معاون په توګه کارکوي.

کمیټه به د عملیاتو د ټولو لارښوونو، د فعالیتونو د پروگرامونو، د کمپاین د ستراتیژۍ، د پرمختګ د حرکاتو او تر انتخاباتو پورې د ټولو هغو اړونده شیانو مسؤلیت په غاړه لري چې د لارښوونې پالیسي ته ضرورت لري.

د کمپاین د ټولو فعالیتونو څخه د اطلاع په هدف تاسو باید په اوونۍ کې یوځل د کمپاین د مرکزي قرار ګاه څخه د عملیاتو راپور تر لاسه کړي او لازم تصامیم ونیسئ.

شاید د یوه ډیر با مصرفه او ښه پلان سره سره بیا هم ساحوي نظر پوښتنې وښیې چې ستاسو سیال تر تاسو مخکې دی، نو د داسې یوې منفي نتیجې سره د مخامخ کیدو په صورت کې یو وار بیا د خپل ټیم له غړو سره د ترسیماتو تختې ته ولاړ شئ او د خپل پلان اجرائیوي لارې له نظر تیرې کړئ، او له نظر پوښتنې سره سم د خپل کمپاین په اجرائیوي لارو کې تعدیلات راولئ.

که تاسو په دې فکر کې یاست چې په انتخاباتو کې موکامیايي امکان نه لري، په دې صورت کې دسیالۍ پریښودل یوه له هغو لارو څخه ده چې عمل پرې وکړئ او خپل ضرر راکم کړئ، لیکن که تاسو خپل کمپاین سم ترسره کړی وي نو د سیالۍ پریښودل باید وروستی انتخاب وي.

که د کمپاین په بهیر کې ستونزې پیدا کېږي، کمیټه مو باید د اشتباهاتو په پیداکولو کې فعاله وي او لازمي اصلاحات رامنځ ته کړي.

تاسو باید سختو سوالونو ته صادقانه ځواب ولرئ، د مثال په توګه:

تاسو د خلکو له ډلو سره په رابطه کې یاستئ؟

آیا وایه جوړجاړي ستونزه حل کولای شي؟

که ځواب منفي وي په دې حالت کې باید خپله تگلاره تغیر کړئ.

آیا د پیسو کمښت یوه ستونزه ده؟

که داسې وي تاسو بايد زر ترزره هغه پيدا کړئ، د څار او ارزونې په صورت کې بايد ستونزې په نښه شي او فوراً د حل لارې ورته ولټول شي، ځينې وخت کيدای شي ستونزه د کاري ټيم د غړو په تغيير او تبديل او په مناسب ځای کې د هر شخص په گومارنې سره حل شي.

مگر د کاميابي په وړاندې ځينې داسې ستونزې هم ممکن پيدا شي چې د يوه لوی او جدي تغيير غوښتونکې وي، مثلاً د بې کفایتۍ، خیانت او داسې نورو له امله د يو شمير کليدي کارکوونکو ليرې کول. د ستونزو حل لارې بايد پرته له دې چې څومره مشکلي دي زر تر زره تطبيق شي، بايد له ياده ونه باسئ چې د کمپاين پرمهال تاسو له وخت سره سيالي کوئ.

۳،۳ اړيکې او ارتباطات

مطبوعاتو په دې وروستيو کلونو کې په افغانستان کې د پام وړ ځای نيولي، که ښه وي او که بد، اخبار او نورو معلومات په چاپي، غريزو او تصويري رسنيو سربيره په دې انټر نيټ هم خپريږي چې د رسنيو دغه پراخ فعاليت د خلکو په افکارو او اعمالو هم تاثير کړی وي، خصوصاً په لويو ښارونو کې چې د هر ډول رسنيو د فعاليت سيمې دي. کور په کور گرځيدل او له خپلو پلانونو او پروگرامونو څخه د خلکو خبرول کافي نه دي په تيره بيا په هغه لنډ او تنگ وخت کې ستاسو انتخاباتي کمپاين لپاره ټاکل شوی دی، نو تاسو مطبوعاتو ته ضرورت لرئ او مطبوعات له تاسو سره هغو کسانو ته د پيغام په رسولو کې خورا لويه مرسته کوي چې د لاس ورکولو چانس مو نه دی ور سره پيدا کړی او يا هم نه ياستئ توانيدلي چې لنډه وينا ورته وکړئ.

له ورځپاڼو، تلويزيون او راډيو څخه استفاده وکړئ او له دې لارې د رايه ورکونکو د جلبولو چانس لاس ته راوړئ.

له مطبوعاتو سره ښه روابط

اضافي وخت له مطبوعاتو سره د ښو روابطو په تامين کې مؤثر دی، په دې اساس لاندې څو ټکي په پام کې ونيسئ.

۱- د مطبوعاتو له کارکوونکو سره ښه روابطه پيدا کړئ او هغه وپالئ.

- ۲- منصفانه عمل وکړئ، معنا داچې له مطبوعاتو سره د معاملې په وخت کې یو ته په بل ترجیح مه ورکړئ.
- ۳- کله چې له تاسو نظر پوښتل کېږي دقیق ځواب ورکړئ ځکه دا وړیا تبلیغات دي چې له لاسه باید ورته کړل شي.
- ۴- که په فوري ډول د مطبوعاتو لخوا مطرح شوي سوال ته ځواب نه لرئ او د حقایقو راټولولو ته ضرورت لرئ، د خبريال شماره واخلئ او د ځواب تر موندنې وروسته له هغه سره اړیکه ونیسئ، په هر صورت بې ځوابه یې مه پرېږدئ.
- ۵- مطبوعات همیشه د اخبار په لټه کې وي نو خپلو فعالیتونو ته خبري ارزښت ورکړئ.
- ۶- رایه ورکوونکو ته د رسیدو په هدف له هر ډول مطبوعاتو څخه استفاده وکړئ.
- له مطبوعاتو سره ښه روابط درلودل اوږده مهال پانگه اچونه ده، خبریالان هغه کانديدان ذهن ته سپاري چې دوی یې له پوهنې او درک څخه متاثر شوي وي او له دوی سره شوی عمل له خپلو نورو همکارانو سره شریکوي.
- په بحراني حالاتو کې ستاستو مطبوعاتي دوستان کولای شي ژورنالیستانو ته د مناسبو مشورو په ورکولو سره هغوی ستاسو لور ته رامات کړي او په وړیا ډول ستاسو مرستندوی وگرځي.

سیاسي اعلانات

- د انتخاباتو قانون ټولو کانديدانو ته مساويانه زمانې او مهلتي لاس رسي ته لاره هواره وي (په عادالانه ډول او بې طرفۍ سره د نظرياتو د نشرولو په برخه کې ۵۰مه ماده).
- ټوليزې رسنۍ لکه (راديو، تلویزيون او چاپي نشرات) باید د کانديدانو تگلارې، لیدلوري او اهداف په منصفانه او بې غرضه توگه نشر کړي.
- په تیرو انتخاباتو کې له دغې مادې څخه په پیروۍ د کمپاین د دورې په څلورو اونیو کې د ولسي جرگې ټولو کانديدانو ته د پنځو دقیقو رادیويي او دوو دقیقو تلویزیوني خبرو چې دوه ځله نشریدلي وړاندیز شوی وو، د ولایتي شوراگانو لپاره د څلورو دقیقو رادیويي او دوو دقیقو تلویزیوني خبرو چې د یوځل نشر وړاندیز شوی وو.
- د انتخاباتو خپلواک کمیسیون باید د انتخاباتو له تاریخ څخه لږ تر لږه شپيته ورځې مخکې د رسنیو د څارنې یو کمیسیون جوړ کړي تر څو د انتخاباتي کمپاین له دورې څخه د مطبوعاتو د مساويانه پوښښ څارنه او په دې برخه کې شکایتونو ته رسیدگي وکړي.
- سره له دې چې زیاتره خلک د وړیا نشراتو لپاره وړاندیز شوې دقیقې مؤثرې نه گڼي، لیکن دا تاسو ته د دې فرصت درکوي چې رایه ورکوونکو ته خپل ځان او اساسنامه ور وپیژنئ.

دا کار دغه راز له تاسو سره د هغو اشخاصو په جلب کې هم مؤثره ونډه دلودلی شي چې د ويناوو په عام محل کې گډون نشي کولی.

غوره ده چې په دې برخه کې لاندې ټکي په پام کې ونيسئ:

♣ په موزون او کرار آواز سره خبرې وکړئ (ډيرې تيزې نه).

♣ د تکيه کلام له تکرار څخه ځان وساتئ.

♣ د کمپاين تر دريو موضوعاتو پورې ځان محدود کړئ.

ستاسو د رسنۍ انتخاب

له کومو رسنيو څخه، څه وخت او څه ډول استفاده بايد ستاسو د کمپاين د عمومي پلان يوه برخه وي، د هيواد په اکثره سيمو کې چې برېښنا پکې نه شته، راډيو ته د ټولو مطبوعاتو په پرتله د اوريدو او پيغام رسولو د ملي او معمولي وسيلې په سترگه کتل کيږي.

راډيو

د راډيو شهرت خورا پخوانی او د جامعې د ټولو برخو له اقتصادي وضعيت سره مناسبت لري.

راډيو د ټولو رسنيو په پرتله د انتخاباتي کمپاين او رايه ورکوونکو د جلب لپاره مهمه رسنۍ ده، راډيو دغه راز تر انتخاباتو پورې د مربوطه موضوعاتو د نشر قابليت هم لري او په يوه وخت کې گڼ شمير رايه ورکوونکو ته د پيغام رسولو امکانات لري.

د خپلې کانديدۍ اعلان مو بايد راډيو ستیشنونو ته ورکړئ ځکه له يوې ځانگړې رسنې سره معامله او د نورو پريښودل به نا مناسب عمل وي.

د اعلاناتو او انتشاراتو په څنگ کې هڅه وکړئ چې له راډيو گانو سره مرکې وکړي او د کمپاين درې پيغامونه مو خلکو ته ورسوئ.

په رسنيو کې له ځنډ پرته حضور ستاسو له نامه سره د خلکو د آشنایي ډیره غوره لار ده، دغه راز له دې لارې تاسو کولای شئ اوريدونکي د خپل کمپاین له فعالیتونو څخه خبر کړي.

تلویزيون

د انتخاباتي اعلاناتو لپاره له تلویزيون څخه استفاده ډیره قیمته تمامېږي، مگر نورې لارې هم شته چې له تاسو سره په تلویزيون کې د ښکاره کیدو لپاره مرسته کوي.

په تلویزيونونو کې په وړیا ډول د ښکاره کیدو یوه لار د رسنيو اړایستل دي تر څو له تاسو سره مرکې وکړي او ستاسو فعالیتونه یا د موضوعاتو په اړه ستاسو دریځ د هغو خبرونو په شان وانگيري چې خلکو ته د اوريدلو ارزښت لري.

هیڅ شی دومره جالب نه دې لکه د مرکه کیدونکي ښکلی اواز، کوښښ وکړئ هغه مرکه کیدونکی تاسو و اوسئ، تاسو له همدې امله ممکن پروگرامونو ته دعوت شئ، مگر د دغه موقف او په تلویزيون کې د وړیا ښکاره کیدو د مؤفقت د لاس ته راوړلو وروسته په یاد ولرئ چې د مرکې لپاره تیاری ونیسئ او په دې فکر وکړئ چې د اوريدونکو له یوې ځانگړې ډلې غوږونو ته څرنگه د خپل کمپاین دری عمده ټکي ور ورسوئ.

هیڅ مو هڅه وي چې په تلویزيون کې د هیڅ خبرې لپاره دوهم چانس نشته، خصوصاً په هغو مرکو کې چې په ژوندۍ توگه خپرېږي.

په دې ځای کې ستاسو ټول ځوابونه وروستني دي.

چاپي مطبوعات

هغه دلیل چې په راډیو او تلویزيون کې د را څرگندیدو لپاره وړاندې کیږي په چاپي مطبوعاتو کې هم د تطبیق وړ دی، تلویزيون او راډیو خپل زیاتره موضوعات له ورځپاڼو او مجلو څخه تر لاسه کوي، که تاسو په ورځپاڼه کې ځان ته ځای پیدا کړلی شئ، نو تلویزيوني او راډیويي مصاحبې ته د لارې پیدا کولو چانس مو زیات دی.

له خپل مطبوعاتي مسؤل څخه وغواړئ چې د نشر لپاره ښکلی او موزوني مقالې ولیکي، په عین حال کې ایډیټور هم مسؤلیت لري چې ضعیفه مقالې نشر نه کړي.

په ورځپاڼو او مجلو کې دغه راز د خپل عکس له چاپ څخه هم ځان مطمئن کړی، د هغو محافظو لیست وغواړی چې مطبوعات او عکاسان یې کور کوي، وروسته تاسو کولای شئ په محافظو کې د خپل ګډون لاره تعین کړئ.

انټرنیټ او متني پیغام

په معلوماتي ټکنالوجۍ کې سریع انکشاف د کاندیدانو پرمخ د یوې بلې رسنۍ لاه هم پرانیستې ده چې هغوی یې تسخیرولی شي، په ښار او د ځوانانو په منځ کې ډیر خلک شته چې انټرنیټ کاروي، تاسو له دې لارې کولای شئ له هغوی سره تماس ونیسئ.

په دې برخه کې مو لومړی کار باید د یوې انټرنیټي پاڼې پرانیستل وي او په دغه پاڼه کې د بیلابیلو موضوعاتو په خپرولو سربیره د لیدونکو نظر هم پوښتلی او د هغو مطابق ځواب ورکولی شي، دغه راز کولای شئ رایه ورکوونکي د ایمیل له لارې دعوت کړئ.

هغه انټرنیټي پاڼې ولټوئ چې ځوانان پکې جروبخت کوي، لکه فیسبوک (face book) او داسې نورې پاڼې. د مایل له لارې د مسیج یا S.M.S په لیږلو کولای شي رایه ورکوونکي له خپلو برنامو او پلانونو خبر کړی دا خصوصاً ځوانانو د رسیدو ډیره ښه لاره ده، په هر صورت دا کار ډیر لګښت غواړي نو له دې کبله ځانونه مطمئن کړئ چې ستاسو دغه کار د پیسو ارزښت لري او کنه؟

اضافي مشورې

له هر ډول رسنۍ څخه چې استفاده کوئ تاسو باید له هغو خلکو سره معامله وکړئ چې په پای کې هغوی ستاسو په اړه د نظر د اظهار تصمیم نیولی شي، د هغوی کیدای شي تاسو خوښ نه شئ، طبعاً ستاسو هم نه خوښیږي مګر ستاسو په انتخاباتي کمپاین کې شخصي تمایلات باید ځای ونلري.

له مطبوعاتي کارکوونکو سره همیشې په په غوره اقداماتو ځانونه مخامخ کړئ او هغوی تر خپل تاثیر لاندې راولئ.

د لومړي ملاقات پرمهال له خپلې مطبوعاتي بستې سره چې لاندې شیان پکې وي تیار اوسئ:

۱- بیوګرافي مو باید له دوو صفحو نه وي زیاته او ستاسو په اړه ټول ضروري معلومات پکې ځای شوي وي.

۲- ستاسو هر ډول رنگه او ساده مګر ښکلي عکسونه پکې وي.

۳- د موضوعاتو په اړه لنډې جملې.

۴- سرښناکې پاڼې او د کمپاین نښانې.

۵- ستاسو د کمپاین د هغو غونډو تصویرونه چې مطبوعاتو کور کړي وي.

ټول مطبوعاتي مراکز کور کړئ او د مطبوعاتي کارکوونکو د اړیکو شمیرې چې له تاسو سره ملاقات کوي یاداشت کړئ، ځکه تاسو د اړیکو دغو شمیرو ته په مختلفو وختونو کې ضرورت لرئ خصوصاً کله چې ستاسو کمپاین له بحران سره مخ شي.

۴،۳ د انتخاباتو ورځ او وروستی څارنې

انتخاباتي کمپاین د انتخاباتو له ورځې سره نه ختمیږي، بالعکس کله چې د رایې ورکولو مرکزونه تړل کیږي دا هغه وخت دی چې د بایللو او گټلو تصمیم پکې نیول کیږي.

دغه شپې نه په دې لحاظ چې د اوږده مهال کار د حقیقي پایلو د معلومیدو وخت دی، له دې امله هم ډیره مهم دی چې هسې نه یو شمیر خلک له فرصت څخه استفاده وکړي او د خپل بري لپاره په حقائقو سترگې پټې کړي.

له دې کبله د یوه ښه کمپاین لپاره باید له دې هم سړی خبر وي چې د انتخاباتو له ورځې وروسته به څه کیږي او له همدې اوضاع سره سم خپل ملاتړي تیار کړي.

د انتخاباتو په ورځ بالقوه اختلالات

د ۲۰۰۵ کال په پارلماني انتخاباتو کې د تقلب مکررې ادعاوې وشوې چې یو شمیر په لاندې ډول وي:

- د مسلحو ډلو لخوا تهدید، مثلاً د وسله والو لخوا د رایې ورکولو د مرکزونو اشغالیدل
- د محلي حکومت د طرفدارو مامورینو موجودیت، لکه د ولسوال لخوا د رایې ورکول د یوه مرکز بند ساتل، له دې کبله چې یو کاندید یې د خپلوانو له جملې څخه وو او هغه سیالان درلودل.
- د هغو کارکوونکو موجودیت چې د انتخاباتو د مشترک نظارتي ټیم غړي خو په عین حال کې رشوت خواره وو.
- د رایې اچونې نا مناسب مراکز، مثلاً د یوه کاندید په کور کې.
- د نوماندانو له لوري د رایې ورکولو د مرکزونو اشغال، هغه کاندیدان چې له وسله والو ډلو سره یې تړاو درلود.
- د کاندیدانو د استازو لخوا رایه ورکوونکو ته د رایو په بدل کې پیسې ورکول.

- د رایې د گڼ شمیر کارتونو موجودیت، او خوځلي رایه ورکول لکه دهغو کسانو اخستل چې شخصي کاندید ته رایه ورکړي یا دا چې رایه ورته کړي.
- د ښځو له کارتونو څخه په استفادې سره د هغو په نمایندګۍ رایه ورکول، لکه چې په ځینو لیږې پرتو سیمو کې د احصائیو په اساس ښځو رایې ورکړې دي لیکن په رایه اچونه کې نه دې لیدل شوې.
- په کورونو یا نورو تړل شویو ځایونو کې د رایو د صندوقونو ډکول.

د رایو شمیرلو په بهیر کې نهایي اختلالات

- د ټاکنو د ورځې په نورو معضلاتو سربیره تر ټولو مؤثر تقلب او د انتخاباتو اعتبار ته تاوان اړول، د رایو اچونې په بهیر کې رامنځ ته کېږي.
- د مخکنیو ټاکنو ځینې عیني مشاهدات په لاندې توګه خلاصه کوو:
- د ولایتي انتخاباتو په کمیسیون کې د رشوت خورو او طرفدارو کارکوونکو موجودیت، لکه هغه کارکوونکي چې د رایو شمیرلو په وخت کې د خپلې خوښې د کاندید رایې زیاتوي. یا یې په بدل کې پیسې ترې اخلي، یا هم د یوه کاندید رایې کموي.
- د رایه ورکولو سپینو پاڼو په نښه کول. د مثال په ډول، د انتخاباتو کارکوونکي او د نظارت غړي د خپل مورد نظر کاندید، لپاره د رایه ورکولو سپینې پاڼې نښاني کوي.
- د شمیر په پاڼه کې، د کاندید د رایو مجموعې ته تغیر ورکول، مثلاً هغه کارکوونکي چې ارقام لیکي، تهدید شوي وي یا رشوت ورکړل شوي وي. ستاسو لپاره مهمه ده چې خپل کارکوونکي په یو لړ مواردو کې، وازموی، خصوصاً رسمي څارونکي، خو هغوی ښه متوجه وي او په هماغه لومړیو شیبو کې، د تقلب مخنیوی وکړي.
- ایا ستاسو پلویانو د رایه ورکولو بهیر تر پایه څارلی دی؟
- حتا د انتخاباتو تر ورځې وړاندې کوښښ وکړی پوه شی چې د رایه ورکولو د مرکزونو موظفین څوک دي؟ او څوک به د رایو د شمیرلو مسوولین وي؟ د هغوی د ګومارنې معیار څه دی؟
- ایا هغوی د خپلې دندې په برخه کې سمه روزنه ترلاسه کړې ده؟
- ایا د هغوی کوم یو له مشخص کاندید سره تړاو لري؟

که کاندید د کوم تقلب هڅه کوي، تاسو کاملاً د هغوی مخه نه شی نیولی، په هر حال، د رایو ورکولو په مراکزو کې، د ماهر او ازمویل شوو کارمندانو درلودل ستاسو لپاره ډیر مهم دي. تاسې کولی شي چې لږ ترلږه، د تقلب په اړه پرلپسې راپور ورکړی او یا هغه خلکو ته افشا کړی. له دې کبله باید تاسو دوه تنه څارونکي ولری، چې د رایو ورکولو په مرکزونو کې د انتخاباتي بهیر لارښوونه وکړي او د هر ډول اختلال په اړه تاسو ته راپور درکړي.

که تاسو وغواړی چې شکایت وکړی، هغوی باید شاهدان و اوسي. کله چې د رایو ورکولو مرکزونه وتړل شي، هغوی باید د رایو ورکولو، د سپینو پاڼو په ساتنه تاکید وکړي. که ممکنه وي، یو له دوی څخه دې د رایو صندوقونه د ولایت تر مرکز پورې بدرگه کړي.

د شمیرلو په مرکز کې د یوه زیات شمیر هغو څارونکو د موجودیت تمه ولری چې د رایو ورکولو پاڼې شمیري او ددغه پروسې څارنه کوي.

واضح ده چې تاسو باید داسې افراد ولری چې څلورويشت ساعته د شمیرلو د پروسې څارنه وکړي (تر دې چې صندوقونه په یو بې طرفه ځای کې قلف شي) ځکه په سپینو پاڼو باندې د صندوقونو د ډوکولو او د صندوقونو د ورکیدو لپاره یوه دقیقه هم کافي گڼل کیدای شي. تاسو باید پوه شی چې څوک محوطې ته لاسرسی لري او په کومه اندازه یوازې هماغه اشخاص منل شوي دي.

د مدني ټولنو له خوا د هغو څارونکو سره ښه روابط ستاسو لپاره ډیر مهم دي چې د چا پلویان نه دي، مخصوصاً هغه وخت چې تاسو نه شی کولی دایمي ناظرین ولری.

کله چې ستاسو په ولایاتو کې نړیوال څارونکي موجود وي، تاسو کولی شی هغوی ته له هر ډول اختلالاتو څخه اطلاع ورکړی. که تر اوسه هم تاسو تقلب وینی، پرته له ویرې، د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون مقاماتو یا نړیوالو څارونکو خپل شکایت ته ورسوی. د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون کولی شی هغه کاندیدان سلب صلاحیت کړي، چې له وسله والو ډلو سره تړاو لري. د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون د تقلب په ارتکاب باندې د باوري کیدو په صورت کې، کولی شي چې د رایو د دوهم ځلي شمیرلو یا حتی دوهم وار رایو اچونې اعلان وکړي.

مه پرېږدی چې په مشکل سره ترلاسه کړی بریالیتوب مو په وروستیو شیبو کې غلا کړل شي.

۴ ضمیمې

۱،۴ اساسي قانون (انتخاب شوې مادې)

دوهم فصل: د اتباعو اساسي حقوق او وجايب

پنځه دیرشمه ماده:

د افغانستان اتباع حق لري د خپلو مادي يا معنوي غوښتنو د تامين لپاره د قانون له حکمونو سره سم، ټولنې جوړې کړي. د

افغانستان اتباع حق لري د قانون له حکمونو سره سم، سياسي گوندونه جوړ کړي، په دې شرط چې:

۱- د گوند مرامنامه او اساسنامه د اسلام د سپيڅلي دين له احکامو او په دې اساسي قانون کې د راغلو نصوصو او ارزښتونو مخالف نه وي،

۲- د گوند تشکيلات او مالي منابع څرگند وي،

۳- نظامي او نظامي ډوله تشکيلات او هدفونه ونه لري،

۴- له بهرنيو سياسي گوندونو يا نورو بهرنيو منابعو سره تړلي نه وي،

۵- د قوم، سيمې، ژبې او فقهي مذهب پر بنسټ د گوند جوړول او فعاليت کول، جواز نه لري.

هغه جمعييت او گوند چې د قانون له حکمونو سره سم جوړېږي، د قانوني موجباتو او باصلاحيت محکمې له حکمه پرته نه منحل کېږي.

دربيم فصل: جمهور رييس

دوشپيته ماده:

څوک چې جمهوري رياست ته کانديدېږي، بايد د لاندینيو شرطونو لرونکی وي:

۱- د افغانستان تبعه، له افغان مور او پلار څخه زيږدلی وي او د بل هیواد تابعيت ونه لري،

۲- د کانديدو په ورځ ټي عمر تر څلوېښتو کلونو کم نه وي،

۳- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو، او جناياتو په ارتکاب او يا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي،

۴- هيڅ شخص نه شي کولی له دوو دورو زيات د جمهور رييس په حيث وټاکل شي. په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور رييس د مرستيالانو په برخه کې هم تطبیقېږي.

پنځم فصل: ملي شورا

یوآتيایمه ماده:

د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ملي شوری، د ستر تقنیني اورگان په توګه د افغانستان د خلکو د ارادو ښکارندویه ده او د ټول ملت نماینده ګي کوی. د شورا هر غړی د رایې د څرګندونې په وخت کې، د افغانستان د خلکو عمومي مصلحتونه او سترې ګټې د خپل قضاوت محور ټاکي.

پنځه اتیایمه ماده:

هغه څوک چې د ملي شورا غړیتوب ته کاندید یا ټاکل کیږي، د ټاکنو په شرطونو سربیره، دا لاندې صفتونه هم باید ولري:

۱- د افغانستان تبعه وي یا لږ ترلږه د کاندیدیدو یا تعیین تر نېټې لس کاله پخوا یې د افغانستان د دولت تابعیت ترلاسه کړی وي،

۲- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو، او جنایاتو په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومي محکوم شوی نه وي،

۳- د ولسي جرګې غړیو د کاندیدید په ورځ د عمر پنځه ویشت کاله او د مشرانو جرګې غړیو د کاندیدیدو یا ټاکنې په ورځ د عمر پنځه دیرش کاله بشپړ کړي وي.

نوي یمه ماده:

ملي شورا لاندې واکونه لري:

- ۱- د قوانینو او تقنیني فرمانونو تصویب، تعدیل یا لغوه کول،
 - ۲- د ټولنیزو، فرهنګي، اقتصادي او تکنالوجیکي پرمختیايي پروګرامونو تصویب،
 - ۳- د دولتي بودیجې تصویب او د پور اخستو یا ورکولو اجازه،
 - ۴- د اداري واحدونو منځته راوړل، تعدیل او یا لغوه کول،
 - ۵- د دولتونو ترمنځ د تړونونو او بین المللي میثاقونو تصدیق او یا له هغو څخه د افغانستان بیلول،
- په دې اساسي قانون کې نور مندرج واکونه.

څلورنوي یمه ماده:

قانون هغه مصوبه ده چې د ملي شورا د دواړو جرګو له خوا تصویب او د جمهور رییس له خوا توشیح شوې وي. مګر دا چې په دې اساسي قانون کې بل ډول څرګندونه شوې وي. که جمهور رییس د ملي شورا د مصوبې سره موافقه ونه لري، کولی شي چې د وړاندې کیدو تر نېټې وروسته یې په پنځلسو ورځو کې د دلایلو له ښولو سره، ملي شورا ته مسترده کړي.

ددې وخت په تیریدو او یا دا چې ولسي جرګه یو ځل بیا هغه د ټولو غړو له دریو برخو څخه په دوو برخو رایو تصویب کړي، مصوبه توشیح شوې ګنله کیږي او نافذیږي.

يوولسم فصل: متفرقه حکومنه

يوسل شپړپنځوسمه ماده:

د هر ډول انتخاباتو د څارنې او ادارې او په هيواد کې د خلکو عمومي رايو ته د مراجعې لپاره د انتخاباتو مستقل کميسيون د

قانون له حکمونو سره سم جوړېږي.

۲۰۴ د انتخاباتو قانون (انتخاب شوې مادې)

څلورم فصل: رايه ورکوونکي او کاندیدان

ديارلسمه ماده د رايه ورکوونکو شرطونه:

د لاندنيو شرايطو لرونکي کسان د انتخاباتو په ورځ د رايه ورکولو حق لري:

A لږ تر لږه د انتخاباتو په ورځ د (۱۸) کلنۍ د عمر بشپړول.

B د رايه ورکوونکي په توگه د نوم ليکنې پرمهال د افغاني تابعيت درلودل.

C د باصلاحيته محکمې په حکم له سياسي او مدني حقوقو څخه نه محروميت

D د کميسيون له لارې د رايه ورکوونکي په توگه نوم ليکنه.

څوارلسمه ماده د کاندیدانو اوصاف:

هغه شخص چې د اساسي قانون د دوه شپيتمې مادې مندرجه اوصاف ولري، کولی شي ځان جمهوري رياست او هغه

شخص چې د اساسي قانون د پنځه اتيايمې مادې مندرج شرايط ولري، کولی شي ځان ملي شورا، ولايتي يا د ولسوالۍ

شوراگانو ته کاندید کړي.

پنځه لسمه ماده: د کاندیدیدو شرايط:

۱ لاندني کسان نه شي کولی چې تر استعفا وړاندې خپل ځان جمهوري رياست، ملي شورا، او ولايتي او د ولسواليو شوراگانو

ته کاندید کړي، مگر هغه وخت کولی شي چې د نوماندۍ د اوراقو د تسليمۍ پر مهال يې له خپلې دندې استعفا کړې وي:

A د سترې محکمې رييس، غړي او قاضيان.

B لوی څارنوال او څارنوالان.

C وزيران، معينان، واليان او مرستيالان يې او ولسوالان.

D د ناحيو رييسان او ښاروالان.

E د ملي دفاع، کورنيو چارو وزارت او ملي امنيت د عمومي رياست منسوبين.

F په مرکز او ولایاتو کې د دولتي اداراتو او د وزارت د څانگو مشران او عمومي رییسان.

G د انتخاباتو کارکوونکي.

۲- کله چې د دغه مادې د (۱) فقرې مندرجه اشخاص اشغال ونه کړی شي، مگر هغه وخت چې نوي بیا مقرر کړل شي.

۳- هغه کسان چې د غیررسمي نظامي قواوو یا وسله والو ډلو قوماندنه یې عملاً په لاس کې وي او یا یې غړی وي، نه شي کولی

په انتخاباتو کې ځان کانديد یا په عین کې وخت کې تر یوه انتخاباتي حوزه په زیاتو حوزو کې ځان کانديد کړي.

۴- هیڅ شخص نه شي کولی په یو وخت کې تر یوې انتخاباتي حوزه زیات په نورو حوزو کې ځان کانديد کړي.

اتم فصل د انتخاباتو تدویر:

پنځوسمه ماده، د افکارو او نظریاتو منصفانه خپریدا او پخش:

۱- د انتخاباتي سیالیو په بهیر کې د عامه افکارو د اگاهی په منظور، ټولیزې رسنۍ (ټلوېزیون، راډیو او اخبار) د کمیسیون له

خوا له وضع شویو اصولو سره سم، د کانديدانو اهداف، نظریات او مرامنامې په منصفانه او بې طرفه توګه خپروي.

۲- د عامه اگاهی رسنیو ته لاسرسي لپاره کانديدان تر خپله وسه، د انتخاباتي مبارزو په بهیر کې، او دولتي ټولیزې رسنۍ

مکلفې دي له کمیسیون سره په موافقه د کانديدانو اهداف، مرامنامې او نظریات په منصفانه او بې طرفانه توګه خپاره او

پخش کړي.

۳- دولتي جمعي رسنۍ مکلفې دي د ضرورت په اساس، د انتخاباتو د منصفانه نشراتو د پليتابه لپاره اهداف، پالیسۍ او

طرزالعملونه او د دغه مادې د (۱ او ۲) فقرو حکمونه تدوین کړي.

یو پنځوسمه ماده د رسنیو کمیسیون:

۱- ترلږه د انتخاباتو له نیتې (۶۰) ورځې وړاندې کمیسیون، د خبري رسنیو کمیسیون تاسیسوي.

دغه کمیسیون د انتخاباتي مبارزو او سیالیو منصفانه نشر او رپوټ ورکول څاري او د انتخاباتي سیالیو له منصفانه رپوټ

ورکولو او نشر څخه د هر ډول سرغړونې او یا نورو سرغړونو چې د خبري رسنیو د اصولو تر احکامو پورې اړوند وي، رسیده

ګي کوي. د اعتراض پرمهال، معترض کولی شي خپل اعتراض کمیسیون ته وسپاري.

۲- د خبري رسنیو د کمیسیون واکونه، دندې او ترکیب د کمیسیون له لارې وضع او تنظیمیږي.

نهم فصل انتخاباتي سرغړونې او شکایتونه:

د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون دوپنځوسمه ماده:

۱- انتخاباتي سرغړونو، شکایاتو او اعتراضاتو ته د رسیده گۍ په موخه، د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون په لاندې ترکیب رامنځته کیږي

۳- په لاندې مواردو کې د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون د رسیده گۍ او تصمیم نیولو صلاحیت او واک لري:

A د انتخاباتو د ترسره کولو په پروسه کې د قانون ماتونې په شمول تر انتخاباتي سرغړونو اړونده شکایتونه، په دې شرط چې شکایت به د انتخاباتو د نتایجو تر تصدیق وړاندې رسیدلی وي.

B د هغو کاندیدانو په لیست او اوصافو او شرایطو باندې د اعتراض موارد چې د انتخاباتو په پروسه کې مطرح کیږي.

[....]

۸- د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون، انتخاباتي شکایتونو ته د رسیده گۍ په موخه د ولایتونو په کچه کمیسیونونو ته واک ورکوي خو د خپل صلاحیت په دنده کې د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون له خوا له تصویب شوي طرزالعمل سره سم، شکایتونو ته رسیده گۍ وکړي.

۳،۴ په ولسي جرگه او ولایتي شوراگانو کې د څوکیو ویش:

ولایت	نفوس	د ولسي جرگې څوکی		د ولایتي شورا گانو څوکی	
		ټولې	ښځینه و ته	ټولې	ښځینه و ته
ټولې	۲۱،۶۷۷،۷۰۰	۲۴۹	۶۵	۴۲۰	۱۲۴
بدخشان	۷۹۰،۲۰۰	۹	۲	۱۵	۴
بادغیس	۴۱۲،۴۰۰	۴	۱	۹	۳
بغلان	۷۴۸،۰۰۰	۸	۲	۱۵	۴
بلخ	۱،۰۵۲،۵۰۰	۱۱	۳	۱۹	۵
بامیان	۳۷۱،۹۰۰	۴	۱	۹	۳
دایکندي	۳۸۳،۶۰۰	۴	۱	۹	۳
فراه	۴۲۰،۶۰۰	۵	۱	۹	۳

۴	۱۵	۳	۹	۸۲۴.۵۰۰	فاریاب
۵	۱۹	۳	۱۱	۱.۰۲۰.۴۰۰	غزنی
۴	۱۵	۲	۶	۵۷۴.۸۰۰	غور
۴	۱۵	۲	۸	۷۶۷.۳۰۰	هلمند
۵	۱۹	۵	۱۷	۱.۵۱۵.۴۰۰	هرات
۳	۹	۱	۵	۴۴۳.۳۰۰	جوزجان
۸	۲۹	۹	۳۳	۳.۱۳.۲۰۰	کابل
۴	۱۵	۳	۱۱	۰۷۱.۴۰۰	کندهار
۳	۹	۱	۴	۳۶۷.۴۰۰	کاپیسا
۳	۹	۱	۵	۴۷۸.۱۰۰	خوست
۳	۹	۱	۴	۳۷۴.۷۰۰	کنړ
۴	۱۵	۲	۹	۸۱۷.۴۰۰	کندوز
۳	۹	۱	۴	۳۷۱.۰۰۰	لغمان
۱	۹	۱	۴	۳۲۶.۱۰۰	لوگر
۵	۱۹	۴	۱۴	۱.۲۳۷.۸۰۰	ننګرهار
۳	۹	۱	۲	۱۳۵.۹۰۰	نیمروز
۳	۹	۱	۲	۱۲۳.۳۰۰	نورستان
۳	۹	۱	۵	۴۵۸.۵۰۰	پکتیا
۳	۹	۱	۴	۳۶۲.۱۰۰	پکتیکا
۳	۹	۱	۲	۱۲۷.۹۰۰	پنجشیر
۴	۱۵	۲	۶	۵۵۰.۲۰۰	پروان
۳	۹	۱	۴	۳۲۱.۵۰۰	سمنگان
۳	۹	۱	۵	۴۶۳.۷۰۰	سرپل

تخار	۸۱۱.۷۰۰	۹	۲	۱۵	۴
اروزگان	۲۹۱.۵۰۰	۳	۱	۹	۳
وردگ	۴۹۶.۷۰۰	۵	۲	۹	۳
زابل	۲۵۲.۷۰۰	۳	۱	۹	۳
د کوچیانو لپاره په نظر کې نیول شوې		۱۰	۳	-	-

۴.۴ ثبت شوي سياسي گوندونه:

گڼه	د گوند نوم	د گوند رييس
۱	د افغانستان د جمهوري غوښتونکو گوند	صبغت الله سنجر
۲	د افغانستان د ملي وحدت تحریک	سلطان محمود غازي
۳	د افغانستان د استقلال گوند	غلام فاروق نجرابي
۴	د افغانستان د ځوانانو د ملي پيوستون گوند(همجا)	محمد جميل کرزی
۵	د افغانستان د ملي وحدت گوند	عبدالرشید جليلي
۶	د افغانستان د اسلامي اقوامو د ملي وحدت گوند	محمد شاه خوگياڼی
۷	د افغانستان د کار او پراختيا گوند	ذوالفقار اميد
۸	د افغانستان د ملي پيوستون نهضت	پيرسيداسحاق گيلاني
۹	د افغانستان ملي محاذ	سيد احمد گيلاني
۱۰	د افغانستان د ازادی او ولسواکۍ نهضت	عبدالرقيب کوهستاني
۱۱	افغان سوسيال ديموکراټ(افغان ملت)	انورالحق احدي

۱۲	د افغانستان د خلکو د سعادت گوند	محمد زبير پيروز
۱۳	د واحد افغانستان گوند	محمد واصل رحيمي
۱۴	د افغانستان اسلامي حرکت	محمد علي جاويد
۱۵	د افغانستان د ملي وحدت د حرکت گوند	محمد نادر اتيش
۱۶	د افغانستان د پراختيا او د بشر د حقوقو د ساتنې گوند	بريالي نصرتي
۱۷	د افغانستان ملي گوند	عبدالرشيد ارين
۱۸	د افغانستان د ملي کنگرې گوند	عبدالطيف پډرام
۱۹	د افغانستان د سولې غورځنگ گوند	شهناز تنی
۲۰	د افغانستان د خلکو د اسلامي حرکت گوند	الحاج سيد حسين انوري
۲۱	د افغانستان د اسلامي عدالت گوند	محمد کبير مرزبان
۲۲	د افغانستان د خلکو د رسالت گوند	نور اقا روييني
۲۳	د افغانستان د خلکو د هوساينې گوند	مياگل وثيق
۲۴	د سولې او ملي وحدت گوند	عبدالقادر امامي
۲۵	د افغانستان د تفاهم او ولسواکۍ گوند	احمد شاهين
۲۶	د ځوان افغانستان اسلامي سازمان	سيد جواد حسيني
۲۷	د افغانستان د اسلامي اقوامو د ملي سولې گوند	عبدالقاهر شريعتي
۲۸	د افغانستان د اسلامي وحدت گوند	محمد کريم خليلي
۲۹	د افغانستان د خلکو د اسلامي وحدت گوند	حاجي محمد محقق
۳۰	د افغانستان ازادي غوښتونکي ليبرال گوند	اجمل سهيل
۳۱	د افغانستان د خلاصون گوند	استاد محمد ظريف
۳۲	د افغانستان د پيوستون گوند	عبدالخالق نعمت
۳۳	جماعته الدعوه الی القرآن و السنه افغانستان	مولوي سميع الله نجيبی
۳۴	د افغانستان ملي نهضت	احمد ولي مسعود

۳۵	د افغانستان د ملي سولې گوند	شاه محمود پوپلزی
۳۶	د افغانستان د خلکو د ارمانونو گوند	الحاج سراج الدین ظفري
۳۷	د افغانستان د ملي پيوند گوند	سيد منصور نادري
۳۸	د افغانستان د ملي او اسلامي سعادت گوند	محمد عثمان سالکزاده
۳۹	د افغانستان د ازادۍ گوند	الحاج عبدالملک
۴۰	د افغانستان د خلکو د پاڅون گوند	سيد ظاهر قايد ام البلادي
۴۱	د افغانستان د سولې د فعالينو ټولنه	شمس الحق نورشمس
۴۲	د افغان وطن اسلامي گوند	محمد حسن فيروزخيل
۴۳	د افغانستان د خلکو ازادي غوښتونگی گوند	فدامحمد احساس
۴۴	د افغانستان د وحدت المسلمین تحریک گوند	وزير محمد وحدت
۴۵	د افغانستان د اقوامو د ملي پیوستون گوند	محمد ظریف ناصري
۴۶	د افغانستان د ملي اسلامي اعتدال گوند	قره بیک ایزديار
۴۷	د افغانستان د ملي ترقۍ گوند	دوکتور اصف بکتاش
۴۸	د افغانستان د ملي خپلواکۍ گوند	تاج محمد وردگ
۴۹	د افغانستان د ملي نجات جبهه تنظيم	صبغت الله مجددي
۵۰	د افغانستان د اسلامي ملي وحدت گوند	محمد اکبري
۵۱	د افغانستان د خلکو د حاکمیت د نهضت گوند	حيات الله سبحاني
۵۲	د افغانستان د ملي اسلامي جنبش گوند	سيد نورالله
۵۳	د افغانستان د ملت د اسلامي وحدت گوند	قربانعلي عرفاني
۵۴	د افغانستان د خلکو د نخبه گانو گوند	عبدالحميدجواد
۵۵	د هيواد ملي گوند	غلام محمد
۵۶	د وطن د ازادي غوښتونکو گوند	عبدالهادي دبیر
۵۷	د افغانستان د وطني پيوند گوند	سيد کمال سادات

۵۸	د افغانستان د اسلامي جمعيت گوند	استاد رباني
۵۹	د افغانستان د اسلامي دعوت گوند	عبدالرب رسول سياف
۶۰	د افغانستان ملي متحد گوند	نورالحق علومي
۶۱	د افغانستان د خلکو گوند	احمدشاه اثر
۶۲	د افغانستان د ملي اسلامي ثبات گوند	محمدسميع خروټي
۶۳	د افغانستان د ملي مبارزينو گوند	امانت ننگرهاري
۶۴	د افغانستان ديموکرات گوند	عبدالکبير رنجبر
۶۵	د افغانستان د ملي وحدت ولسي تحريک	عبدالحکيم نورزي
۶۶	د ملي اقتدار گوند	سيدمصطفی کاظمي
۶۷	د نوي افغانستان گوند	محمديونس قانوني
۶۸	د ملي رفاه گوند	محمدحسن جعفري
۶۹	د ملي دريځ گوند	حبيب الله جانبداد
۷۰	د افغانستان د رفاه گوند	ميرمحمداصف ضعيفي
۷۱	د افغانستان د اسلامي امت گوند	تورن نوراڅا احمدزي
۷۲	د افغانستان ملي اسلامي گوند	روح الله لودين
۷۳	د افغانستان د خلکو د ديموکراسۍ د جنبش گوند	محمدشريف نظري
۷۴	د افغانستان مترقي ديموکرات گوند	محمدولي اريا
۷۵	د افغانستان د ديموکراسۍ گوند	الحاج محمدطاووس عرب
۷۶	د افغانستان د مسلمانو خلکو گوند	بسم الله جويان
۷۷	د افغانستان حزب الله	قاري احمدعلي
۷۸	د افغانستان اسلامي گوند	عبدالهادي ارغنديوال
۷۹	د افغانستان د پراخې ديموکراسۍ او ترقي گوند	شيرمحمدبزرگر
۸۰	د افغانستان د ولسي تړون گوند	سيدامير تحسين

۸۱	د افغانستان اسلامي متحد گوند	وحیدالله سباوون
۸۲	د افغانستان د اسلامي نهضت گوند	محمد مختار مفلح
۸۳	د افغانستان د ملي اسلامي اقتدار گوند	انجینر احمد شاه احمدزی
۸۴	د افغانستان مجاهد ولس یووالي اسلامي تحریک	سعیدالله سعید

د ۲۰۰۸ کال د دسمبر په ۸ مه نیټه د عدلیه وزارت له ویبپاڼې څخه رااخیستل شوی دی: www.moj.gov.af

په عمومي توګه ددغه کتاب مطالب، د ((انتخابات څنګه ګټلی شو؟ د کارپوهانو تجربې)) نشرېې څخه اخیستل شوي دي.

سره له دې چې دغه رسالې د دوهمې او درېيمې برخې زياتره مواد له همدغه پاس ياد شوي نثريې څخه اخستل شوي،
ليکن له کارپوهانو سره د مرکو او رسمي راپورونو په شمول، چې لاندې ترې يادونه کېږي، د افغانستان د اوضاع او احوال سره
تطابق ورکړل شوی دی.

.....مخ	
.....عنوان	
..... 1	سريزه
..... 6	او د راتلونکې لپاره مبارزه رايه اچونه
..... 7	1- ولسواکي په افغانستان کې
..... 7	1,1 اوسنی نظام

۱،۱،۱ اجرايه ځواک	7
۲،۱،۱ مقننه ځواک	8
۳،۱،۱ ولايتي شوراگانې	10
۴،۱،۱ ټاکنيز نظام	11
۵.۱.۱ اساسي مجريان	12
۶،۱،۱ د رايه ورکونکو نوم ليکنه	14
۲،۱ تاريخي اساسات او وروستي پرمختگونه	14
۱،۲،۱ پارلمان او سياسي گوندونه	15
۲،۲،۱ نور اساسي عناصر	17
۲، اماده گي (تياري)	18
۱،۲ ځان ارزونه	19
۱،۱،۲ ستاسو موخې	19
۲،۱،۲ په شرايطو باندې ستاسو برابروالي	20
۳،۱ ستاسو ارزښتونه	20
۴،۱،۲ ستاسو شخصيت	20
۵،۱،۲ ستاسو شهرت	21
۶،۱،۲ ستاسو د ملاتړ ميکانيزم	21
۷،۱،۲ ستاسو مالي لارې چارې	22
۸،۱،۲ ستاسو وړتيا يا برجسته گي	22

۹،۱،۲ ستاسو د گټلو چانس	22
۱،۱،۲ هغه اسباب چې رایه ورکونکي یې د پوښتلو قصد لري	23
تاسو څوک یاست؟	24
څه مو تر اوسه کړي دي؟	24
تاسو نور څه کولی شئ؟	24
۲،۲ په سیاسي حوزه کې	25
۱،۲،۲ د خپل چاپیریال ارزونه	25
۲،۲،۲ د خپلو سیالانو پیژندنه	27
۳،۲،۲ د موکلینو د موقعیتونو ټاکل	27
خپلې محفوظې انتخاباتي حوزه پیاوړې کړئ	28
۳،۲ ستاسو ډله یا ټیم	29
۱،۳،۲ چلوونکي یا پلي کوونکي	29
۲،۳،۲ مالي چارې	31
۳،۳،۲ اړیکې یا ارتباطات	32
۴،۳،۲ ملاتړ او پښتوانه	33
۴،۲ ستاسو تگلاره (ستراتیژي)	34
۱،۴،۲ تگلاره ولې دومره مهمه ده؟	35
۲،۲،۴ غواړئ څنګه دغه ټاکنې وګټئ؟	36
۳،۴،۲ تگلاره مو له څه شي څخه تشکیل شوې ده؟	38

۲،۴،۴ دغه تگلاره بايد څوک پلي کړي؟	39
۵،۴،۲ کله دغه ستراتيژي خپلو مشخصو موخو ته رسيدلی شي؟	39
۳-ستاسو د انتخاباتي سيالۍ بهير	40
۱،۳ تاسو د کانديد په توگه	42
ريښتوني اوسئ	43
(د انتخاباتي کمپاين د پرمخ بيولو لومړنۍ مقتضيات په لاندې ډول دي)	44
يوه ښه بيانیه کومه ده؟	44
له رايه ورکوونکو سره اړيکې نيول	45
روغ او سالم اوسئ	46
۲،۳ انتقالات او عمليات	47
ستاسو د ټاکنيزو سياليو فعاليتونه	49
سياسي غونډې	51
سنتي فعاليتونه	52
سياسي نښې نښانې	53
۲،۲،۳ ستاسو د انتخاباتي سيالۍ اسباب او لوازم	53
پوسټرونه	54
د کمپاين ادبيات	56
۳،۲،۳ د مالي امکاناتو پيدا کول	56
۴،۲،۳ دفاعي نقش	59

..... 59	له منفي کمپاینونو او ځانګړو عملیاتو سره معامله کول
..... 60	ټاکنیز تاوتریخوالی
..... 61	 ۵,۲,۳ د پرمختګ ارزونه
..... 61	په هماغه لحظه چک کول
..... 62	 ساحوي گزارشونه
..... 63	 د کمپاین کمیټه
..... 64	 ۳,۳ اړیکې او ارتباطات
..... 64	له مطبوعاتو سره ښه روابط
..... 65	 سیاسي اعلانات
..... 66	 ستاسو د رسنۍ انتخاب
..... 66	 رادیو
..... 67	 تلویزیون
..... 67	 چاپي مطبوعات
..... 68	 انټرنیټ او متني پیغام
..... 68	 اضافي مشورې
..... 69	 ۴,۳ د انتخاباتو ورځ او وروستی څارنې
..... 69	 د انتخاباتو په ورځ بالقوه اختلالات
..... 70	 د رایو شمیرلو په بهیر کې نهایي اختلالات
..... 71	 ۴ ضمیمې

۳،۴ په ولسي جرگه او ولايتي شوراگانو کې د څوکیو ویش 76

۴،۴ ثبت شوي سياسي گوندونه 78

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library